

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Jan Žižka a husitství Východní Čechy

Jan Žižka and the hussites of Eastern Bohemia

Diplomová práce

Vedoucí práce:

ThDr. Jaroslav Hrdlička

Autor:

Bc. Petra Šenková

Praha 2024

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala ThDr. Jaroslavu Hrdličkovi za vedení a pomoc, za konzultace, cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací s názvem „Jan Žižka a husitství Východní Čechy“ vypracovala samostatně a že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Rychnově nad Kněžnou dne 16.12.2024

Petra Šenková

Anotace

Ve své diplomové práci se chci věnovat situaci ve Východních Čechách v období husitských válek a hlavně v době, kdy zde sídlil Jan Žižka z Trocnova. Zabývám se i obdobím před Žižkovým příchodem a také období po Žižkově smrti. Připomínám i významné husitské osobnosti pocházející z Východních Čech. Podrobněji se věnuji Hynce Ptáčkovi z Pirkštejna a Jiřímu z Poděbrad.

Annotation

In my diploma thesis I would like to focus on the situation in East Bohemia during the Hussite Wars and especially during the time when Jan Žižka of Trocnov resided there. I also deal with the period before Žižek's arrival and the period after Žižek's death. I also recall important Hussite personalities from East Bohemia. I deal in detail with Hynce Ptáček of Pirkštejn and Jiří of Poděbrady.

Klíčová slova

Husitství, Utrakvismus, Večeře Páně, Jan Žižka, Kněz Ambrož, Hynce Ptáček z Pirkštejna, Jiří z Poděbrad

Key words

Hussitism, Utraquism, Lord's Supper, Jan Žižka, Priest Ambrož, Hynce Ptáček of Pirkštejn, Jiří of Poděbrady

Obsah

Obsah	5
Úvod.....	6
1. Hradec Králové od začátku 14. do začátku 15.století.....	7
2. Husitství ve Východních Čechách před příchodem Jana Žižky.....	11
3. Jan Žižka ve Východních Čechách.....	20
3.1. Žižkův rozchod s Tábority.....	20
3.2. Nymburský sjezd a bitva u Hořic.....	21
3.3. Vojenská pomoc Moravě a bitva u Strauchova dvora	22
3.4. Žižkův vojenský řád.....	25
3.5. Svatohavelský sněm.....	27
3.6. Žižkovo tažení do Západních Čech a bitva u Malešova.....	30
3.7. Žižka před Prahou a Libeňský mír.....	32
3.8. Žižkova smrt.....	34
3.9. Vnímání odkazu Jana Žižky v dějinách.....	36
4. Východočeské husitsví po smrti Jana Žižky.....	40
5. Východočeské husitsví po bitvě u Lipan.....	55
5.1. Hynce Ptáček z Pirkštejna.....	55
5.2. Jiří z Poděbrad.....	61
Závěr.....	66
Seznam zkratk.....	67
Seznam použité literatury.....	68
Přílohy	71
Abstrakt.....	75

Úvod

Život a odkaz Jana Žižky z Trocnova byl již mnohokrát zpracován. Proto bych se ve své diplomové práci chtěla věnovat pouze tomu období Žižkova života, které ztrávil ve východních Čechách. Protože pocházím z této oblasti, vím že husitsví zde mělo velký vliv. Některá města se stala dokonce vojenskou a myšlenkovou základnou radikálních husitů.

I v dalších staletích se obyvatelé východních Čech hlásili k odkazu husitství a roku 1457 zde byla dokonce založena Jednota bratrská, která v mnohém navazovala na husitské hnutí. V dobách protireformace se do východních Čech pašovaly nekatolické knihy a spisy z Německa a obyvatelé nekatolického smýšlení se scházeli na tajných místech ke svým bohoslužbám. Dodnes na to upomínají i místní názvy, např. Modlivý důl u Potštejna.

Jan Žižka i celé husitské hnutí zanechalo ve východních Čechách svou hlubokou stopu a tím bych chtěla svou diplomovou práci uzavřít.

1. Hradec Králové od začátku 14. do začátku 15.století

Hradec Králové patří k nejstarším českým městům. Již v 10.století zde můžeme najít slovanské hradiště. Od 13.století se stal Hradec městem královským. Král Václav II. začlenil město do věna českých královen, které zde dožívaly jako vdovy. Od 14.století získává město přívlastek Králové. Jednou z nejznámějších královen, která zde žila, byla vdova po Václavu II, Eliška zvaná Rejčka (asi 1288 – 1335). Další královnou, která si zvolila Hradec za svůj domov byla Eliška Pomořanská (asi 1346 – 1393), vdova po Karlu IV a matka Zikmunda Lucemburského. Za pobytu královny Elišky Pomořanské byl v 60.letech 14.století dostavěna katedrála sv.Ducha v jihozápadním rohu Velkého náměstí, nejvýznamější duchovní stánek tohoto města.

Centrem Hradce Králové už od nejstaších dob byl Velký rynek, dnes Velké náměstí. Od padesátých let 20.století do roku 1990 neslo název Žižkovo náměstí. Kolem kostela sv. Ducha bychom našli hřbitov, s kaplí sv. Klimenta.¹

„Samo vnitřní město se patrně již v této době dělilo na čtyři čtvrti. První zaujímala domy na jižní části Malého a Velkého náměstí od Mýtské brány po dnešní pivovar. Druhý podobný úsek byl při hradbách na západní straně až po hrad, třetí čtvrt' tvořily vnitřní bloky a konečně čtvrtou opět domy při severní linii hradebních zdí od hradu po Mýtskou bránu.“²

V době předhusitské patřil Hradec k největším a nejlidnatějším městům v Čechách. Počet jeho obyvatel v období před husitskými válkami historici odhadují až na 5 000 osob.³ Nejbohatší vrstvu tvořilo asi 10% obyvatelstva. Byli to většinou majitelé domů v centru města a usedlostí na předměstích. Střední a nižší vrstvy hradeckých měšťanů se věnovaly řemeslu. „Podle dochovaného zlomku berního rejstříku z let 1390-1403 i dalších pramenů se zdá, že v Hradci mohlo v té době být snad až 80 druhů odvětví specializovaných řemesel a živností“⁴

Mezi nejdůležitější patřila ta řemesla, která se zabývala potravinářstvím. Na přelomu 14. a 15.st. bychom na obou hradeckých řekách, Labi a Orlici, našli nejméně 5 mlýnů. Pekaři byli tři a koláčníků dokonce šest. Řezníci a další zpracovatelé masa měli své masné krámy ve východní části dnešní Tomkovy ulice. Při řece Orlici ve čtvrti Rybáře bydleli ti, kteří se živili rybolovem. Bylo jich sedmnáct a patřili k nim i tři slanečkáři. Od začátku 15.století budovalo město soustavu rybníků ve čtvrti na Biřičce. V té době byli v Hradci i dva sýraři.

Řemeslníky, kteří navazovali na potravinářský „průmysl“ byli zpracovatelé kůži a kožešin (jircháři

1 MIKULKA, Jaromír: *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*. Díl I./1. Od nejstarších dob do r. 1526., Hradec Králové 1996 Nadace HISTORICA, str.41, ISBN 80-900048-9-X.

2 Tamtéž str. 44

3 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017, str.89. ISBN 978-80-7422-504-8.

4 Tamtéž str. 77

a koželuhové). Ti sídlili převážně na předměstí u hradeckých řek, protože ke svým řemeslům potřebovali množství vody, a z jejich dílen se šířil obtěžující zápach. Velmi početně byli ve městě zastoupeni ševci. V době předhusitské jich bylo v Hradci dokonce 24.⁵

K dalším oděvním řemeslům patřilo soukenictví. Sukno byl druh látky, který se vyráběl z vlny. Soukeníci patřili mezi nejbohatší měšťany. I oni sídlili blízko vody, u soutoku Labe a Orlice, protože ji potřebovali při výkonu svého řemesla. Jestliže ostatní řemeslníci vyráběli většinou pro potřeby města a okolí, soukeníci své výrobky prodávali i dál. Hradecké sukno se v předhusitském období těšilo dobré pověsti.⁶ Z dalších oděvních řemesel bychom v Hradci našli třeba pláteníky, tkalce, kloboučníky, tobolečníky a švadleny.

K dalším důležitým řemeslníkům patřili ti, kteří zpracovávali kovy, zejména železo. Nejen že tu byli kováři a podkováři, sídlili zde i platněři a mečíři. Jejich pozemky se podle berního rejstříku nacházeli v oblasti před Pražskou bránou. V Hradci se železo nejen zpracovávalo, ale i vyrábělo. Řemeslníci zpracovávající bahenní rudu nacházející v labských sedimentech, sídlili především na Pražském předměstí. Ve městě se zpracovávaly i barevné kovy jako olovo a měď, nebo slitiny jako bronz a mosaz, ba i vzácné kovy jako zlato a stříbro. V archeologických nálezech v místě dnešního Klicperova divadla jsou doloženy menší tavné pece.⁷

Keramiku vyráběli místní hrnčíři, jejichž provozy se nacházely převážně na předměstích, protože zde měli dostatek materiálu na výrobu. Pozůstatky těchto dílen byly zničeny při přestavbě Hradce na barokní pevnost. S hlínou pracovali také cihláři. Jedna ze středověkých cihelen je doložena na Pražském předměstí.

Mezi další řemesla nacházející se v tehdejší Hradci patřila i ta, která bychom dnes nazvali službami. Podle berního rejstříku bychom zde našli vetešníky, kteří prodávali např. použité oděvy, nebo příštipkáře, kteří opravovali obuv. Dále tu byli překupníci a obchodníci s různým zbožím, vozkové a povozníci, dokonce i lazebník.

Pro svou dobrou polohu, ležící na křižovatce cest, se stal Hradec důležitým obchodním střediskem. Když se ve 14.století stalo Slezsko součástí koruny české, ležel Hradec na obchodní stezce mezi Vratislaví⁸ a Prahou.

Jiná stezka procházející Hradcem spojovala Východní Čechy s Lužicí.⁹ Ve 14.století se v Hradci

5 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, str. 78, 2017. ISBN 978-80-7422-504-8.

6 MIKULKA, Jaromír, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*. Díl I./1. Od nejstarších dob do r. 1526., Hradec Králové 1996, Nadace HISTORICA. Str. 57, ISBN 80-900048-9-X.

7 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN 2017. str. 79, ISBN 978-80-7422-504-8.

8 Dnešní Wrocław, město v jihozápadním Polsku.

9 Historické území nacházející se dnes na jihu Německa, Polska a na severu Čech.

obchodovalo i se stříbrem.¹⁰

„Hlavní komunikace, spojující Hradec s okolním světem, vedla od severozápadu Pražskou ulicí po vyvýšené terenní vlně, jež nebyla zaplavována pravidelnými povodněmi, k mostům pod Pražskou branou. Pak pokračovala po výjezdu z Mýtské brány k Vysokému Mýtu. Na Mýtském předměstí se cesty dělily ve směru na Třebechovice a Jaroměř. S ní byl Hradec spojen i odbočkou z Pražského předměstí přes Plotiště.“¹¹

Hradec byl také sídlem církevní správy, od 12.století střediskem arcidiakonátu, od 13. století děkanátu. Od 14.století lze doložit i souvislou řadu hradeckých děkanů.¹² A teprve od té doby máme určitou představu o hradeckých farních obvodech. Přímo ve městě to byla farnost u kostela sv.Ducha na Velkém náměstí. Na předměstích bychom našli farní kostely sv. Mikuláše, sv. Petra, sv. Martina a sv. Jakuba. Potom tu byli kostely filiální, sv.Štěpána, sv.Václava a sv.Kříže. Dále také kaple postavené u špitálů sv. Anny a sv.Antonína. Hradec byl také, hned po Praze, na prvním místě v počtu klášterů. V této době, na přelomu 14. a 15.století, bychom zde našli kláštery minoritů a dominikánů, také klášter dominikánek a malou komendu řádu německých rytířů. Takováto koncentrace církevních institucí sice vedla k rozvoji duchovního a kulturního života ve městě, ale obyvatelé byli nuceni se setkávat i se stíny této situace. Žebravé řády svou činností mnohdy zasahovaly do práv farních duchovních a vyvolávaly spory o prostředky získané z udílení svátostí nebo z almužen.¹³

Někteří duchovní, kteří v Hradci vykonávali svou službu, se nesmazatelně zapsali do dějin města, někteří i do dějin českého království. Významnou postavou byl Prokop, snad pocházející z rodu Divišovců.¹⁴ Ten sloužil jako farář v kostele svatého Ducha v letech 1389 až 1422. Založil zde oltář sv.Doroty, na který věnoval plat osmi kop grošů.

Známým, i když spíše neslavně, byl Jan řečený Sova z Boharyně. Byl rektorem špitálu u sv.Anny a zřejmě byl „totožný s knězem Sovou, jenž zahynul roku 1425 při dobývání holohlavské tvrze, kdy byl husity vystřelen z praku.“¹⁵

Nejznámějším hradeckým duchovním však byl kněz Ambrož. Od kdy působil v Hradci přesně nevíme, ale na podzim roku 1419 musel na příkaz královny Žofie Bavorské Hradec opustit. Jeho „angažovanost“ v počínajícím husitském hnutí se panovníci nelíbila. Osudem toho významného

10 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017. str. 81, ISBN 978-80-7422-504-8.

11 MIKULKA, Jaromír: *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*. Díl I./1. Od nejstarších dob do r. 1526., Hradec Králové 1996 Nadace HISTORICA, str. 51, ISBN 80-900048-9-X,

12 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017. str. 95, ISBN 978-80-7422-504-8.

13 Tamtéž str. 96.

14 Předkové rodu Šternberků.

15 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017., str. 97, ISBN 978-80-7422-504-8.

kněze se budu zabývat v dalších kapitolách.

2. Husitství ve Východních Čechách před Žižkovým příchodem

Již za vlády Karla IV. (1346-1378) bychom našli v Čechách několik osobností, kteří upozorňovali na špatný stav církve. Byli to především Milíč z Kroměříže, Vojtěch Raňkův z Ježova, Tomáš Štítný ze Štítného, nebo Matěj z Janova. Na počátku 15. století se problém úpadku církve (papežské schizma, prodávání odpustků atd.) stal předmětem reformy duchovního a později i politického života v celém království.

O tom jak pronikaly tyto reformní myšlenky na území dnešních Východních Čech máme jen málo informací. Významnou osobností pražské univerzity, přístupnou reformním myšlenkám a pocházející z východu Čech byl iž Mikuláš z Litomyšle (1350-1409). Byl učitelem Husovým i jeho přítelem. Roku 1403 vystoupil s obhajobou Viklefových myšlenek a později se přidal na Husovu stranu. Z východočeských duchovních, kteří podporovali Husovy názory, je nejznámější kněz Ambrož z Hradce Králové. Ten se stal významnou osobností husitského hnutí, ale o jeho působení před Husovým upálením mnoho zpráv nemáme. Husovým stoupencem byl také Mistr Jan z Hradce, duchovní na Starém Městě, který ve své farnosti začal jako první podávat podobojí. Z východu Čech pocházel také Jan Želivský (1380-1422), který byl, jak jeho jméno napovídá, členem řehole v Želivském klášteře, kde působil až do roku 1418.

Jedním z prvních šlechticů nakloněným Husovým reformním myšlenkám, byl Hanuš z Muhlheimu, který vlastnil pardubické panství. Byl jedním ze zakladatelů Betlémské kaple a roku 1395 věnoval na udržování kněze v této kapli výnos ze vsi Přerov u Pardubic. V roce 1402 se podílel i na uvedení Mistra Jana Husa jako kazatele do Betléma.¹⁶

Několik východočeských šlechticů se účastnilo i Kostnického koncilu v letech 1414 až 1415, a to jak na straně Husově, tak i na straně jeho odpůrců. Nejznámějším Husovým stoupencem byl Jan z Chlumu, majitel hradu Košumberk (v okrese Chrudim). Byl vyslancem pražské univerzity, doprovázel Jana Husa a až do jeho zatčení s ním i bydlel. Zúčastnil se také v květnu 1415 protestu českých šlechticů, pobývajících v Kostnici, proti nařčení Čechů z kacířství.

Jedním z největších odpůrců Jana Husa byl litomyšlský biskup Jan Železný. Na koncilu se snažil dokázat, že Husovy názory jsou kacířské. Ostře vystoupil také proti květnovému protestu českých a polských šlechticů. Po Husově smrti byl v srpnu 1415 vyslán zpět do Čech jako legát koncilu aby bojoval proti kacířům. Narazil zde ale na otevřené nepřátelství, hlavně z řad šlechty, podporující Husovy myšlenky. Měl se sejít i s králem Václavem IV. a tlumočit mu stanoviska koncilu, ale nakonec ke schůzce nedošlo. Jedním z důvodů bylo i napětí, které vyvolalo

16 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009. str. 523, ISBN 978-80-7422-003-6.

vyhlášení interdiktu¹⁷ nad Prahou z příkazu koncilu.¹⁸ Po své neúspěšné misi se biskup Jan Železný stáhl zpět na své Litomyšlské biskupství. V Kostnici vystupovali proti Husovi i další šlechtici z východních Čech. Například Půta nejmladší z Častolovic a Rubín z Rýzmburka, oba patřili k doprovodu biskupa Jana Železného. Dalším Husovým odpůrcem byl Jan Náz z Chřenovic (tvrz u Ledče nad Sázavou), nebo Aleš Holický ze Šternberka.¹⁹

V září 1415 sepsala česká šlechta ostrý protest proti Husovu upálení. Protest vycházel z rozšířeného přesvědčení, že právě České království je předurčeno k tomu, aby vyvedlo církev ze současné krize. Husova smrt ale znamenala, že Čechům bylo toto poslání znemožněno. Protestní list zpečetilo 452 šlechticů z Čech a Moravy. Vazbu na Východní Čechy mělo 10 vyšších a 140 nižších šlechticů. Na straně husitů, alespoň zpočátku, stáli tito signatáři protestu: Hynek Krušina z Lichtenburka, Boček starší a Boček mladší z Kunštátu, Mikuláš Žampach z Potštejna, Jan z Chlumu a Košumberka a dokonce i Čeněk z Vartenberka. Tento šlechtic patřil k hlavním organizátorům protestního listu, ale později přestoupil na Zikmundovu stranu. I někteří další příslušníci vyšší šlechty, kteří byli pod listem podepsáni, později vystupovali proti husitům. Například Půta nejmladší z Častolovic, Jan Městecký z Opočna, Smil Holický ze Šternberka, Arnošt z Rychmburka a Pardubic. Mezi signatáři z nižšího šlechtického stavu bychom našli mnoho pánů z Čáslavska, či Chrudimska, ale velmi málo z Hradecka. Přitom hradecká šlechta sehrála v husitském hnutí významnou úlohu.

Protestní list vyvolal na koncilu velký rozruch a rozhoření a jeho signatáři byly předvoláni před církevní soud v Kostnici, kam se měli dostavit do 50 dnů. Tato výzva se však do Čech nedostala.²⁰

Na katolické straně bychom našli hlavně duchovní z východočeských klášterů (nejvýznamější na katolické straně byl Opatovický klášter) a také příslušníky nejbohatších vrstev obyvatelstva. Na husitské straně stála nejen chudina, ale i mnoho šlechticů. Na této straně bychom našli několik duchovních.

Když v roce 1418 zakázal nový papež Martin V. přijímání podobojí, v českém království neuposlechli. Šlechta dokonce začala na fary ve svých državách dosazovat kněze, kteří podobojí vysluhovali, aniž by měli povolení od arcibiskupa. Proto papež vyzval krále Zikmunda, aby se postavil do čela křížové výpravy proti Čechům. Této hrozby se král Václav IV. zalekl a snažil se poměry v království vrátit do původního stavu. Chtěl aby se na fary vrátili dříve vypuzení faráři a vysluhování podobojí povolil pouze ve třech kostelech Praze. Situace v českém království však už

17 Zákaz konání svátostí

18 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., str. 524 ISBN 978-80-7422-003-6.

19 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., 525, ISBN 978-80-7422-003-6.

20 Tamtéž str.527.

byla tak vyhrocená, že král neměl naději na úspěšné prosazení svých nařízení.

Pro upevnění své moci vyměnil dosavadní konšely na radnici na Novém Městě pražském za své příznivce a vyznavače podobojí dal zatknout. Reakcí na tento králův krok byla událost, kterou dnes nazýváme první pražskou defenestrací. Z kostela Panny Marie Sněžné, kde sloužil a kázal Jan Želivský, se 30.července 1419 vydal rozvášněný dav k Novoměstské radnici. Vzbouřenci požadovali propuštění vězněných kališníků a když jim nebylo vyhověno, vtrhli na radnici. Některé radní pak ubili a vyhodili oknem ven.²¹ V některých kronikách (například v kronice Bartoška z Drahonic) se můžeme dočíst, že mezi vzbouřenci byl i Jan Žižka. „*Léta Páně 1419 v neděli po sv. Jakubu /30. července/ byli rychtář Mikuláš, purkmistr a konšelé Nového Města pražského svrženi z oken radnice a zabiti Žižkou a jeho spolčenci* „²²

Nedlouho poté, co zemřel král Václav IV (16.8.1419), vypukly bouře namířené proti kostelům a klášterům, které odmítaly vysluhovat Večeři Páně podobojí. Nejprve v Praze a jejím okolí, ale brzy se nepokoje přenesly i do dalších měst a na venkov. V Hradci Králové byly napadeny jak klášter dominikánů, tak i klášter minoritů. Vůdčí duchovní osobností v tomto královském věnném městě byl kněz Ambrož, farář v kostele svatého Ducha. Byl jedním z těch duchovních, kteří v této době pořádali svaté poutě na vyvýšená místa, která se od té doby považovala za posvátná. Na těchto místech faráři sloužili mše a nabádali lid ke svatému životu, podle slov Ježíše Krista. Pro tuto svou „odbojovou“ činnost byl kněz Ambrož královnou Žofií, vdovou po králi Václavovi, odvolán z Hradce a přesídlil na čas do Prahy.

Začátkem listopadu 1419 byl husitskými kněžími svolán do Prahy sněm vyznavačů podobojí, aby se mohli sjednotit a bránit tak svoji víru. Katoličtí páni a žoldnéři krále Zikmunda však poutníky napadali a rozháněli. Po bojích trvajících asi deset dní, husité obsadili Malou Stranu. Podle kronik se bojů zúčastnil i hradecký kněz Ambrož. Poprvé se zde vyznamenal i budoucí vojevůdce Jan Žižka.²³ Na Ambrožův popud se v Hradci Králové začali shromažďovat lidé, aby se chystali na pomoc Praze. Na jaře 1420 se husitský lid nejen z Hradce a okolí, ale i z jiných míst Východních Čech shromáždil nedaleko Třebechovic, na kopci zvaném Oreb, aby se vydal do Prahy. Orebští husité se v dubnu 1420 vypravili do Prahy pod vedením čtyř hejtmanů. Těmi byli šlechtici Hynek Krušina z Lichtenburka, Diviš Bořek z Miletínka, Jakub Kroměšín z Březovic a Hertvík z Rušinova a Ostružna. Cestou stačili ještě vyplenit cisterciácký klášter Hradiště nad Jizerou na Mladoboleslavsku. Do Prahy došli 2.května. „*Potom v téže době se shromáždilo v kraji*

21 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017., str. 106, ISBN 978-80-7422-504-8.

22 HLAVÁČEK, Ivan. *Ze zpráv a kronik doby husitské*. Přeložil František HEŘMANSKÝ. Členská knižnice (Svoboda). Praha: 1981. str. 232.

23 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, str. 106, ISBN 978-80-7422-504-8.

hradeckém na jedné hoře u Třebechovic, které říkali Oreb, veliké množství lidu světského, skrze pana Hynka zvaného Krušina z Kumburka a kněze a zvláště Ambrože z Hradce, dobyli útokem přepevného kláštera Hradiště u Valečova, pobrali majetek, který byl uvnitř a ten klášter vypálili. Potom vtáhli na den sv. Zikmunda v hojném množství do města Prahy na pomoc Pražanům, při čemž jejich kněží šli v čele s tělem Kristovým, byli od Pražské obce s procesím a tělem Kristovým, s vyšlo jim naproti mnoho lidu obojího pohlaví, s úctou a radostí přijati a umístěni u sv. Apolináře k obraně města proti Vyšehradským a obec jim opatřila hojně potravin.²⁴

Pouhý den poté, 3. května, dorazil do Hradce Králové král Zikmund. Spěchal na pomoc svému vojsku v Praze, ale přesto si nemohl nechat ujít příležitost potrestat jedno ze tří nejzatvrzejších míst v Čechách. Hradec byl v této době mocensky oslabený, mnoho husitů odešlo a převažovala zde katolická strana, takže se město vzdalo králi bez boje. Zikmund nedal nikoho popravít, pouze sesadil stávající městskou radu a dosadil novou, sestavenou z nejbohatších a jemu loajálních měšťanů. Pobyl ve městě asi devět dní a poté pověřil zde dozorem Aleše Holického ze Šternberka.

Potom co se o této události dozvěděli Orebité v Praze, ale i ostatní husité na východě Čech, nehodlali se s tím smířit. Dne 25.června 1420 svolali šlechtici Aleš z Vrešťova, Beneš z Mokrovous a Jiří z Chvalkovic na Kunětickou horu u Pardubic shromáždění všeho lidu vyznávajícího podobojí. Tam se za nimi vydal z Prahy i kněz Ambrož, aby je duchovně posílil a posloužil Večeří Páně podávanou pod obojí způsobou. Protože dobře znal situaci uvnitř města, vymyslel s hejtmany lest.²⁵

Aby obelstili královy zvědy, předstírali, že se připravují napadnout klášter v Podlažicích na Chrudimsku, který se nachází na jih od Kunětické hory. Na rozdíl od Hradce, který se nachází na severu. Zvědové tuto zprávu donesli do města a vojáci polevili v jeho ostraze. V noci se husitské vojsko obrátilo a před svítáním stálo před Hradcem, nepřipraveným na obranu. Tak se stalo, že Orebské bratrstvo dobylo 26.června 1420 město zpět. ²⁶ Své protivníky zajali a „vyvedli je z města a město obsadili přáteli a příznivci Božího zákona.....rozdělili mezi sebou majetky protivníků vyvedených z města a jejich domy rozdali těm, kteří se již osvědčili v zachování zákona Kristova. Město ve dne v noci bedlivě střežili.²⁷ Když se o tom dozvěděl král Zikmund, obeslal české a moravské pány, stojící na jeho straně, aby dobyli Hradec zpátky. Takto sebrané vojsko se utábořilo ve vesnici Plotiště, asi jednu míli od města. Během asi čtyř týdnů, které zde strávili, se nepodařilo dobytélům postoupit ani o píď. Jejich útoky byly vždy odraženy a tak se král rozhodl obléhání

24 VAVŘINEC. *Husitská kronika: Píseň o vítězství u Domažlic*. 2. Praha: Svoboda, 1979. str.54.

25 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017., str. 107, ISBN 978-80-7422-504-8.

26 LÁŠEK, Jan, Blahoslav, *Kněz Ambrož a východočeské husitství*, Hradec Králové a Oreb, In: *Theologická revue*, HTF UK 70, 1999, č.4, str.49.

27 PALACKÝ, František, CHARVÁT, Jaroslav (ed.). *Dílo Františka Palackého*. V Praze: L. Mazáč, 1941, str.54

ukončit. Mezitím bylo Zikmundovo vojsko v Praze na Vítkově poraženo (14.7.1420) a přestože se Zikmund dal korunovat českým králem, neměl v zemi velkou podporu. Husitská většina začala uvažovat o dalších kandidátech na český trůn. Ten chtěli nabídnout polskému králi Vladislavu Jagellonskému, nebo litevskému velkoknížeti Litoldovi.²⁸ Zikmund se stáhl z Prahy a usadil se v Litoměřicích. V době mezi srpnem a říjnem 1420 se snažili umírnění husité z východu Čech o smír mezi Pražany a králem Zikmundem, aby se zabránilo dalšímu krveprolití a pustošení země. Králi se však návrhy Pražanů nezamlouvaly, zvláště pak veřejná diskuze o čtyřech pražských artikulích. Proto nabídku ke smíru odmítl. Nesmířil se s tím, že Hradečtí dobyli své město zpátky.

Poté co se táborští husité nedokázali dohodnout s pražskými husity na věroučných člancích, stáhli se z Prahy zpět do jižních Čech. Pražané se cítili ohroženi a tak povolali na pomoc Orebské bratrstvo. To dorazilo do hlavního města začátku října 1420, v počtu asi 7 000 bojovníků, pod vedením Hynka Krušiny z Lichtemburka. Byli zde významnou vojenskou pomocí Pražanům při bitvě o Vyšehrad, která se odehrála 1.listopadu téhož roku. Král Zikmund se stáhl z Prahy k Českému Brodu a později do Kutné Hory a cestou nechal v Opatovickém klášteře část svého vojska na obranu proti východočeským husitům. Posádce veleli Jan Městecký z Opočna a Hynek Červenohorský z Dubé a Náchoda.²⁹ Po vítězné bitvě o Vyšehrad, když se Hradečtí vraceli domů, Opatovický klášter napadli, ale bezúspěšně.

Na jaře 1421 se hradecká posádka a Orebité vydali vstříc Pražanům pod vedením Jana Želivského, kteří vytáhli do východních Čech proti městům podporujícím krále Zikmunda. Za králem stála tzv. Opočenská strana, kterou tvořila katolická šlechta v čele s Janem Městeckým z Opočna a Hynkem Červenohorským z Dubé. Ti se přidali k vojsku, které obléhalo Hradec, který byl od června 1420 opět v rukou husitů. Jak již víme, jejich obléhání dopadlo neúspěšně.

Po vítězném podzimu 1420 orebské vojsko polevilo a rozešlo se do svých domovů a tak by se dalo říci, že katolické straně „otrnulo“ a začala pořádat výpady proti husitským sídlům. Například „*Hynek Červenohorský z Dubé v čele městského oddílu z Jaroměře napadl a zmasakroval věřící v městečku Krčíně*“³⁰. *Nakolik se zprávě, že do místního kostela vtrhl na koni a aby husity co nejvíc potupil, dal zvířeti napít z posvatného kalicha, podepsala pozdější fabulace, lze dnes již těžko posoudit.*“³¹ Jan Městecký z Opočna zase v lednu 1421 vtrhl do Přelouče. Toto město sice patřilo Opatovickému klášteru, ale koncem roku 1420 se zde usadila Táborská posádka v čele s knězem Valentinem. Opočenská strana město dobyla a vzala asi 125 zajatců i s táborským knězem. Zajatci

28 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017., str.108, ISBN 978-80-7422-504-8.

29 Tamtéž, str.108.

30 Dnes je to část Nového Města nad Metují.

31 ŠANDERA, Martin. *Zikmundovi věrní na českém severovýchodě: opočenská strana v husitské revoluci*. České Budějovice: Veduta, 2005., str. 45, ISBN 80-86829-06-5.

museli jít pěšky až do Kutné Hory (asi 30 km). Slabí a ranění byli cestou ubiti a ti, co přežili byli i s knězem Valentinem mučeni a našli smrt v kutnohorských kobkách.³²

Na přelomu let 1420 až 1421 obsadil město Chotěboř (20 km od Chrudimi) tábořský oddíl pod vedením Petra Hromádky z Jistebnice. Ve městě bylo mnoho příznivců Husova učení a proto byli Táborští dobře přijati. Počet obyvatel města vzrostl na dvojnásobek a v zimě 1421 začali docházet potraviny. Vojenská jízda se tedy vydala obstarat zásoby, ostatní vojáci zůstali ve městě pod vedením Petra Hromádky. Toho využila Opočenská strana a 2. února 1421 napadla oslabené sídlo. Katolické vojsko vedli Jan Městecký z Opočna, Čeněk Hlaváč z Ronova, Půta z Častolovic, Arnošt Flaška z Pardubic a Mikeš Divůček z Jemniště, kutnohorský mincmistr. Nemáme důkazy o tom, zda byl tento útok naplánován, ale velká účast katolické šlechty i počet mobilizovaných mužů (asi 2 000), napovídá, že vše bylo předem dohodnuto. „*Nejisté je i chování chotěbořských měšťanů a jejich podíl na následujících událostech. Povolali sami katolické vojsko, aby se zbavili husitských vetřelců, či je tajně informovali o síle a postavení Táborů? Byla náhoda že se katolické vojsko objevilo ve chvíli, kdy byl Hromádkův oddíl oslaben odchodem jízdy? Jisté je jen to, že odmítli po boku Hromádkových vojáků vystoupit proti útočníkům.*“³³ Po zhodnocení situace se tábořský vůdce Petr Hromádka rozhodl kapitulovat pod podmínkou svobodného odchodu. Vůdce katolického vojska Jan Mesteccký z Opočna slíbil na svou čest, že pokud táborité složí zbraně, budou moci svobodně odejít. Svůj slib však nesplnil. Dne 4. února 1421 táborští husité složili zbraně a vyšli před městské hradby. Tam byli pobiti a jejich vůdci v čele s Petrem Hromádkou zajati a předvedeni před Jana Městeckého. Ten zajatce převezl do Chrudimi a tam je nechal na náměstí pro výstrahu všechny upálit. Několik dní poté katolické vojsko, povzbuzené vítězstvím, napadlo klášter sv. Jakuba u Stradova (v okrese Chrudim), který měli v držení husité. Útok však byl odražen. Ani východočeští husité nezaháleli a tak dne 22. března 1421 vyjeli napadnout Opatovický klášter, důležitou katolickou základnu Východních Čech. Obyvatelé kláštera však byli předem varováni a tak vojenská posádka vytáhla Orebitům vstříc. Střetli se u vsi Podůlšany a katolíci zvítězili. Velitele hradeckých vojsk hejtmana Lukáše zabili a zajali několik desítek rukojmích.

V dubnu 1421 vyjeli pražští husité do středních a východních Čech, aby pomohli dobýt města, která obsadil král Zikmund svými vojsky. Praha tak chtěla Orebitům a splatit svůj dluh, když jí v minulém roce přispěchali na pomoc. Poté co padl Český Brod se ostatní města vzdávala husitům bez boje. Kapitulovala tak města Kouřim, Kolín, Čáslav, Nymburk a dokonce i Kutná Hora. K Chrudimi táhla husitská vojska ze tří stran. U Kutné Hory se část Orebitů oddělila, aby

32 ŠANDERA, Martin. *Zikmundovi věrní na českém severovýchodě: opočenská strana v husitské revoluci*. České Budějovice: Veduta, 2005., str. 46, ISBN 80-86829-06-5.

33 Tamtéž, str.47.

zaútočila na Opatovický klášter. Vojenská posádka však na útok nečekala a stáhla se z kláštera. Východočeský husitský hejtman Diviš Bořek z Miletínka se svým vojskem nechal klášter vypálit a vydal se dobývat město Chrudim. Tam se sešel nejen s ostatními východočeskými husity a Pražany, ale i s Tábority.³⁴ Počet spojených husitských vojsk vysoce převyšoval počet obránců města. Obyvatelé Chrudimi ale spoléhali na pevné městské hradby a tak odmítli nabídku husitů, že mohou opustit město i s movitým majetkem. Když začali husitská vojska město dobývat, uvědomil si velitel katolické strany Jan Městecký z Opočna, že Chrudimští nemají šanci zvítězit a tak kapituloval. „*Pyšný válečník.....poklekl před Janem Želivským, sledován zraky nastoupeného vojska. Již podruhé tak vítězové viděli působivé divadlo, nyní navíc korunované slibem Jana Městeckého, že bude věrně stát na husitské straně a hájit čtyři artikuly pražské.*“³⁵ Husité možná Jana Městeckého ušetřili z propagandistických důvodů, protože byl prvním katolickým pánem, který v průběhu tažení přestoupil na jejich stranu. Zda to bylo upřímné, asi tenkrát nikdo nezkoumal. Ušetřeni však nebyli dominikánští mniši z chrudimského kláštera.

Koncem dubna přitáhli husité k městu Jaroměř, jejíž posádce velel někdejší spojenec Jana Městeckého, Hynek Červenohorský z Dubé. Ten se ale nehodlal tak lehce vzdát a tak husité zahájili útok, při kterém utrpěli četné ztráty. Druhý den po útoku zahájili Jaroměřští vyjednávání o kapitulaci. Byl jim zaručen svobodný odchod, ale veškerý majetek museli nechat ve městě. Hynek Červenohorský si tak zachránil život, ale už ne svobodu. Pražané ho odvezli na Staré město, kde ho drželi v radničním vězení mnoho měsíců. Poté byl vyměněn za husitského šlechtice zajatého při diplomatické misi do Polska. Opočenská strana jako spolek východočeských katolických šlechticů přestala tak existovat.³⁶

Po pádu Jaroměře se husitům vzdalo i věnné město Dvůr Králové. Pražané se vrátili domů, ale Táborité pokračovali dál v tažení a dobyli město Trutnov. Východočeští husité dobyli Vysoké Mýto a zničili zdejší klášter. Poté se husitské vojsko rozdělilo a část pokračovala na město Litomyšl, které bylo počátkem května 1421 dobyt. Zde sídlilo biskupství, ale biskup Aleš z Březí stihl z města uprchnout do Svitav. Jeho útekem litomyšlské biskupství prakticky zaniklo, i když on sám se do konce života za litomyšlského biskupa prohlašoval. Od Vysokého Mýta se druhý husitský proud posunul k Poličce, kterou dobyl. Poté se u Litomyšle východočeští husité opět spojili.

Po úspěšném husitském tažení východem Čech zůstalo jedinné místo, které stálo na straně krále Zikmunda a tím bylo probošství břevnovského kláštera v Broumově. Po zničení kláštera v Praze

34 ŠANDERA, Martin. *Zikmundovi věrní na českém severovýchodě: opočenská strana v husitské revoluci*. České Budějovice: Veduta, 2005., str. 49, ISBN 80-86829-06-5.

35 Tamtéž, str. 50.

36 ŠANDERA, Martin. *Zikmundovi věrní na českém severovýchodě: opočenská strana v husitské revoluci*. České Budějovice: Veduta, 2005., str. 52, ISBN 80-86829-06-5.

tam přesídlil břevnovský opat i s částí konventu. Odtud pak začal organizovat boje proti husitům.³⁷ V červnu 1421 byl svolán zemský sněm do Čáslavi. Zde se rozhodlo o sesazení Zikmuda Lucemburského z českého trůnu a také se řešil chod státu do doby, než bude nalezen nový panovník. Do čela království sněm zvolil dvacetičlennou vladařskou radu. Za východní Čechy do ní patřili šlechtici - Čeněk z Vartenberka, Hynek Krušina z Lichtenburka, Jindřich z Boharyně, Mikuláš Barchovec z Dašic a dále také měšťan Matěj Pražák z Hradce.³⁸

V reakci na vítězné tažení husitů východními Čechami, vrthlo do příhraničních oblastí slezské vojsko. Koncem května 1421 dobyli a zapálili městečko Police nad Metují. Prchající obyvatelé dopadli a usmrtili, dokonce jim prý i vyřezávali jazyky. Další na řadě byla města Náchod, Úpice a Trutnov. I tam se chovali Slezané velice krutě k místním obyvatelům. Proto Čáslavský sněm rozhodl, že se 15.června 1421 sejde v Náchodě veškerá vojenská hotovost hradeckého kraje a vytáhne proti slezskému vojsku. Slezané začali ustupovat a nechali silnou vojenskou posádku jen v Broumově. Avšak i tato posádka se zalekla husitského vojska a chtěla se dohodnout. Velitelé husitů Hynek Krušina z Lichtenburka a Čeněk z Vartenberka tedy pouze oblehli Broumov a dále do Slezska nepokračovali. To ale vyvolalo velký odpor mezi orebskými husity pod vedením kněze Ambrože z Hradce, že dokonce hrozilo, že oba velitelé budou ubiti cepy. Nakonec se Krušina i Vartenberk museli ze svých činů zodpovídat až v Praze. Broumov tak zůstal v rukou Slezanů a Hynek Krušina se definitivně rozešel s orebity. Jejich vojenským velitelem se poté stal Diviš Bořek z Miletínka.³⁹

Na podzim 1421 opět Slezané zaútočili na východní Čechy. Předstírali útok na Náchod a při ústupu, nedaleko Police nad Metují, při střetu povraždili asi 250 Čechů. Dále se slezské vojsko vydalo do Orlických hor na panství Mikuláše Žampacha z Potštejna a Viktorína z Kunštátu. Obléhali hlavně hrady Litice a Žampach, pálili okolní vesnice a vraždili tamní obyvatelstvo. O tomto slezském vojenském výpadu do povodí Divoké Orlice „*se objevuje mnoho údajů hlavně v regionální literatuře. Ale v českých pramenech o tomto říjnovém útoku (.....)nejsou žádné údaje.*“⁴⁰

V říjnu 1421 vstoupil Zikmund Lucemburský se svým uherským vojskem na Moravu a směřoval k Jihlavě. Očekával se jeho útok na Kutnou Horu. Pražské husitské oddíly pod vedením Jana Hvězdy z Vicemilic se shromáždily v Čáslavi, aby se připravily na obranu Kutné Hory. Vztahy mezi pražskými husity a kutnohorskými obyvateli se zhoršily od té doby, kdy část Pražanů, i přes zákaz velitele, vtrhla do města a vyplenila nejen židovské domy, ale i kostel sv.Jakuba. Po zprávě o

37 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7422-003-6., str. 541

38 Tamtéž str. 543

39 Tamtéž str.543

40 Tamtéž str.544

dobyetí města Poličky koncem listopadu 1421, pravděpodobně uherskými vojsky, se pražské vojsko stáhlo do Prahy. Vzali to oklikou přes Hradec Králové, aby zde sebrali posily na boj se Zikmundem.

Začátkem prosince 1421 se Zikmundova vojska shromáždila v Jihlavě. Zde král Zikmund přijal sliby věrnosti od některých českých šlechticů, kteří dříve stáli na hustské straně. Mezi nimi byli i Čeněk z Vartenberka a Jan Městecký z Opočna. Poté se vojsko vydalo ke Kutné hoře.⁴¹

Směrem ke Kutné Hoře se vydalo i husitské vojsko Pražanů, Hradeckých a Táborských pod vedením Jana Žižky. V prosinci ale k bitvě o Kutnou Horu nedošlo, husité se stáhli ke Kolínu, Zikmund město obsadil a umístil zde svou královskou kancelář. Poté co husitské vojsko doplnilo své stavy, objevilo se v lednu 1422 opět před Kutnou Horou. Tentokrát z bitvy vycouval Zikmund a město opustil. Uprchl směrem na Jihlavu a osobně se v Čechách objevil až roku 1436.

Po Zikmundově odjezdu se začalo jednání o tom, kdo duchovně povede Prahu. Za Orebity se jednání zúčastnili Jiřík z Chvalkovic, Beneš z Mokrovous a Hustířan a Jiří Kroměšín z Březovice, za Pražany tam vystupoval Diviš Bořek z Miletínka. Další důležitou událostí roku 1422 byl příjezd litevského knížete Zikmuda Korybutoviče do Čech, protože mu byla nabídnuta česká koruna. Zastavil se v Hradci Králové, kde byl přivítán, ale kde nechal odstranit městskou radu složenou převážně z radikálních husitů. Tímto činem začal kněz Ambrož a jeho stoupenci ztrácet vliv ve městě. Poté byl hejtmanem Hradce jmenován Diviš Bořek z Miletínka.⁴²

Korybutovič svolal ještě v roce 1422 sněm do Čáslavi, kde podepsal čtyři pražské artikuly a byl zvolen za zemského správce. V tomto úřadě ho uznal i Jan Žižka. Poté, co se táborité neúspěšně pokusily ovládnout Prahu, přesídlil Korybutovič, na konci roku 1422, do Hradce Králové. Odtud byl na jaře 1423 povolán polským králem Vladislavem II zpět do Polska.⁴³ Na jaře téhož roku přišel do východních Čech Jan Žižka.

41 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., str. 544, ISBN 978-80-7422-003-6.

42 Tamtéž, str.545.

43 Tamtéž, str.546.

3. Jan Žižka ve Východních Čechách

3.1. Žižkův rozchod s Tábority

Na přelomu roku 1422 – 1423 vyvrcholil spor mezi Tábority a jejich hejtmanem Janem Žižkou. Mimo jiného „*táborským kněžím vadilo, že si úspěšný vojevůdce usurpuje jejich kompetence a o své vůli vyhledává, odsuzuje a nelítostně trestá kacíře.*“⁴⁴ Další spory kněžích s Žižkou se týkaly například sporu o ornáty. Žižka tvrdil, že nepoužívání ornátů při bohoslužbě vyjadřuje neúctu kněze ke svátosti oltární. I přístup k Večeři Páně byl jiný u Táboritů a jiný u jejich vojevůdce. Táborští husité totiž věřili že v eucharistii není přítomen Ježíš Kristus. Jan Žižka učení o přítomnosti Ježíše Krista v eucharistii nejen vyznával, ale tvrdě trestal ty, kteří tuto víru nezastávali. Jedním z důvodů proč Žižka přestal podporovat Zikmunda Korybutoviče, litevského knížete, v jeho snaze o český trůn, byl přístup knížete k Večeři Páně. Korybutovič sice přísahal věrnost Čtyřem pražským artikulům, ale nechtěl přijímat podobojí. Žižka mu nedůvěřoval.

Dalším důvodem rozkolu mezi táborskými a jejich hejtmanem byl, že „*táborští kněží se vraceli k původnímu Jakoubkovu pojetí tělesného boje, vedeného výhradně proti ničitelům víry, utiskovatelům neviných, respektive proti porušovatelům Božího zákona, leč odmítajícího nepřiměřené násilí, touhu po kořisti i snahu vydobýt na válečném poli světskou slávu.....pokud nepřítel projeví ochotu nastoupit cestu pravdy, postrádá násilí smysl.*“⁴⁵ V tomto prohlášení viděl Žižka útok na svou osobu a cítil křivdu. Díky němu vznikl táborský svaz husitů, který vítězil nad křižáky. Táborští ale zpochybňovali i Žižkovy vojenské schopnosti. Vadilo jim také, že ve své pozici hejtmana slučuje moc vojenskou, soudní a exekutivní. Žižka zase nesouhlasil s tím, aby se duchovenstvo vstupovalo do jeho vedení. Bylo to v rozporu s jedním z pražských artikulů, který zakazoval světské panování kněžstva. Táborští kněží naopak tvrdili, že víra prostupuje celým životem člověka a činili si tak nárok zasahovat do všech lidských činností. Viděli svou povinnost i v tom že se budou zastávat válkou trpícího obyvatelstva a vystupovat proti násilí. Žižka to však viděl jinak. Cítil se vyvolený prosazovat vůli Boží a zákon Boží a četná vítězství nad nepřítelem ho v tomto přesvědčení jenom utvrzovala.

Rozhodl se tedy s Tábority rozejít a na východě Čech ustavit nový Tábor.⁴⁶

44 ČORNEJ, Petr. *Husitská revoluce: stručná historie*. V Praze: Paseka, 2021., str. 100, ISBN 978-807637-189-7.

45 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 491, ISBN 978-80-7432-990-6.

46 Tamtéž, str.492.

3.2. Nymburský sjezd a bitva u Hořic

To, že si Žižka vybral právě východní Čechy, nebylo až tak překvapivé. Na jaře 1420 zde vznikl tzv. Orebský svaz, který združoval nižší utrakvistickou šlechtu i příznivce kalicha z nižších vrstev, kteří si svou radikalitou nezdali s Tábority. Během roku 1422 však Orebité procházeli krizí. Poté, co byl Zikmund Korybutovič zvolen téhož roku sněmem v Čáslavi českým zemským správcem, zdvihla se proti němu ve východních Čechách vlna odporu. Zvláště hradecký kněz Ambrož proti němu hlasitě vystupoval. Proto se nový zemský správce vydal do Východních Čech, aby horké hlavy zchladil. Vytáhl proti Hradci a když ho dobyl, uvěznil všechny konšely věrné knězi Ambrožovi. Do vedení města pak ustanovil své příznivce v čele s Divišem Bořkem z Miletínka a radikální husité tím ztratili ve městě vliv. A nejen v Hradci, ale i v dalších východočeských městech. Diviš Bořek byl jmenován hejtmanem i pro Jaroměř, Dvůr Králové, Vysoké Mýto, Chrudim a Litomyšl. Nejen, že v jeho osobě byla soustředěna velká vojenská i politická moc, ale ideově byl nakloněn Pražanům, kteří byli teologicky mírnější než Orebité.⁴⁷ Korybut sice na jaře 1423 odjel do Polska, ale v Hradci Králové a v celých Východních Čechách se situace nezměnila.

V březnu 1423 se, již slepý, Jan Žižka objevuje na tvrzi Rušinov, která patřila vsi jménem Vilémov⁴⁸, kde sídlilo benediktinské opatství. V roce 1421 bylo opatství dobyt husity, benediktini odešli již dříve z ekonomických důvodů, a panství se dostalo do majetku Hertvíka a Jana Rušinovských. U nich Žižka pobýval a od nich svolal v dubnu 1423 sjezd svých příznivců do Německého Brodu.⁴⁹ V dopisech, kterými na toto setkání zval, vyjádřil nutnost učinit pokání na místech bitev a sjednotit všechny husity proti „všem pokrytcům domácím i cizozemcům.“⁵⁰ Z tohoto města, které dříve patřilo Čeňkovi z Vartenberka, chtěl Žižka udělat základnu pro vojenské výpravy na statky tohoto zrádného šlechtice, které se nacházely u Jičína a Nového Bydžova. Zda tento německobrodský sjezd vydal nějaký dokument nebo nějaké svolání, nevíme. Snad zde byly vytvořeny základy dokumentu Žižkův vojenský řád, o kterém se zmíním v dalších kapitolách. Víme jen to, že se zde spojil Žižka s Bořkem z Miletínka a hradeckými husitskými vojsky a napadli Vartenberkovi statky. S jeho vojáky se setkali v bitvě u Hořic na vrchu sv. Gotharda. „*Léta Páně 1423 v úterý po sv. Jiří, když Žižka byl na tažení v hradeckém kraji a podmaňoval si tam lidi, shromažďovali se proti němu páni. Když se to dozvěděl, ustoupil před nimi k Hořicím; měl tehdy jen dva řády vozů. Rozložil se s vozy u kostela sv. Gotharda, aby mohl svá děla postavit na kopci a aby páni, kteří byli na koních, museli s koní sesedat a neměli je kde uvázat. Když potom páni sesedali s*

47 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017., str. 112, ISBN 978-80-7422-504-8.

48 Dnes okres Havlíčkův Brod.

49 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 489, ISBN 978-80-7432-990-6.

50 Tamtéž str. 496

*koní a útočili pěšky, měli na sobě víc zbroje než pěší, kteří mají lehčí zbroj, aby mohli bojovat pěšky. Když došli nahoru a zaútočili na vozy, byli už unavení a Žižka na ně čekal s děly a lidmi neunavenými a bil je, jak chtěl. Když je odrazil od vozů, pustil na ně čerstvé lidi. Pán Bůh mu pomohl a on pana Čeňka z Vartenberka a Pana Arnošta z Černic i s jejich vojskem porazil a jejich vozy a děla jim pobral. Pan Čeněk utekl z bojiště s malým počtem vojáků.*⁵¹ Zda můžeme tomuto popisu bitvy věřit není zcela jisté. Tato část Letopisů vznikla až na konci 15.století a autor v ní často připisuje Žižkovi činy, které neudělal. Jediné, co je jasné, je Žižkovo vítězství. Po bitvě husitská vojska pronásledovala Vartenberkovy příznivce a vypalovala jejich majetky. Například ve vsi Kozojedy (v okrese Jičín) patřící Janu Straníkovi husité dobyli tamní tvrz a její obránce upálili. Poté ovládli i další tvrze majitelů stojících na Vartenberkově straně a to Ledce a Zliv. Protože byl Jan Žižka již slepý, nemohl se obejít bez pomoci svých přátel a spolubojovníků. Ti mu museli popisovat terén, vzhled bojiště i vhodné cesty. Jistě se s ním podíleli i na volbě taktiky boje, přesto bývají často opomíjeni a vítězství jsou připisována pouze Žižkovi. V bitvě u Hořic se velmi vyznamenali Hertvík z Rušínova a Diviš Bořek z Miletínka.⁵²

3.3. Vojenská pomoc Moravě a bitva u Strauchova Dvora

Kde se nacházel Jan Žižka v květnu 1423 nelze doložit, ale už v červnu téhož roku bychom ho našli na severu Čech. Překvapivě se objevil po boku táborského hejtmana Bohuslava ze Švamberka, se kterým neměl příliš dobré vztahy. Žižka potřeboval Švamberkovu pomoc proti severočeským katolickým pánům. Začátkem června Žižka zaútočil na hrad Panna, ale prozatím neúspěšně.⁵³ Poté co přispěchalo táborské vojsko na pomoc, byl koncem června tento hrad dobyt. Táborité se vrátili domů, ale východočeské vojsko pokračovalo dále na Moravu. Tuto vojenskou výpravu vedl Diviš Bořek z Miletínka a správu města předal svému bratru Jetřichovi. Hlavním důvodem tohoto tažení bylo zlomit pozice olomouckého biskupa Jana Železného, o kterém bylo známo, že je nekompromisním odpůrcem husitství. Dalším důvodem byla např. podpora Jana Tovačovského z Cimburka nebo moravské větve pánů z Kunštátu. Rychle dobyli několik měst a hradů, např. Kvasice a Přerov a u města Kroměříže se ještě v červnu 1422 utkali s vojsky olomouckého biskupa Jana Železného a knížete Přemysla I. Opavského. Bitva dopadla pro východočechy úspěšně. Janu z Cimburka pomohli ovládnout Tovačov a toto město se stalo významným moravským husitským střediskem. Do této vítězné situace přišla najednou zpráva, že Jan Žižka využil nepřítomnosti

51 *Ze starých letopisů českých.* Praha: Svoboda, 1980. str. 92.

52 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka.* Praha: Paseka, 2019., str. 504, ISBN 978-80-7432-990-6.

53 Dnes již zaniklý hrad v okrese Litoměřice.

Diviše Bořka a obsadil Hradec.⁵⁴ „*Stoupenci kněze Ambrože mu otevřely brány do města, jehož se Žižka zmocnil téměř bez boje. Pouze Divišův bratr Jetřich, který měl po dobu nepřítomnosti hejtmana zastupovat, se uchýlil na královský hrad, jenž měl jeho posádce poskytnout ochranu, která jak se ukázalo, byla zcela nedostatečná. Žižkovo vojsko hrad dobylo, vyrabovalo a pobořilo natolik, že již nebyl nadále použitelný jako sídlo krále, královny či jejich zástupců.*“⁵⁵

Žižka tedy Hradec ovládl a dosadil do správy nové konšely, nespokojené s vládou Diviše Bořka z Miletínka. Slepý vojevůdce ale neměl dosud vyhráno. Domníval se, a právem, že tento jeho čin bude Bořkem Divišem, ale i veřejným míněním brán jako zrada na příteli. Reakce se dostavila záhy. Jak hradecké vojsko, které vrátilo z Moravy, tak i pražské se sešlo 4.srpna 1423 před Hradcem Králové. Tam se toho dne odehrála bitva u Strauchova dvora.⁵⁶ Byla to první bitva, kde proti sobě stála jenom husitská vojska. Dalo by se říct, že tenkrát poprvé stanul jeden husitský bratr proti druhému husitskému bratru. „*A bratr Žižka s Hradeckými vytáhl proti nim z města; i stal se jest boj u Strachova dvoru mezi stranami; a šla archa proti arše. A Pražané utekú, poražení jsúce od Žižky na tom poli; a tu ztepú drahně lidu a jmú jich na dvě stě. A Diviš ujel se svými na Horu. A toho kněze, ježto nesl archu z pražské strany, Žižka zabil ho palcátem. A to se stalo v středu před sv. Vavřincem.*“⁵⁷

Žižka věděl, že bitvu musí svést na volném prostranství. Kdyby se bojovalo v Hradci samotném, mohli by někteří měšťané, dosud nakloněni Bořkovi Divišovi, tajně vpustit jeho vojáky dovnitř města. Žižka tento boj vyhrál, ale husitské hnutí bylo zasaženo hlubokou ránou. Až doposud řešili husité své rozpory při jednáních a sněmech, odted' už začaly „mluvit zbraně“. Po vítězné bitvě ztrestal Žižka vlastní rukou kněze, který v čele Divišových vojsk nesl monstranci se svátostí oltářní. „*Jakým způsobem ortel provedl, zůstáva záhadou. Jen obtížně si představujeme, jak dva husitští radikálové přivádějí před Žižku spoutaného muže, donutí ho pokleknout a poté jej přidrží ve vhodné poloze, aby mohl slepý hejtman pádným úderem palcátu prorazit odsouzení lebku. Budeme-li u vojevůdce předpokládat zbytky zraku, stane se drastická scéna pochopitelnější.*“⁵⁸ Podle Žižky byl Kristus reálně přítomen pouze v jedné svátosti oltářní, nemohl být současně v obou svátostech neslých v čele znepřátelených vojsk. A protože Bůh projevil svou přízeň pouze jedné straně, je jasné, při kom Ježíš Kristus stál. Tak si to vykládal Jan Žižka a kněz té druhé strany nebyl

54 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 512 ISBN 978-80-7432-990-6.

55 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017., str. 113, ISBN 978-80-7422-504-8.

56 Pravděpodobně dnešní městská část Hradec Králové – Kukleny.

57 *Ze starých letopisů českých*. Praha: Svoboda, 1980. s. 93.

58 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 516, ISBN 978-80-7432-990-6.

pro něj sluhou Božím.

Po vítězství u Strauchova dvora si Žižka vybudoval v Hradci svou novou základnu. Nyní měl k dispozici nedobytnou pevnost s asi 5 000 obyvateli, většinou etnickými Čechy. V roce 1423 zastával úřad duchovního v kostele sv. Ducha kněz Ambrož, kterého Žižka dobře znal a s nímž se přátelil. Po rozchodu s tábořskými kněžími hledal Žižka „dobrého kněze“ se kterým by si rozuměl ve výkladu Božího zákona a který by neměl ambice podílet se na vládě. V Ambrožovi takového kněze našel a zřejmě i proto se chtěl Žižka usídlit v Hradci. Toto východočeské město bylo baštou husitských radikálů, kteří odmítali Zikmunda Lucemburského za českého krále a Čtyři pražské artikuly brali jako zemský zákon. To se Žižkovi zamlouvalo. Protože se však Hradce zmocnil zradou, nemohl očekávat sympatie ostatních husitských svazů a většina husitských šlechticů proti němu vystupovala jako proti nepříteli.⁵⁹

Po ovládnutí Hradce, potřeboval Žižka získat na svou stranu i další větší východočeská města, která dříve podléhala velení Bořka Diviše z Miletínka. Po dobu své nepřítomnosti svěřil Žižka Hradec do rukou Matěje Lupáka (či Lupáče), prověřeného člena Orebského bratrstva. Vydal se dobýt města Jaroměř a Dvůr králové nad Labem. Tato věnná města českých královen se mu podařilo obsadit velmi snadno, protože měl podporu místních obyvatel. I do Kutné Hory se dostal poměrně lehce, stalo se to 13.srpna 1423. Tamní mincmistr a hejtman Čáslavského a Kouřimského kraje Hašek z Valdštejna před ním utekl do Čáslavi. To ale Žižka nechtěl nechat jenom tak. Ještě však než se vydal hejtmana Haška pronásledovat, musel dosadit novou správu Kutné Hory. Dosavadním radním mnoho nedůvěřoval a tak nové radní určil ve spěchu losem. Bylo to řešení i na tu dobu nezvyklé. Když zjistil Hašek z Valdštejna, že ho Žižka pronásleduje, utekl do Kolína. Na toto opevněné město si Žižka bez pomoci netroufl a proto si poslal do Hradce a Jaroměře pro posily. Vojenský oddíl z Hradce dokonce vedl sám Matěj Lupák. Na pomoc Kolínu spěchali husité z Pražského svazu. Obě vojska se střetla 22.srpna 1423 u Týnce nad Labem.⁶⁰ Na místě bylo zabito asi 300 členů východočeských husitů a mezi nimi i jejich hejtman Matěj Lupák. *„A pak tu neděli po Matce boží Lupák z Jaromíře a s Hradčany táhli do Čáslavě Žižkovi na pomoc. I vytáhli proti nim z Kolína Haškovici i udeřili na ně u Týnce, i přemohli je, jedny zbili a druhé zjímali a Lupáka Černín zabil v konopích.“*⁶¹

V době, kdy byl Žižka se svým vojskem v Čáslavi a Hradec tím byl oslaben, napadli město vojskem katoličtí páni. Dne 27.srpna 1423 zaútočili na Hradec Půta z Častolovic a Jan Městecský z Opočna. Vpadli do Pražského předměstí, vypálili celou Křižovnickou ulici a zabili kněze Jana z

59 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 519, ISBN 978-80-7432-990-6.

60 Asi 11km na východ od Kolína.

61 *Výbor z české literatury doby husitské*, sv. 2. Praha: ČSAV, 1964., str. 268

kostela sv. Anny. Tam také zničili svatostánek se svátostí oltářní. Centrum města se ubránilo, katolíci poté odtáhli.

Žižka Čáslav ubránil a pražské husitské vojsko se přesunulo do Kutné Hory. Z východních Čech vytvořil Jan Žižka svou základnu a chtěl postupně oslabit vliv Pražského husitského svazu. Nespokojil se pouze s regionální působností, jeho cílem bylo dát svůj program celému husitskému hnutí.⁶²

3.4. Žižkův vojenský řád

V reakci na události v Kutné Hoře a Čáslavi, svolal Pražský husitský svaz na začátek září sjezd do Kolína a přizval i některé katolické pány. Hlavním cílem byla domluva o tom, jak zastavit Žižku. Husité uzavřeli s katolíky dočasné příměří, které mělo trvat do 11. listopadu 1423. V dokumentu ze sněmu se zakazuje poddaným zúčastnit se bojů bez souhlasu vrchnosti. Dále v něm najdeme souhlas se slyšením husitské delegace před zástupci katolické církve, s garancí samotného krále Zikmunda. Sněmovníci vyzvali Žižku, aby na tato ujednání přistoupil, pokud to neudělá, bude prohlášen za zemského škůdce (zhoubce) a bude postaven mimo zákon. Bylo také stanoveno datum zemského sněmu na den sv. Havla, což je 16. října 1423. Žižka na jakékoliv kompromisy nechtěl přistoupit a tvrdě se proti kolínskému sněmu postavil.

Do této doby někteří historici kladou vznik tzv. Žižkova vojenského řádu. Zřejmě vznikl v druhé polovině září 1423. Nedochoval se v originále, ale pouze v opisu z druhé poloviny 16. století. „*Ani jeho tradiční označení není přesné. Ve skutečnosti jde o ustavující zápis, programové prohlášení a kázeňský řád Žižkova východočeského svazu, zvláště jeho branné složky.*“⁶³

Na začátku dokumentu stojí Čtyři pražské artikuly, které byli pro Žižku a jeho vojáky velmi důležité a brané z „milosti a z daru Otce a Pána Boha všemohoucího.“ Program těchto čtyř programových článků by se dal shrnout do několika vět. Husité žádali, aby se Boží slovo mohlo svobodně hlásat po celé zemi a nikdo, ani světští panovníci, tomu nesměli bránit. Velmi důležité pro husity bylo přijímání pod obojí způsobou (tedy chléb i víno i pro laiky). Také jim vadilo, že kněží mají velké majetky a zasahují do světského panování. A na posledním místě husité vyžadovali, aby smrtelné hříchy byly trestány a to bez ohledu na to, kdo je páchá, ať by byl z jakéhokoliv stavu. Přáli si také aby pověst české země, jako země kacířů, byla očištěna.⁶⁴ Po tomto výkladu Pražských článků následuje něco jako organizační řád doprovázený výčtem trestů, když nebude

62 ČORNEJ, Petr. Jan Žižka: život a doba husitského válečníka. Praha: Paseka, 2019., str. 522 ISBN 978-80-7432-990-6.

63 Tamtéž str. 524.

64 BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce: Doba Žižkova 1415-1426*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965, str. 71.

dodržován.

Najdeme v něm, přeloženo do současné češtiny, tato nařízení:

1. Voják musí vždy poslouchat svého velitele, jinak bude fyzicky potrestán, nebo i popraven.
2. Z ležení se musí odcházet vždy společně a přizpůsobit pochod těm nejpomalejším.
3. Při postupu krajinou nesmí vypalovat domy všichni vojáci, ale pouze ti k tomu určení, ostatní budou pokutováni.
4. Před opuštěním ležení se všichni musí pomodlit k Bohu.
5. Po modlitbě rozdělí velitel vojsko do šiků a rot a každá bude mít svou korouhev, přebíhání mezi šiky a rotami je zakázáno.
6. Pokud dojde kvůli něčí chybě k porážce vojska, bude chybující potrestán, nebo popraven.
7. Po vítězství se veškerá kořist svezde na hromadu a bude spravedlivě rozdělena, kdo něco ukradne bude potrestán nebo popraven.
8. Zakazují se hádky, sváry, souboje i nadávky.
9. Když někdo někoho zabije nebo zmrzačí, bude potrestán stejným způsobem.
10. Kdyby někdo chtěl zběhnout, bude potrestán nebo popraven.
11. Potrestáni budou také všichni hříšníci jako například – lháři, zloději, hráči v kostky, lapkové, opilci, drbny, nevěstky a cizoložníci.
12. Druhy trestů – bití, mrskání, zabíjení, stínání, vešení, topení, pálení, natahování. Tyto tresty byly stejné jak pro pány, tak pro chudinu, jak pro muže, tak i pro ženy.

Tento dokument končí výzvou všem „věrným Čechům“ aby se připojili podpisem a byli si vzájemně nápomocni činem i radou. Mezi signatáři najdeme známá jména husitských bojovníků, ale i mnoho šlechticů z Východních Čech. Na prvním místě je podepsán Jan bratr Žižka z Kalichu, dále pak například Jan Roháč z Dubé, Jan z Potštejna a na Žampachu, Boček z Kunštátu, purkmistři a konšelé a všecka obec města Hradec nad Labem, Čáslavi, Jaroměř a Dvora (Králové), Jaroslav z Kalichu (Žižkův bratr), Beneš Mokrovouský z Hustířan, Havel Orebský a další.⁶⁵

Žižka chápal svůj boj jako obranu Božího zákona před nepřáteli. Věřil, že jenom tak bude moci být spasen. „*Byla to víra upřímná, čistá hluboká, ale také přehledná a jednoduchá, vymezená čtyřmi pražskými články, niterným vztahem k všemohoucímu Pánu, jemuž hejtman sloužil oddaně, i když dle svého mínění nestatečně (nedostatečně), neboť si s pokorou uvědomoval limity lidské existence.*“⁶⁶ Kdo s jeho pojetím víry souhlasil, byl dobrý křesťan, kdo nesouhlasil, potřeboval

65 VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny českého státu v dokumentech*. 3., Professional Publishing, Praha 2012., 146-150, ISBN 978-80-7431-064-5.

66 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 527, ISBN 978-80-7432-990-6.

nápravu, někdy i přísný trest. Nemohl a nechtěl přistoupit na kompromisy s římskou církví ani s králem Zikmundem. Zradil by svou víru a tím i naději na věčný život. Považoval se za vyvoleného prosazovat Boží pravdu všemi prostředky. Věřil také, že Bůh si vyvolil český národ, nebo jeho část, aby vedla boj za Boží pravdu a za nápravu křesťanů. On jako vůdce Božích bojovníků „*nesměl zpychnout, protože by v takovém případě podlehl hříchu, a tím by ztratil oprávnění vést nadosobní zápas za vítězství křesťanských principů. Naopak musel v sobě neustále pěstovat skromnost a pokoru, jež propůjčovaly jeho úsilí věrohodnost i legitimitu.*“⁶⁷

Žižkovo východočeské vojsko tvořilo asi 2 000 lidí. Patřili k němu hlavně vojáci Žižkovi družiny, kteří s ním přišli z jižních Čech, posádky východočeských hradů a měst, dobrovolníci, kteří v ozbrojené službě našli svůj životní cíl. Protože bylo nutné mezi tolika lidmi udržet kázeň a pořádek, vznikl Žižkův vojenský řád. Východočeši měli i své duchovní vedení. Byl jím kněz Prokop Malý, zvaný Prokůpek, který své vojsko doprovázel až k bitvě u Lipan, která se mu stala osudnou. Bylo také potřeba takové množství lidí uživit. Bojovníky živily daně, holdy a také válka. Proto Žižka nezakazoval rabování, pouze muselo probíhat organizovaně. Spoluautorství tohoto vojenského řádu bývá připisováno knězi Ambrožovi, ale není historicky doložené.⁶⁸

V září 1423 bychom našli Žižkovo východočeské vojsko na Moravě. Zřejmě šlo o podporu pánů z Kunštátu a dalších husitských šlechticů a oslabení pozic krále Zikmunda na tomto území. V polovině měsíce září se husitské vojsko přiblížilo k Jihlavě, kde jim přišla městská posádka naproti. Po bitvě, kde bylo zajato nebo zabito až 100 Jihlavských, se husité rozhodli město dále nedobývat. Vydali se dál směrem k Telči. Dne 19. září město oblehli a dobyli. Tyto zprávy ale nejsou příliš spolehlivé, protože pocházejí z doby barokní, převážně od spisovatele a dějepisce Tomáše Pešiny z Čechorodu. Na další dva měsíce se Jan Žižka z pramenů ztrácí.⁶⁹

3.5. Svatohavelský sněm

Na den sv. Havla 16. října 1423 byl svolán do Prahy sněm, kam měli přijet zástupci z celého českého království a kde se mělo najít řešení současné situace v zemi. Na tomto sněmu chyběli vyslanci tábořských i vyslanci východočeských husitů. Naopak zde nechyběli zástupci katolické šlechty i zástupci katolických měst. Mezi sněmovníky bychom našli na prvním místě arcibiskupa Konráda z Vechty, dále tu byli příslušníci vyšší šlechty z obou táborů, katolíci i husité. Také tu byli zástupci pražských měst a několik příslušníků nižší šlechty převážně husitského vyznání.

67 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 528, ISBN 978-80-7432-990-6.

68 Tamtéž str. 532

69 Tamtéž str. 534

Jako první byla zvolena zemská vláda, kterou tvořilo šest katolíků a šest husitů. Mezi katolíky bychom našli Čeňka z Vartemberka, Jana staršího z Michalovic, Oldřicha II. z Rožmberka, Aleše Holického ze Šternberka, Hynka Hlaváče z Dubé a Fridricha z Kolovrat. Mezi utrakvisty pak Haška z Valdštejna, Heřmana z Landštejna a Borotína, Hynka Koldštejnského z Valdštejna, Hynka Krušinu z Lichtenburka, Diviše Bořka z Miletínka a Jana ze Smiřic.⁷⁰ Mezi zvolenými ale chyběli zástupci měst. Tato vybraná zemská správa měla pravomoci jak administrativní, tak vojenské i exekutivní. V závěrečném zápisu sněmu najdeme slib obnovení řádu a pořádku v zemi, svornosti a stability.

Pražský umírněný husitský svaz a jeho spojenci navrhli uzavřít roční příměří s katolickou stranou a do té doby by se měly vyřešit majetkové spory obou stran. Zemští správci se měli postarat i o bezpečí na silnicích, aby mohl být obnoven i obchod. Dále se obě strany zavázaly ke vzájemné pomoci proti každému, kdo by chtěl obsadit a dobýt hrady, tvrze či města. Nikdo v zápisu nebyl jmenován, ale bylo zřejmé, že jsou tato usnesení namířena proti Janu Žižkovi a jeho vojsku. Na tomto sněmu tedy vznikla jakási aliance mezi umírněnými husity a katolíky, které se říká Svatohavelská.⁷¹

Dalším tématem sněmu byla příprava disputace mezi husitskými a katolickými zástupci v Brně pod záštitou krále Zikmunda. Na cestě do Brna a zpět měli husitskou delegaci chránit vybraní katoličtí šlechtici (např. Čeněk z Vartenberka, nebo Aleš Holický ze Šternberka). Disputace se měla konat před sborem laiků, kteří by pocházeli z české a moravské šlechty. Tito laici měli vyslechnout a posoudit argumenty přednesené znalci Bible z obou znesvářených stran. Potom vynést konečný soud. Tato podmínka, laické posuzování výkladu Písma, se ale ani jedné straně nelíbila. A nelíbila se ani králi Zikmundovi. Přesto se nechtěl myšlenky disputace vzdát. Navrhoval ale diskuzi mezi katolíky a husity bez laického posuzování. Zaručil ochranu husitských zástupců s doprovodem až 1 000 osob. Tato svá doporučení poslal do Prahy po svých věrných Půtovi z Častolovic a Janu Městeckému z Opočna. Termín jednání se tak posunul až na začátek dalšího roku.⁷²

Před tím, než odjeli tyto dva vyslanci katolické strany za králem Zikmundem do Uher, aby mu sdělili výsledky Svatohavelského sněmu, chtěli se postarat o zničení svého úhlavního nepřítele, zro Jana Žižky. Buď oba, nebo jen jeden z nich na něj připravovali atentát. Protože však Hradečtí zajali někoho z Opočenské strany, který o atentátu věděl, vše se prozradilo. Zajatec zřejmě patřil do družina Jana Městeckého nebo Půty a musel mu být dost blízko, když měl takto důvěrné

70 ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české Sv. 5 1402-1437*. 2., rev. vyd. Praha: Paseka, str. 331-332, 2010. ISBN 978-80-7432-007-1.

71 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 543, ISBN 978-80-7432-990-6.

72 Tamtéž, str. 544.

informace.⁷³

A tak dostal dne 22.listopadu 1423 Jan Žižka od kněze Ambrože a hradeckého purkmistra Jana z Hvězdy dopis tohoto znění: „*Pán Buoh všemohúci rač být s tebe, se všemi bratřimi věrnými i s námi hříšnými svú svatú milostí a pomoci. Bratře Žižko i bratř naši nejmilejší! Věz žeť jsme jednoho z Opočenských strany jali, vězně dosti znamenitého, kterýž jestli nás za jisté zpravil, že již jeden jest s tebe u bojiště, kterýž tě má zamordovati, a za to má ještě třicet kop vzíti, a již deset kop hotových vzal. Pak toho jistého morděře zná Pavel s černú hlavú kadeřavú, tohoto listu ukazatel. A protoť jsme my jeho k tobě vypravili, který tě má všeho úplně zpraviti, kdož to jednájí a kterak to má jednáno býti, a kto to má učiniti, toho tobě ukázati. Kterémužto Pavlovi prosíme, aby jemu věřil, což s tebe od nás o této věci mluvíti bude. Pán všemohúci rač tě zachovati k své chvále a k prospěchu věrným obce. Dán v Hradci nad Labem v pondělí v třetí hodinu v noci před svatú Kateřinú, rukú tvého kněze Ambrože, Janek hvězda, purkmistr, konšelé a tvoj kněz Ambrož.*“⁷⁴ I tato epizoda musela husitského hejtmana utvrdit ve víře, že je vyvolený bojovník za Boží pravdu a Bůh ho ochraňuje.

Z tohoto dopisu můžeme vyčíst několik zajímavých faktů. Je zde zřejmý blízký vztah kněze Ambrože a Jana Žižky, o čemž svědčí i podpis „tvoj kněz Ambrož.“ Také se tu poprvé a naposled v pramenech vyskytuje sousloví „Opočenská strana“ jako pojmenování pro Zikmundovy příznivce ve východních Čechách. Za odměnu 40 kop zřejmě českých grošů se v té době dal pořídit dům v Praze nebo osm jezdeckých koní.⁷⁵

Poté se Jan Žižka opět na několi týdnů ztrácí z pramenů a dozvídáme se o něm až počátkem roku 1424. A to konkrétně 6.ledna, kdy svedl další svou vítěznou bitvu. Bylo to u Velké (dnes České Skalice), kdy porazil vojska šlechticů Opočenské strany např. Hynka Červenohorského z Dubé, Jana Městeckého z Opočna a Půty z Častolovic. Zřejmě tak chtěl pomoci svému příteli Viktorínovi z Kunštátu a Poděbrad, jemuž tvrz Skalice patřila. Usadil se snad v místech kde je dnes ulice Žižkův kopec, blízko dnešního centra České Skalice, a bitvu svedl v lese Dubno, dnes severně od města.⁷⁶

Začátkem března (údaj 5.března 1424 uvádí až kronikář Václav Hájek z Libočan) oblehl město Hostinné v Podkrkonoší. Majitelem města byl Jan Krušina z Lichtenburka, bratr známějšího Hynka

73 ŠANDERA, Martin. *Zikmundovi věrní na českém severovýchodě: opočenská strana v husitské revoluci*. České Budějovice: Veduta, 2005., str. 72, ISBN 80-86829-06-5.

74 LÁŠEK, Jan, Blahoslav, *Kněz Ambrož a východočeské husitství*, Hradec Králové a Oreb, In: *Theologická revue*, HTF UK 70, 1999, č.4, str. 51.

75 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 545, ISBN 978-80-7432-990-6.

76 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 144-145, ISBN 80-7184-075-0.

Krušiny, člena Svatohavelské aliance. Bitva však pro Žižkovi vojáky nedopadla dobře. Podle Hájka z Libočan se město ubránilo střelbou.⁷⁷ Po neúspěchu v Hostinném se Žižka vydal na jih dobýt tvrz Mlázovice (nedaleko Hořic). Majitelem tvrže byl Jan Černín, který v srpnu 1423 zabil u Týnce nad Labem Matěje Lupáka, velitele hradeckého husitského vojska. A to Žižka Černínovi nikdy neodpustil. Mlázovice dobyl a Jana Černína zabil. Možná by se hodilo napsat nechal zabít, protože Žižka byl v té době už slepý. Domnívám se však, že pomstít smrt Matěje Lupáka bylo pro Žižku věcí osobní cti, a tak si myslím, že s pomocí svých přátel odstranil Černína vlastnoručně. Cestou zpět do Hradce Žižkovo vojsko dobylo tvrz Smidary (u Nového Bydžova), která patřila Janu Ohniškovi z družiny Čenka z Vartenberka.

3.6. Žižkovo tažení do západních Čech a bitva u Malešova

V květnu 1424 bychom našli Žižku i s jeho východočeským vojskem v západních a jihozápadních Čechách. Zřejmě chtěl vnutit svou vůli a svůj způsob boje za Boží pravdu celým Čechám. Na jihozápadě Čech se k němu přidala města Sušice a Klatovy. Z Klatov přibylo do husitského vojska až 300 mužů.⁷⁸

To si ale západočeská katolická šlechta nemohla nechat líbit. Sestavila vojsko pod vedením Hanuše z Kolovrat, přidali se i šlechtici z Podbrdsko, dokonce i vojáci z Karlštejna. Všichni pak čekali na Žižku před branami Plzně, ale nedočkali se. Husitský vojevůdce ustoupil do města Žatce, které získal na svou stranu. A tak charisma Žižkovi osobnosti způsobilo, že se na jeho stranu přidávali nejen šlechtici, ale i prostý lid a dokonce celá města. Plzeňští se připravovali na odvetu, Táborité prozatím nechtěli proti svému bývalému vojevůdci vystoupit a nejhůře na tom byl Pražský svaz. Pražané chtěli znovu povolát do země Zikmunda Korybutoviče, aby zde vládl, ale věděli, že Žižka s tím nebude souhlasit. Proto pozvali Korybuta oficiálně a začali se připravovat na výpad proti Žižkovu vojsku. V té době měl v Praze velký vliv kazatel Jan Rokycana, který prosazoval rozhodný postup proti Žižkovi.

Poté, co Jan Žižka opustil Žatec a přesouval se se svým vojskem do východních Čech, rozhodla se Svatohavelská koalice proti němu zakročit. Pražské oddíly, kterým velel Oneš z Míkovic, chtěly Žižku přepadnout dřív než překročí řeku Labe. Žižka překročil řeku Vltavu a uvízl ve městě Kostelec nad Labem, kde se i opevnil. Pražané Žižku obklíčili a ten, když poznal beznadějnost situace si poslal pro pomoc. Posel se vypravil do Poděbrad, asi 45 km od Kostelce, a požádal Hynka Bočka z Kunštátu o vojenskou pomoc. Hynek Boček neváhal a odjel hejtmana z města vysvobodit.

77 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 546, ISBN 978-80-7432-990-6.

78 Tamtéž, str. 551

A to se mu i podařilo. Jak to probíhalo přesně nevíme, ale snad Hynkovo vojsko přebrodivo řeku severně od města a obsadilo most. Tak se Žižkovi vojáci dostali na druhý břeh Labe. Obě zneprátené strany se tak ocitly každá na jiném břehu řeky. Dne 6.června se sešli velitelé znesvářených stran k rozhovoru. Zatímco Hynek Boček „vyjednával“, přesunul se Žižka s vojskem na opačný břeh Labe vydal se směrem na Čáslav. Když Pražané poznali, že rozhovor byl jen zdržovací taktika, aby Žižka mohl uprchnout, Hynka Bočka zajali a internovali ho v Nymburce.⁷⁹

Žižkovo vojsko sice mělo náskok, ale už 7.června 1424 ho nepřátelé dostihli blízko Kutné Hory u tvrze Malešov. Tam se strhla bitva, jejíž popis můžeme najít např. ve Starý letopisech českých: „Žižka pak táhl k Malešovu poblíž Kutné Hory a Pražané stále šli za ním, když se spojili s některými pány a chtěli ho porazit. Žižka před nimi urychleně ustupoval, aby si někde našel příhodné místo k boji. Uchýlil se se svými vozy na jeden kopec, tam se opevnil a čekal na Pražany, kteří ho pronásledovali a říkali, že už před nimi utíká. Ani nečekali, až se shromáždí všichni, a táhli přes to údolí, kde na ně Žižka čekal. Žižka se připravil k boji a postupoval takto: vozy srazil k sobě a seřadil houfy; nejprve jezdce, pak i pěší. Potom vybral několik pícních vozů a přikázal je naplnit kamením, a ty postavil doprostřed houfu mezi jezdce tak, aby je nepřátelé nezpozorovali. Pak pustil polovinu Pražanů přes to údolí a poslal na ně své jezdce. Pěší uprostřed mezi jezdci tlačil ty vozy. A když už se k nim přiblížili, přikázal pustit na ně shora ty vozy a tak jejich šiky úplně rozbil. Potom dal na ně střilet z děl a svým lidem přikázal, aby na ně udeřili. Pražané, když jim jejich šiky nebyly nic platné, se obrátili na útěk a cestou strhávali s sebou ty, kteří táhli za nimi a tak utíkali všichni.“⁸⁰ Tento popis bitvy pochází ale až z přelomu 15. a 16. století, blíže události je zápis z knihy Historie česká od Silvia Piccolominiho sepsaná roku 1458. Autor, budoucí papež Pius II., v ní mohl čerpat informace od očitých svědků bitvy. „Konečně přišli až ke Kutné Hoře, kde Žižka vtáhl do údolí, protože o něm věděl, že jest soutěskou, v níž nepřátelé naprosto nemohou rozvinout své šiky, a poručil korouheníkovi stanouti. Potom povzbudiv své spolubojovníky dle okolností, připravil se k bitvě. Svedena byla krutá bitva, vítězný Žižka pobil 3 000 Pražanů, ostani se pbrátili na útěk.“⁸¹

Po vítězné bitvě Žižka obsadil Kutnou Horu. Nechal několik domů vypálit, ale celkově město moc nepoškodil, protože pro něj bylo velmi cenné. Po několika dnech se k Žižkovi přidala i další města původně patřící k Pražskému svazu a to Kouřim, Nymburk a Český Brod. Pražané tak přišli o své další základny. V reakci na tyto smutné události byli odvoláni stávající konšelé staroměstské rady a noví radní již odstoupili od spolupráce s katolickou šlechtou.

79 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 554-556, ISBN 978-80-7432-990-6.

80 *Ze starých letopisů českých*. Praha: Svoboda, 1980. str.139.

81 PICCOLOMINI, Enea Silvio. *Historie česká*. Litvínov: Dialog, 2010. ISBN 978-80-7382-136-4., str.83.

3.7. Žižka před Prahou a Libeňský mír

Od začátku července pobýval v Praze opět Zikmund Korybutovič, synovec litevského knížete Vitolda. Tentokrát začal hned po vstupu do Českého království přijímat podobojí a vypověděl nepřátelství Zikmundu Lucemburskému a jeho zeti Albrechtu Habsburskému. V dokumentu, který deklaroval toto nepřátelství, se přiznal ke Čtyřem pražským artikulům, také k přijímání podobojí a neuznal vládu Lucemburka v Čechách a Habsburka na Moravě. Sám se prohlašoval za „požádaného a voleného krále“. S těmito jeho kroky ovšem nesouhlasil jak litevský kníže Vitold, tak polský král Vladislav II. Jagellonský.⁸² S Korybutovičem jako s králem ale nesouhlasil ani Jan Žižka, protože mu nevěřil. Korybutovo přijímání Večeře Páně pod obojí způsobou husitského hejtmana nepřesvědčilo. A tak se Žižka se svým vojskem vydal ze severních Čech na Prahu, aby zjednal nápravu. Cestou se zastavil ve městečku Libochovice, které patřilo Vilému Zajícovi z Házmburka, katolíkovi a příznivci krále Zikmunda Lucemburského. To dobyl a dal tam také popravit dva členy městské rady a čtyři katolické kněze (pátého vojsko zabilo na útěku), kteří zřejmě ve městě hledali úkryt před husity. Žižka v tomto kraji sháněl další vojenskou pomoc pro své tažení na Prahu a to se mu také podařilo. Dokonce za ním na sever přijely i posily z Klatov a Domažlic.

Dne 10. září Žižka se svým vojskem doputoval k Praze. Rozložil se v oblasti dnešní pražské čtvrti Libeň, blízko místa, kde ústí říčka Rokytka do Vltavy. Jeho vojenský oddíl měl asi 7 000 vojáků a patřily do něj i posádky větších měst jako např. Hradce, Žatce, Loun nebo Klatov.⁸³ Přesto Žižka s napadením Prahy váhal. Možná i proto, že se doslechl, že hodně vojáků s jeho záměrem nesouhlasí. *„Byli mnozí i ve městě i v jeho vojsku, kteří zatracovali tuto roztržku, a jedni kladli to za vinu Žižkovi, jiní pražanům. Také vojsko se bouřilo v tábore, říkajíc, že se nesluší obléhati to město, jež jest hlavou království a s nimi ve víře souhlasí, že brzy upadne moc česká, jestliže nepřátelé poznají jejich rozdvojení.“* Sotva se slepý hejtman dozvěděl, o čem se v jeho vojsku otevřeně hovoří, učinil prý veřejné prohlášení a naprosto změnil smýšlení svého lidu.⁸⁴ Jak asi znělo toto prohlášení si opět můžeme přečíst v kronice Silvia Piccolominiho. *„Nehoršete se na mne, bratři, a neobviňujte člověka, který vám zjednal blahobyť. Nejsou dávná ona vítězství, jichž jste dosáhli za mého vůdcovství, nikdy jsem vás nevedl na takové místo, odkudž byste se nevrátili jako vítězi. Vy jste se stali slavnými a bohatými, já kvůli vám pozbyl zraku a již v temnotách žiji, nic mi nezbylo z tolika šťastně vedených válek, než prázdné jméno. ...Nepronásleduji Pražany kvůli sobě, oni žízni po vaší, ne po mé krvi. Málo by jim prospělo zahubit mne, již starce na obě oči slepého, vaší moci se*

82 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 562, ISBN 978-80-7432-990-6.

83 Tamtéž str.564.

84 PICCOLOMINI, Enea Silvio *Historie česká*. Litvínov: Dialog, 2010., str. 83, ISBN 978-80-7382-136-4.

*obávají vaší myslí odvážné v nebezpečí. ...Abyste mne však více neobviňovali ponechávám vám úplnou možnost rozhodnutí. Jestliže se vám líbí učiniti s Pražany mír, neodmítám, jen když tu nebude úkladů. Jestliže se rozhodnete pro válku, jsem ihned při tom. Na kteroukoliv stranu se přikloníte, bude Žižka pomocníkem vašeho záměru.*⁸⁵ Snad si i sám husitský vojevůdce uvědomoval, že dobývání Prahy by byl v této situaci hazard. Pomoc z venku nepřicházela a na pomoc svých věrných uvnitř Prahy se nemohl spoléhat. A tak se nechal přesvědčit ke smíření s Pražany.

Došlo k němu 14. září 1424. Do ležení Žižkova vojska přišla delegace Pražanů vedená knězem Janem Rokycanou. Tento kněz, přítel kněze Jakoubka ze Stříbra a v minulých letech brojící proti Žižkovi, předstoupil před slepého hejtmana a poprosil ho za odpuštění. Totéž učinili i pražští konšelé jménem všech pražských obyvatel. Žižka omluvu Pražanů i Rokycany přijal. Do ležení s nimi přišel i Zikmund Korybutovič jako zástupce Pražského husitského svazu. I s ním se Žižka smířil.⁸⁶

Úmluvě mezi zneprátelenými husitskými svazy se říká Libeňský mír, ale její text se nedochoval. Je pouze známa pokuta, kterou by zaplatili smluvní strany, pokud by tento mír porušili. Tato pokuta činila 14 000 kop grošů. Na paměť této události byla navržena hromada kamení u kostela sv. Ambrože na Novém městě pražském.⁸⁷

I katolická strana chtěla, aby se poměry v zemi stabilizovaly a tak během září 1424 mělo dojít k vzájemným rozhovorům mezi katolíky a husity. Delegace katolická se ubytovala na hradě Žebrák (v okrese Beroun) a delegace Pražanů a Táboritů přímo v Berouně. Žižka se na tyto rozhovory, v jejichž úspěch moc nedoufal, nedostavil a zůstal v Praze. Za místo jednání bylo zvoleno město Zdice, asi 9 km od Berouna. Zápis z těchto rozhovorů se nedochoval, ani není znám přesný výčet jmen zúčastněných. Dnes je pouze znám česky psaný koncept katolické strany a německý překlad návrhu smlouvy strany husitské.⁸⁸

Obě strany se dohodli na konání zemského sněmu na půst roku 1425. Do té doby měla být ustavena 48 členná rada složená ze čtyřadvaceti zástupců katolické strany a stejného počtu zástupců husitské strany. Na každé straně by bylo 8 vyšších šlechticů, 8 nižších šlechticů a 8 zástupců měst. Tato rada by měla řešit nejen věroučné otázky, ale i majetkové záležitosti. Mnoho katolických pánů i duchovních chtělo navrátit zpět své majetky, na kterých se usadili husité. Zatím

85 PICCOLOMINI, Enea Silvio *Historie česká*. Litvínov: Dialog, 2010. _ str. 83-84, ISBN 978-80-7382-136-4.

86 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 566, ISBN 978-80-7432-990-6.

87 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., str. 553, ISBN 978-80-7422-003-6.

88 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 570, ISBN 978-80-7432-990-6.

však bylo uzavřeno příměří a vše zůstalo tak jak je, dokud to nevyřeší Kouřimský sněm. I když v textu zdických úmluv nepadlo ani jednou jméno Jana Žižky, z textu vyplývá, že zde byla snaha postavit vojevůdci záměry i jeho vojáky pod kontrolu celého husitského svazu. To se líbilo i katolíkům a nejen proto s úmluvami souhlasili. Kdo však se zdickými úmluvami razantně nesouhlasil, byl král Zikmund Lucemburský.⁸⁹

Zikmunda především rozhořčilo, že se nechala katolická strana oklamat, jak píše ve svém listu svému příznivci Oldřichovi z Rožmberka. Také ho popudilo, že šlechta nechává v radě rozhodovat měšťany a sedláky a že laici by měli zasahovat do otázek věrouky. Ani Žižkovi se zdické úmluvy nelíbily, proto je ani svým podpisem nepotvrdil. Nakonec tyto úmluvy nikdy nenabýly právní platnosti.

3.8. Žižkova smrt

Koncem září 1424 se spojené husitské vojsko vydalo na Moravu aby pomohlo tamním husitům v boji proti Albrechtu Habsburskému, kterému dal toto území do správy jeho tchán Zikmund Lucemburský. Pražský svaz vedl kníže Zikmund Korybutovič, šlechtické spojence Pražanů Diviš Bořek z Miletínka. Ten sice Žižkovi jeho zradu nezapomněl, ale chtěl dodržet tzv. Libeňský mír a ne rozvracet křehkou jednotu husitských svazů. Východočeské vojsko vyjelo pod hejtmanem Janem Hvězdou z Vícemilic, společně s Janem Žižkou. Spřátelené východočeské šlechtice vedl Viktorín z Kunštátu a Poděbrad, otec příštího českého krále. Táborité si drželi od Žižky odstup a zúčastnili se této moravské výpravy jen symbolicky.

Cestou na Moravu se chtěl Jan Žižka vyřídit ještě jeden účet. Asi 6.října 1424 se husitská vojska zastavila před hradem Příbyslav. Majitelem hradu i přilehlého města byl v té době Čeněk z Ronova. Ten se roku 1421 podílel na vyvraždění husitů ve městě Chotěboř. Katolíci tehdy město oblehli a slíbili všem husitům volný odchod, pokud se vzdají. Tento slib ale katolická strana nedodržela a asi 300 husitů upálila ve stodole. To nemohl Žižka Ronovci zapomenout. Jeho vojsko hrad dobylo a město vypálilo.⁹⁰ Toho se však husitský hejtman nedožil.

Jan Žižka zemřel ve středu 11.října 1424. Ve Starých letopisech českých se o tom dočteme toto: *„Tady se bratr Jan Žižka smrtelně roznemohl od hlízy a učinil odkaz svým věrným bratřím Čechům, panu Viktorinovi z Kunštátu, panu Janu Bzdinkovi a Kunešovi z Bělovic, aby se báli Pána Boha, neustále a věrně bránili pravdu boží a spoléhali na odplatu věčnou. Pak se bratr Žižka poručil milému Pánu Bohu a skončil ve středu před sv. Havlem. A jeho lid přijal jméno Siroťci, jako by jim*

89 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 571, ISBN 978-80-7432-990-6.

90 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 157, ISBN 80-7184-075-0.

zemřel otec. Dobyli hrad Příbyslav a upálili na šedesát těch, kteří se na něm bránili; hrad také vypálili a rozbořili. Potom kněz Prokůpek a kněz Ambrož provázeli mrtvého bratra Žižku až do Hradce Králové a tam ho pohřbili v kostele sv. Ducha u hlavního oltáře.⁹¹

Nezemřel však náhle, ale zřejmě byl už nějakou dobu nemocný, protože stačil pořídit svou poslední vůli. Jejím naplněním pověřil své přátele Kuneše z Bělovic, Jana Hvězdu z Vícemilic a Viktorína z Kunštátu.⁹² Jako příčina Žižkovy smrti se uvádí, že zemřel „od hlízy“, což byl jeden z příznaků morové nákazy. Protože v té době v Čechách mor nebyl a nikdo z Žižkova okolí neonemocněl, je tato příčina jeho smrti nepravděpodobná. Také je uváděna jako příčina otrava arsénem, nebo jinými jedy, ale i to je nepravděpodobné. Nikdo další z Žižkovi blízkosti nejevil známky otravy. Při zkoumání kosterních pozůstatků, které mohly patřit Žižkovi, nebyl arsén nalezen. Současní vědci se přiklání k tomu, co napsal už profesor Thomayer, že Žižka zemřel na otravu krve poté, co se mu zanítil nějaký neléčený vřed.⁹³

Žižkovy ostatky doprovodil kněz Ambrož a kněz Prokůpek do Hradce Králové, kde byl husitský vojevůdce pohřben v kostele sv. Ducha u hlavního oltáře. Toto bylo místo určené pro nejvýznamnější a nejzasloužilejší osobnosti. Hradečtí občané tímto prokázali Žižkovi velkou poctu. Nepochybně na tom má největší zásluhu Žižkův přítel kněz Ambrož. Podle pozdějších záznamů, vytvořených až po roce 1500, byli Žižkovy ostatky přeneseny do Čáslavi a uloženy v kostele sv. Petra a Pavla. Později byl v Čáslavi u oltáře zřízen Žižkův náhrobek opatřený latinským nápisem a nad ním zavěšen palcát. Tento náhrobek i celý hrob byl ale zničen už ve dvacátých letech 17. století. Tím kdo to nařídil byl nejvyšší mincmistr Vilém Vřesovec z Vřesovic, potomek husitského hejtmána Jakoubka z Vřesovic. Pan Vřesovec zřejmě nesdílel názory svého předka a věděl, že Žižkův hrob by se mohl stát poutním místem a centrem vojevůdčova kultu. Do dnešních dnů se dochovala pouze část Žižkovy lebky. Lebka byla zkoumána mnoha badateli, ale přímý důkaz, že patřila Janu Žižkovi nemáme.⁹⁴

Na údajném místě Žižkova skonu se dnes nachází tzv. Žižkova mohyla, jejíž odhalení se uskutečnilo v září 1874, při 450. výročí hejmanovi smrti. Protože se však tato mohyla nachází asi 3 kilometry od města Příbyslav, je velmi nepravděpodobné, že by se husité utábořili tak daleko od města.

91 *Ze starých letopisů českých*. Praha: Svoboda, 1980. str.99.

92 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 573, ISBN 978-80-7432-990-6.

93 VLČEK, Emanuel *Jan Žižka z Kalichu a antropologicko-lékařský průzkum tzv. čáslavské kalvy*. Praha: Národní muzeum, 1981. str. 29.

94 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 574, ISBN 978-80-7432-990-6.

V závěti Jan Žižka odkazuje svůj hrad Kalich (v okrese Litoměřice) svému bratru Jaroslavovi. Ten se v historických záznamech objevuje naposledy roku 1427 v textu smlouvy uzavřené mezi plzeňským, táborským a hradeckým husitským svazem. O deset let později roku 1437 nechal hrad Kalich zbourat král Zikmund Lucemburský, protože se prý v něm zdržovali loupežníci.⁹⁵ Žižka byl nejméně dvakrát ženatý a měl zřejmě alespoň jednu dceru. Ta byla provdaná za Ondřeje z Dubé, který bojoval v Žižkově vojsku a zahynul v bitvě u Malešova. Žižku přežila jeho sestra Anežka a příbuzná z matčiny strany Anna.⁹⁶ O jiných Žižkových příbuzných není nic známo.

3.9. Vnímání odkazu Jana Žižky v dějinách

Jan Žižka vstupuje na jeviště velkých dějin až v posledních pěti letech svého života. V roce 1421, kdy mu bylo asi 61 let, přišel při obléhání hradu Rábí o druhé oko. I přes tento handicap dokázal se svým vojskem všechny bitvy vyhrát. Sám sebe vnímal jako Božího rytíře a bojovníka za Boží pravdu. *„Žižka vstoupil do revoluce jako zanícený vyznavač kalicha a horlivý stoupenec nápravy světské církve i křesťanského života. Zcela v duchu nekompromisního pojetí zákonnosti evangelia, jež vyznačovalo celou českou reformní školu, neuznával koexistenci různých „pravd“ a různých přístupů k poučením Písma. Pravda byla jen jedna, ta pocházela přímo od Boha a tu také Žižka jako jedinou uznával. Jeho přímočará, nemeditativní povaha žádala si víry opřené o jasné a srozumitelné formule. Čtyři pražské artikule ve znění, které uznával, poskytly mu je v plné míře. Této summy se přidržel jako nedotknutelného osobního kréda, tuto summu nelítostně požadoval od druhých.“*⁹⁷

*„Jeho kroky vedla upřímná, čistá a nespekulativní víra, z níž čerpal jistoty.“*⁹⁸ Věřil, že ti, kdo patří do pravé církve Kristovy, budou spaseni. Mimo církev spásu neviděl. Velmi významnou svátostí pro něj byl křest, který chápal jako bránu k ostatním svátostem. Největší a nejdůležitější však pro Žižku byla eucharistie. Díky Večeři Páně se mohl cítit spjatý se svým Bohem a doufat ve spasení. Víru druhých posuzoval podle toho jaký ten dotyčný má vztah ke svátosti oltářní. Podle Žižky, by měl správný křesťan přijímat pod obojí způsobou alespoň jedenkrát týdně a věřit v tělesnou přítomnost Ježíše Krista jak v hostii, tak ve víně. Kdo toto nečinil nebo nevěřil v proměnu chleba a vína v Kristovo tělo, ten porušoval zákon Boží. Takový člověk musel být, podle Žižkova přesvědčení, napraven. Pokud se nechtěl napravit, byl tvrdě potrestán. Na to, aby vynášel soudy a vykonával

95 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 581, ISBN 978-80-7432-990-6.

96 IVANOV Miroslav *Kdy umírá vojevůdce*. Praha: Panorama, 1982. str.44-45.

97 ŠMAHEL, František *Jan Žižka z Trocnova*. Praha: Melantrich, 1969, str. 189.

98 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 589, ISBN 978-80-7432-990-6.

tresty měl, jako hejtman, právo, ale pokud chtěl posuzovat víru dotyčného, setkal s odporem tábořských kněží. Ti to vnímali jako vměšování se světské moci do duchovních záležitostí. Dále kněžím vadilo, jak krutě vede jejich hejtman válku za Boží pravdu. Tyto rozpory pak vedly k tomu, že se Žižka s Tábority rozešel. To, jak byl pro Žižku kalich při eucharistii důležitý, demonstroval tím, že už roku 1420 si dal tento symbol na své pečeti. Také své nové sídlo, které si nechal vybudovat u Litoměřic roku 1421 nazval Kalich. Od té doby si nechal říkat Jan Žižka z Kalicha. Sám byl přesvědčen, že pouze jeho způsob prosazování Božího zákona je podle Boží vůle. Jeho cílem bylo spojit národ ve společné víře. Věřil, že český národ je vyvolený Bohem, aby napravit všechny křesťany a vyhrál nad Antikristem.⁹⁹

Jako Boží bojovník byl Jan Žižka uznáván převážně v utrakvistické tradici. Později se z něj stal až lidový hrdina, který žádnou bitvu neprohrál. Na území celého českého království, i tam kde Žižka nikdy nebyl, bychom našli mnoho míst, která se vztahují k tomuto husitskému vojevůdci. Ať už to jsou různé Žižkovy duby, nebo lípy. Najdeme zde například i Žižkovy stoly. Katolíci v něm zase spatřovali kacíře a vraha. Jejich pohled byl ovlivněn i knihou *Historie česká* od Enea Silvia Piccolominiho, italského katolického diplomata a historika, který se stal roku 1458 papežem. Ve svém díle Žižku nijak nešetřil a označil ho za ohavnou, krutou, strašlivou a bezohlednou příšeru, kterou musel zahubit až Bůh, když to lidé nedokázali.¹⁰⁰ V době osvícenství, kdy kladl velký důraz na rozum a Bůh byl upozadován „významnou úlohu sehrál též postoj osvícenců, považujících krvavé války o víru za projev překonaného náboženského fanatismu, cizího člověku nové doby, jež jako hodnoty uznávala toleranci a mírumilovnost“.¹⁰¹

Když se podíváme do kronik a dobových svědectví 15.století, nenajdeme na Žižku jednoznačný názor. A to ani u těch autorů, kteří Žižku osobně znali. Například Vavřinec z Březové, český kronikář husitské doby a autor Husitské kroniky a básně o bitvě u Domažlic, choval k Janu Žižkovi utčité sympatie, ale nepatřil k jeho nekritickým obdivovatelům. Popisoval ho jako udatného a smělého bojovníka, ale prozíravost a moudrost mu upřel. Nepovažoval ho ani za dobrého státníka a diplomata.

Další osobností, která nepatřila k Žižkovým nekritickým obdivovatelům, byl Petr Chelčický, teolog a spisovatel. Ten zastával názor, že Boží zákon se má prosazovat pouze bojem duchovním a ne ohněm a mečem. Chelčický tvrdil, že Kristus nechtěl, aby se jeho následovníci o jeho zákon

99 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 590 -592, ISBN 978-80-7432-990-6.

100 Tamtéž, str. 596.

101 ČORNEJ, Petr. *Vnímání husitství v české moderní a postmoderní společnosti*, In: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – HISTORIA UNIVERSITATIS CAROLINAE PRAGENSIS, Tomus LIII, Fasc.1, 2013, str. 26

„sekli, věsili, topili, pálili a jinak krev z lidí cedili.“¹⁰²

Od konce 15.století až do bitvy na Bílé hoře byl Žižka brán nejen jako bojovník za Boží pravdu, ale především jako statečný vojevůdce a rozvázný státník. V době pobělohorské byl naopak Jan Žižka, hlavně pro katolické věřící, „*nepřítel římské církve, bezohledný ničitel posvátných objektů a vrah nevinných kněží, zvláště řeholníků.*“¹⁰³

První obrozenecké generace měly k Žižkovi vztah nejednoznačný a spíše kritický. Doba počátku 19.století si libovala v romantických, dobrodružných a hrůzostrašných příbězích a tak byl Žižka vykreslován jako opravdový rytíř a rebel. V jeho jednání ale nešlo nevidět i krutost a náboženský fanatismus. S ideály pokroku a liberalismu spojili Žižku nejprve ale němečtí autoři židovského původu žijící v Čechách (např. Karl Herloš, Alfred Meissner).

Jako jeden z prvních se začal ve 40 letech 19.století věnovat husitství František Palacký. Považoval ho za nejslavnější etapu českých dějin, která předcházela evropské reformaci. Jestliže uznával a obdivoval Jana Husa a k husitství měl kladný vztah, k Janu Žižkovi byl zdrženlivý až kritický. Neměl moc pochopení pro jeho přesvědčení, že je bojovníkem Božím, který je pověřen trestat hříšníky. Ve svém díle Žižku charakterizoval jako „fanatika pro pobožnost.“ Sice uznával jeho vojevůdcovské kvality, ale byl přesvědčen, že náboženským fanatismem a krveprolitím nedokázal zemi sjednotit.

Docela jinak Žižku vykreslil historik a archivář Václav Vladivoj Tomek ve své knize Jan Žižka, která vyšla v roce 1879. Ve svém díle vykreslil vojevůdce, který sice bojoval proti katolické církvi tvrdě a neúprosně, ale to proto, že chtěl v zemi opět obnovit pokoj a řád. Tomek vykresloval Žižku jako velkého vlastence, který bojoval proti cizincům, kteří chtěli ovládnout českou zemi, jako uvážlivého státníka, který ctil královskou moc a stal se politickým vůdcem svého národa.¹⁰⁴

S tímto názorem část české vlastenecké společnosti souhlasila a v Žižkovi viděla hrdinu, který usiloval o národní jednotu, které také chtěla dosáhnout. Tohoto romatického pojetí Jana Žižky se drželi i někteří výtvarní umělci, jako například sochař Josef Strachovský, který v roce 1884 vytvořil Žižkův pomník pro náměstí v Táboře. Nelze nezpomenout ani na slavný portrét Jana Žižky od Mikoláše Alše z roku 1908. Tomkovým dílem se také nechal inspirovat jeho žák a později slavný spisovatel Alois Jirásek. Ve svých románech Mezi proudy z roku 1890, Proti všem z roku 1893 a divadelní hře Jan Žižka z roku 1903 se věrně držel pojetí dějin husitsví podle svého učitele.

K jinému názoru, který byl podobný názoru Františka Palackého, se klonil historik Josef Pekař. V letech 1927 - 1933 vydal rozsáhlou čtyřdílnou monografii Žižka a jeho doba ve které se vymezil

102 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 602, ISBN 978-80-7432-990-6,

103 Tamtéž str.604

104 Tamtéž, str. 598-599

proti V.V.Tomkovi: „*Tomkův Žižka je výtvar omylu, Žižka Palackého je mnohem bližší skutečnosti.*“¹⁰⁵ Pekař představil Žižku jako bojovníka vyznávajícího chiliasmus¹⁰⁶ a to ovlivnilo i vojevůdcovo chování. Chtěl „*se souhlasem božím domnělý zákon jeho vnutiti mocí všem a všemu, co odporuje zjevené vůli jeho.*“¹⁰⁷ Dále Pekař odmítl uznat Žižku jako státníka, který je ochotný ke kompromisu a v husitství neviděl ani náznak demokratičnosti a pokrokovosti.

Historik Josef Pekař svým dílem vyvolal diskuzi, ale nebyl se svým názorem sám. Částečně se k němu přiklonil i český historik a diplomat Kamil Krofta ve svém díle z roku 1936 s názvem *Žižka a husitská revoluce*. Na Žižku měl stejný názor, ale na rozdíl od Pekaře hodnotil husitskou revoluci pozitivně. Z novodobějších historiků se na Pekařovu stranu přiklání evangelický historik a teolog Amedeo Molnár.

Po roce 1948 se na husity i Jana Žižku pohlíželo čistě ideologicky a v husitství byl nalezen zárodek socialismu. Pro širokou veřejnost byl vytvořen obraz Jana Husa, Jana Žižky a celého husitství ve filmové trilogii režiséra Otakara Vávry. Pro filmy *Jan Hus* (1954), *Jan Žižka* (1957) a *Proti všem* (1958) vytvořil scénář český spisovatel M.V. Kratochvíl, který „učinil veliké úlitby stalinsko-marxistické interpretaci husitství, ale slavného válečníka důsledně pojal v Jiráskově (a Tomkově) duchu.“¹⁰⁸ Mezi laickou veřejností, pokud se o husity a Jana Žižku vůbec zajímá, převládá názor vytvořený právě podle těchto filmů z 50.let 20.století.

Moderní syntézou se stala monografie prof. P.Čorneje. I s ní jsem pracovala ve svém textu.

105 PEKAŘ, Josef *Žižka a jeho doba (kniha III.)*. Praha: Vesmír, 1928, str.286.

106 Náboženský směr, který vyznával brzký druhý příchod Ježíše Krista na zem a konec dějin.

107 PEKAŘ, Josef *Žižka a jeho doba (kniha III.)*. Praha: Vesmír, 1928, str.290.

108 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 601, ISBN 978-80-7432-990-6,

4. Východočeské husitství po smrti Jana Žižky

Po smrti Jana Žižky si Orebské husitské bratrstvo začalo říkat Sirotci, snad na popud Žižkova přítele kněze Ambrože. Chtěli tím vyjádřit, jak blízký vztah měli ke svému vojevůdci. Na vojenskou korouhev si dali vymalovat Žižku na bílém koni.¹⁰⁹

Žižkova smrt také načas uvolnila napjaté vztahy mezi východočeskými a táborskými husity. Ještě na podzim 1424 se Sirotci pod vedením Diviše Bořka s Miletínka se přidali k Táboritům a společně táhli na Moravu. Donutili k ústupu Albrechta Habsburského, zetě Zikmunda Lucemburského, který měl Moravu pod svou správou a obsadili Ivančice, Boskovice, Letovice a Mohelnici.¹¹⁰

Už počátkem roku 1425 začali spojené husitské svazy, táborský a východočeský, obsazovat města, hrady a tvrze pražského husitského svazu. Husitské vojsko vedené Hynkem Bočkem z Kunštátu dobylo Nymburk a tvrze Chlumeck nad Cidlinou, Záchrašťany (u Nového Bydžova), v Hoříněvsi a Holohlavech (obojí u Jaroměře). Dále pokračovali dobytím hradu Lanšperk (u Ústí nad Orlicí), a hradu Rychmburk (u Skutče). Nakonec pražskému husitskému svazu zůstalo jenom pět měst – Chrudim, Polička, Litoměřice, Mělník a Kolín.

Na konci března 1425 se spojené vojsko Tábořských a Sirotků pokusilo dobýt Prahu. Nepodařilo se jim a tak zaútočili na město Slané. Prorože jim přišla na pomoc vojenská posádka z měst Žatce a Loun, bylo Slané brzy dobyto. Nejen že bylo zabito mnoho obyvatel, ale rychtář a konšelé byli upáleni v masných krámech. O život přišli i kněží a nižší šlechtici vyznávající podobojí. V tomto boji tedy nehrála roli konfesní příslušnost, ale příslušnost k jinému husitskému svazu. Poté se spojené husitské svazy opět obrátili na východ Čech aby potrestali tamní katolické pány. Dobyli město Opočno, patřící Janu Městeckému a tvrz Liberk (též Rychmburk, u Rychnova nad Kněžnou) patřící Půtovi z Častolovic. Oba páni patřili k tzv. Opočenské straně, což bylo sdružení katolických východočeských šlechticů a přívrženců krále Zikmunda Lucemburského. Ti bojovali s východočeskými husity ještě před příchodem Jana Žižky na Hradecko.

V červnu 1425 vtrhli do Východních Čech přes Náchod Slezané v čele s vratislavským biskupem Konrádem. Vypálili vesnice v okolí Náchoda, přes Úpici se dostali do Trutnova a poté se vrátili zpět do Slezka. Obyvatelé obcí, kudy slezské vojsko procházelo, hledali své útočiště v Náchodě a proto bylo město brzy přelidněné a vypukl tam mor. Podlehlo mu až 1 500 obyvatel.¹¹¹

Koncem září 1425 zaútočili Sirotci a Táborští opět na Prahu. Tato vojenská výprava tentokrát skončila smírem uzavřeným 17. října ve vsi Vršovice. Po tomto smíru se mohlo spojené husitské

109 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., str. 553, ISBN 978-80-7422-003-6.,

110 ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019., str. 577, ISBN 978-80-7432-990-6,

111 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., str. 554, ISBN 978-80-7422-003-6.

vojsko vydat pomstít ty, kteří zemřeli v důsledku vpádu Slezanů do Čech. Výpravy se tentokrát účastnil i hradecký kněz Ambrož. V prosinci 1425 napadli město Radkow v Kladsku a jednali velice nekompromisně. „Zachovali se vzpomínky očitého svědka kupce Martina Bolkenheima, který viděl jak Sitorci dobyli v roce 1425 kladské městečko Wunschelburg (Radkov). Radkovští své město zapálili a mysleli si, že se schovají v kamenné věži y že oheň sirotky odradí. Sirotci počkali až oheň vyhoří, žena děti pustili, muži se měli vykoupit, kněžím však milost přislíbena nebyla. Radkovské ženy převlékly kněze do šátků a dali jim do ruky děti. Když však děti křičeli, podvad byl poznán. Ve věži se skrývalo několik farářů z okolí, vedeni radkovským farářem Mikulášem Megerleinem a jejich kaplani. Místnímu faráři nabídl milost, přidá-li se ke kalichu. Megerlein odmítl, a tak byl spolu a tak byl spolu s ostatními kněžími utracen, upálen na hranici. Tak mohl jednat jedině ten, kdo si byl jist, že je Božím bojovníkem.“¹¹²

V roce 1426 došlo ke generační výměně ve vedení táborského i sirotčího husitského svazu. Na podzim roku 1425 zemřel Jan Hvězda z Vícemilic, po Žižkově smrti vůdce Táboritů. V té době zemřel také Bohuslav ze Švamberka, původně katolík a Žižkův nepřítel, po konverzi husita. Po smrti Jana Hvězdy krátce také velitel Táboritů. V září téhož roku zemřel i Čeněk z Vartenberka, známý tím, že během života stačil několikrát přejít z katolické na husitskou stranu a nopak. Do čela Táboritů byli zvaleni Prokop Holý a Jan Bleh z Těšnice, do čela Sirotků Jan Královec. Táborsko – sirotčí koalice se rozpadla, i když se několikrát společně zúčastnili některých bitev.

Na jaře 1426 Sirotci oblehli a dobyli města Česká Lípa a Mimoň. V červnu téhož roku se spojilo sirotčí, táborské a pražské vojsko (vedené Zikmundem Korybutovičem) a vytáhlo na město Ústí nad Labem, které bylo silně katolické. I když si městská hotovost pozvala na pomoc vojska ze Saska a Lužice, nakonec zvítězili husité. V této krvavé bitvě v místech kde se dnes říká Na Běhání, přišlo o život na tisíc lidí. Do správy města byl poté ustanoven Jakoubek z Vřesovic.¹¹³

Přestože spojené husitské vojsko v Ústí nad Labem zvítězilo, nebyli tyto husitské frakce ve všem jednotného názoru. Táborité a Sirotci nechtěli uznat velitele Pražanů Zikmunda Korybutoviče za zemského vládce. Mezi jinými jim vadilo, že kníže Korybutovič chtěl obnovit jednání s králem Zikmundem Lucemburským, aby u něj vymohl veřejné slyšení husitů. Zástancem Korybutova návrhu byl Hynek Boček z Kunštátu, blízký Žižkův přítel sídlící ve městě Poděbrady. Jeho postoj však považovali Sirotci a Táborité za zradu a tak po vítězné bitvě u Ústí vytáhli na Poděbrady. Město, které se urputně bránilo, obléhali asi 15 týdnů, ale nakonec ho nedobyli.¹¹⁴ Poté co vojsko na

112 LÁŠEK, Jan, Blahoslav, *Kněz Ambrož a východočeské husitství, Hradec Králové a Oreb*, In: Theologická revue, HTF UK 70, 1999, č.4, str. 52.

113 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, str. 555 – 556, ISBN 978-80-7422-003-6.

114 BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce II: Vláda bratrstev a její pád. 1426-1437*. Praha: Academia, 1966. s.13.

podzim 1426 odtáhlo, vydal se Hynek Boček dobýt Nymburk, který byl pod správou Táboritů. To se mu však stalo osudným a při dobývání města byl zabit. Jedním z důvodů, proč vojevůdce Prokop Holý nepokračoval v obléhání Poděbrad bylo to, že chtěl pomoci moravským husitům proti Albrechtu Habsburskému. Husitské vojsko obsadilo město Břeclav a vévoda Albrecht se musel stáhnout.

Na přelomu let 1426 – 1427 byla situace na Východě Čech takováto: Sirotci ovládali Hradec Králové, Jaroměř, Dvůr Králové, Trutnov, Vysoké Mýto, Kouřim, Litomyšl, Příbyslav, Český Brod, Náchod, Poličku, Kutnou Horu. Z východočeské šlechty se k Sirotkům hlásili Jan Krušina z Lichtenburka, Aleš Vřešťovský z Rýzmburka, bratři Valečovští, Beneš z Mokrovous a Hustířan, Matěj Salava z Lípy, Jan Hertvík z Rušínova, Jakub Kroměšín z Vřesovice, Jiří z Vízmburka, Viktorín z Poděbrad, Vilém Jeník z Mečkova, Jan Čapek ze Sán, Blažek z Kralup, Jan Kralovec a Velek Koudelník. Samozřejmě nelze nejmenovat ani kněze Ambrože z Hradce a kněze Prokopa Malého, zvaného Prokůpek. Pražané ovládali Chrudim a Kolín a ze šlechty která se k nim hlásila možno jmenovat Jindřicha z Vartenberka, Hynka Ptáčka z Pirkštejna, Hynka Kolštejnského z Valdštejna, Jana Smiřického, Svojsze ze Zahrádky a Diviše Bořka z Miletínka. Táborité ovládaly Nymburk a společně se Sirotky i Kutnou Horu a patřili k nim Jan Kolda ze Žampachu, Ondřej Keřský z Římovic a bratři Šárovcové. Katolická strana neměla rozhodující vliv v žádném větším východočeském městě a hlásili se k ní tito šlechtici, Půta nejmladší z Častolovic, Hynek Červenohorský z Náchoda, Hašek Ostrovský z Valdštejna, Jan Městecký z Opočna, Jarek z Pecky a Hynek Krušina z Lichtenburka. Posledně jmenovaný býval sice velitelem Orebitů, ale nejpozději v roce 1426 přešel na katolickou stranu.¹¹⁵

V březnu 1427 se táborsko-sirotčí vojsko opět vydalo na Moravu, aby se utkalo s Albrechtem Habsburským. Setkali se v bitvě u Světlé (dnešní Zwettl v Rakousku) a husité opět vyhráli. Po této vítězné bitvě začala husitská vojska podnikat tzv. spanilé jízdy neboli rejsy. Cílem spanilých jízd byla nejen území českého království (Morava, Slezsko, Lužice), ale i nejbližší zahraničí (Německo, Rakousko, Horní Uhry). Oficiálně šlo o cesty, při kterých měli jejich účastníci hlásat husitské učení, převážně Čtyři pražské artikuly. Často však tyto rejsy znamenaly jen dobytí města a získání obživy pro vojáky.

V červnu 1427 vyhlásil papež Martin V. Již třetí křížovou výpravu do Čech. Proto se husitská vojska vrátila ze Slezska domů a začala se připravovat na nepřítele. Sirotci spolu s Tábority se v červenci 1427 shromáždili u Prahy na Bílé Hoře, přidali se k nim i Pražané. Podle kronikáře Bartoška z Drahonic toto spojené husitské vojsko mělo až 16 000 pěšáků a asi 1 500 jezdců. S

115 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, str. 556-557, 2009. ISBN 978-80-7422-003-6.

katolickým vojskem se husité utkali dne 3. a 4.srpna v bitvě u Stříbra a Tachova. Bartošek z Drahonice popsal bitvu takto: „*A když se řečení táboři a pražané přiblížili k Němcům na tři míle či ještě méně, řečená knížata prchla od řečeného města Stříbra do Bavor a na tom útěku zanechala v Tachově velké dělo pana krále Zikmunda, půjčené plzeňskými měšťany. Sama se pak knížata vrátila s vozy přes hvozď domů. Mezi nimi, jak se po pravdě říkalo, byl kterýsi kardinál vyslaný panem papežem, aby s nimi táhl proti kacířům. Při tom útěku a úprku jim tento kardinál ukazoval prapory, totiž papežský a říšský, i kříž, a vztyčil je, aby se na ně rozpomněli a neutíkali, a mnoha slovy je napomínal. Nakonec však vida, že nic nepořídí, strhl týž kardinál korouhve, hodil je před Němce na zem a prudce jim lál. Jeden rytíř pak, řečený Kamrovec, zvolal: „Nevidím, před kým utíkat, žádného nepřítele nevidím!“ A tak odjel s panem Vilémem ze Švihova do Tachova. A toto zahánění na útěk se událo po sv. Jakubu.*“¹¹⁶

Počátkem roku 1428 se Siroťci a Táborité opět vydali na rejsy. Pochodovali na Moravu a do Horních Uher. Dobyli Uherský Brod, vypálili předměstí Prešpurku (dnešní Bratislava) a vraceli se zpět na Moravu. Přes Opavu se dostali do Slezka a cestou dobyli a vypálili mnoho měst, hradů a tvrzí. Podlehla jim například města Osoblaha, Vidnava, Pačkov, Hlohov a další. S velkou kořistí se vraceli zpět. V létě 1428 se husité rozhodli dobýt hrad Lichnici, která patřila Janu Městeckému z Opočna, což byl jeden z čelních představitelů katolické východočeské strany tzv.Opočenských. Hrad oblehli a chtěli posádku vyhladovět. Jenže přecenili své síly a jim samotným docházely zásoby. Proto se část vojska pod velením Jana Královce vydala do Žitavy (dnešní Zittau, v Sasku) pro zásoby. Cestou zpět byli přepadeni spojenými posádkami hornolužických měst a to 16.listopadu 1428. Přišli o celou kořist a řada bojovníků byla zajata. Přesto se obléhání hradu Lichnice protáhlo až do podzimu roku 1429, když majitel hradu Jan Městecký slíbil, že se přidá na husitskou stranu. Pokud slib dodrží, dostane hrad zpět, prozatím byl správou hradu pověřen Jan Hertvík z Rušínova.¹¹⁷

V prosinci 1428 se husité vydali dobývat Kladsko. Proti nim vyrazilo slezské vojsko vedené minsterberským vévodou Janem. Slazané byli poraženi a vévoda Jan zahynul. Po tomto úspěchu se husité zmocnili i dalších měst ve Slezsku a Kladsku. Když upevnili své pozice na těchto územích, museli se vypořádat i s problémy na českém území. Jedním z problémů byl Hynek Krušina z Lichtenburka, majitel hradu Kumburk (u Nové Paky) a dříve také velitel Orebského bratrstva. Poté co se přidal na stranu Zikmunda Lucemburského, napadal majetky dřívějších spolubojovníků. V březnu roku 1429 se vydal plenit Hradecko. Tato válečná výprava se mu ale nepodařila, byl poražen východočeskými husity a mnoho jeho bojovníků bylo zajat, mezi nimi i kněz Tupec, který byl v

116 *Ze zpráv a kronik doby husitské*. Členská knihovna. Praha: Svoboda, 1981. str. 238.

117 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., str. 560-561, ISBN 978-80-7422-003-6.

zajetí upálen.

V květnu 1429 se v Praze konal zemský sněm. Projednávala se na něm otázka účasti husitské delegace na blížícím se koncilu v Basileji (začal roku 1431) a také otázka přijetí Zikmunda za českého krále. Proběhla dokonce jednání Sirotků se zástupci krále Zikmunda v Prešpurku (Bratislavě), ale byla neúspěšná, ani jedna strana nechtěla ustoupit ze svých požadavků.

Když se v srpnu 1429 rozhořel v Praze spor mezi Novým a Starým městem, stáli Sirotci na novoměstské straně a Táboři na té staroměstské. Sirotkům do Prahy přispěchal na pomoc hejtman Jan Královec, který obléhal hrad Lichnice. Mezitím se ale obě města pražská smířila a tak se mohla spojená vojska východočeských, pražských a táborských husitů vydat dobývat další území. Zanedlouho se husitské vojsko objevilo před Zhořelcem (Gorlitz) a Budyšínem (Bautzen, obě města dnes Sasko, dříve Horní Lužice). Ani jedno město se jim nepodařilo dobýt. A tak se obrátili k dalším městům Horní Lužice, např. Kamenice (Kamenz, dnešní Sasko), Gubin nebo Zaháň (obě v dnešním Polsku). Pokud se města dokázala vykoupit, husité je nechali na pokoji. V opačném případě město vypálili, jako například Gubin dne 27. října 1429. Některé obyvatele zajali, jiné zabili na místě a město vypálili. Poté v únoru 1430 se přes Žitavu opět vrátili do Čech. Měli sebou nejen obrovskou kořist, ale i mnoho zajatců.

Další husitské rejsy v roce 1430 vedly do Mísně (Meissen, dnešní Sasko). Obyvatelé Mísně se ale nechtěli lehce vzdát a proti husitům shromáždili veliké vojsko. Obě válčící strany leželi asi dva dny proti sobě, poté se míšenští dali na ústup. Husité je pronásledovali až k městu Plavno (Plauen, dnešní Sasko). Toto město i s hradem dobyli a mnoho lidí povraždili. Poté táhli přes Efurt, Lipsko, Bamberk až k Norimberku. Všechna města raději zaplatila „výpalné“, než aby ohrozila své obyvatele. Dne 10. února 1430 byl s těmito městy uzavřen mír, který měl trvat až do července tohoto roku. Do Prahy se pak spojená husitská vojska vrátila s velikou kořistí.¹¹⁸

Tento úspěch povzbudil husitské vojsko a to se vydalo na další rejsy do Horních Uher. Toto tažení ale nebylo vůbec úspěšné. Husité se dne 28. dubna 1430 střetli s vojsky krále Zikmunda Lucemburského u Trnavy a velitel Sirotků Velek Koudelník byl v ní zabit. Kronikář Bartošek z Drahonic o této bitvě píše toto: „*Druhou bitvu čili srážku měli na hranicích Uher s lidmi řečeného pana krále a to zvláště s Čechy, Moravany, Uhry a lidmi zvanými Raczy, kde byl zabit hejtman sirotků Velek s mnoha jinými (říkalo se, že jich bylo na dva tisíce) a byli spáleni ve vesnicích. Byli mezi nimi zvláště Jan ze Stezova a Martínek z družiny Jana Zmrzlíka Byli jim prý zabíjeni koně při vozech i pod jezdcí a tak jich zahynulo přes dva tisíce.*“¹¹⁹ I když byl zabit husitský velitel, husitům

118 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., str. 563-564, ISBN 978-80-7422-003-6.

119 *Ze zpráv a kronik doby husitské*. Členská knihovna. Praha: Svoboda, 1981. str. 248.

se podařilo bitvu vyhrát. Uherští vojáci po ústupu protistrany tačali rabovat jejich vozy a tak se husité odhodlali k protiútoky a královské vojáky zahnali zpět. Utrpěli však veliké ztráty nejen na životech lidí, ale i na životech koní. A tak se husitské vojsko vydalo ještě noci přes Moravu zpět do Čech.¹²⁰

Na jaře roku 1431 byly vyhlášena, na popud kardinála Cesariniho, další křížová výprava proti Českým zemím. V květnu 1431 se konalo další setkání husitské delegace s králem Zikmundem a to v Chebu. Husité byli neoblomní a nechtěli ze svých požadavků, které představovaly hlavně Čtyři pražské artikuly, ustoupit. Za králem Zikmundem zase přijela delegace tří doktorů teologie, jeden byl z Dubrovníku a dva další z pařížské teologické fakulty. Všichni tři krále Zikmunda přesvědčovali, aby jednání s husity přerušil, pokud nebudou chtít opustit své bludy a podrobit se rozhodnutí církevního koncilu. Potom by proti nim měl král vojensky zakročit. Husitská delegace samozřejmě nesouhlasila a odjela zpět do Prahy. Dne 31. května 1431 vyhlásili husité mobilizaci proti další křížové výpravě. Od tohoto roku vedl Siroťčí vojsko Jan Čapek ze Sán.¹²¹

Dne 23. července 1431 byl zahájen koncil v Basileji a již 1. srpna vstoupila křížácká vojska do Čech. Vydala se od hranic směrem k Tachovu. Katolická a husitská vojska se setkala dne 14. srpna 1431 v bitvě u Domažlic. I o této bitvě nalezneme zprávu v kronice Bartoška z Drahonice: „*téhož roku 1431 kolem svátku sv. Petra násilně vtrhla do Čech slavná knížata Fridrich, markrabě míšeňský, vévoda bavorský Hanuš a jakýsi kardinál vyslaný panem Evženem IV, tehdejším papežem a mnohá jiná knížata, hrabata, baroni a páni s lidmi císařských měst na západě. Položili se táborem u města Tachova, v tom kraji leželi vévodové asi dva týdny a kolem hradu Švamberka i kolem Tachova vypálili mnoho městeček a vsí, říkalo se, že dvě stě a více. Proti nim statečně vytrhli třetí a čtvrtý den před Nanebevzetím Panny Marie kněz Prokop a druhý Prokop zvaný Malý se svými vojsky, totiž s tábory, sirotky, viklefisty a pražany... Když pak Němci poznali, že tito postupují proti nim, utekli přes les za Domažlicemi, někteří z nich je pak pronásledovali tím lesem a vzali Němcům, jak se všeobecně říkalo, přes tři tisíce vozů s velkými i menšími děly v počtu dobře sto třicet a s rozličnými jejich věcmi, oděvy, zbraněmi, koňmi, stříbrnými číšiemi i zlatým křížem řečeného pana kardinála. Při tom pronásledování pobili více než dvě stě lidí, většinou Italů řečeného kardinála a pak se s velkou kořistí vrátili do Čech.*“¹²²

O tomto slavném husitském vítězství sepsal kronikář Vavřinec z Březové dokonce oslavnou báseň. Jedním z důvodů, proč křížácká vojska prohrála, byla i špatná komunikace mezi veliteli. Dodnes se traduje, že husité zahnali křížáky svým zpěvem husitských chorálů. Ale možná, že

120 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 228, ISBN 80-7184-075-0.

121 Tamtéž, str. 237.

122 *Ze zpráv a kronik doby husitské*. Členská knihovna. Praha: Svoboda, 1981. str. 252.

husitský zpěv sehrál v boji svou roli, jak si myslí historik František Šmahel: „*Rachot postupujícího husitského vojska a mohutný zpěv jeho válečných chorálů dlouho zněl v uších všem křižákům, jimž se podařilo zachránit holý život.*“¹²³ Toto vítězství oslavili Pražané slavným procesím do Svatovítské katedrály dne 8. září 1431, ale tato sláva byla zkalena neštěstím. Dřevěný most vedoucí k Hradčanům se přetížil a propadl. Zemřelo asi 16 lidí a mnoho dalších bylo zraněno.¹²⁴

Po vítězném návratu od Domažlic se pozornost husitů opět obrátila do Uher. Sirotci pod velením Jana Čapka ze Sán se vydali na Moravu. Později se k nim přidali i další husitské svazy a společně vytlačili vojska Albrechta Habsburského z Moravy. Pokračovali pak dále do Uher. V listopadu 1431 obléhali Nitru a tam se Táborští a Sirotci pohádali o kořist. Nitra se ale ubránila a uherské vojsko hnalo husity zpět na Moravu. Při tom jim sebrali mnoho vozů a jednu houfnici.¹²⁵

V únoru 1432 se uskutečnil v Praze zemský sněm, kde se muselo vyřešit jak budou husité reagovat na výzvu Basilejského sněmu, který zval husity na jednání. Vyslanci husitských svazů se poté sešli s delegáty basilejského sněmu v Chebu. Za východočeské husity se jednání zúčastnil kněz Martin Lupáč z Chrudimi, za sirotčí vojsko Beneš Mokrovouský, a za sirotčí města rychtář Řehoř ze Dvora Králové. Po společných rozhovorech se dne 18. května domluvily na podmínkách za kterých se husitská delegace zúčastní Basilejského sněmu. Husité si vyjednali projednání Čtyř pražských artikul na sněmu. Rozhodčím při sporu husitů a katolíků neměl být sněm, ale Písmo svaté. Této dohodě mezi husity a delegáty sněmu se říká tzv. Soudce chebský.¹²⁶

V létě 1432 se Sirotci vypravili do Slezska. Tato výprava nebyla moc dobovačná, spíše kořistnická. Po návratu do východních Čech se museli vypořádat se dvěma hradními pány, kteří dělali Sirotkům potíže již mnoho let. Prvním z hradů, který se rozhodli dobýt byla Pecka (v okrese Jičín), která patřila Jarkovi z Pecky. Tento hrad obléhali až devět měsíců, až majitel přestoupil na kališnickou víru. Poté si mohl hrad ponechat. Dalším na řadě byl Potštejn (v okrese Rychnov nad Kněžnou). Majitelem hradu byl Půta z Častolovic a po půl roce se posádka hradu vzdala sama.¹²⁷

V lednu 1433 přijela na Basilejský sněm česká delegace. Už její příjezd do Basileje vyvolal rozruch, jak o tom píše přímý účastník sněmu Silvio Piccolomini: „*Městské obyvatelstvo vyhrmulo se za hradby, také přemnoží ze sněmu očekávali před branami příchod nejstatečnějšího a nejproslulejšího národa. Jiní seběhli se v četném počtu na ulicích, kudy měli jeti, ženy, děti i dívky*

123 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 242, ISBN 80-7184-075-0.

124 Tamtéž, str. 243.

125 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., str. 565, ISBN 978-80-7422-003-6.

126 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 252, ISBN 80-7184-075-0.

127 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009., str. 565, ISBN 978-80-7422-003-6.,

naplnily střechy a okna, jedni na toho, jiní na onoho *prstem ukazovali, obdivovali se cizím způsobům a kroji před tím nevídanému pozorovali hrozná tváře mužů a divoké oči jejich, říkali, že není nepodobné, že od takových lidí bylo vykonáno, co o nich pověst rozhlásila; avšak nejvíce upírali všichni zrak na jednoho: na Prokopa, on že jest ten, který tolikrát porazil vojska věrných, který vyvrátil tolik měst, zahubil tolik tisíc lidí, jehož se stejně obávali jeho krajané i nepřátelé, jakožto vůdce nepřemoženého, odvážného, neohroženého a nezdolného námahou ani strachem.*¹²⁸

Od ledna do března 1433 vedli v Basileji husité disputace převážně o Čtyřech pražských artikulích, ale jednání bylo neúspěšné. Zvláště velké rozepře byly o povolení přijímání podobojí, na které nechtěla katolická strana přistoupit. Za husity jednal pražský kněz Jan Rokycana a za katolíky dominikán Jan Stojkovič z Dubrovniku. Oba si stáli neoblomně za svými názory a tak nemohlo dojít k žádné dohodě. Nakonec se obě strany domluvily, že se v dubnu Češi vrátí domů a společně s nimi pojedou také delegace sněmu. V následujících měsících roku 1433 pak měly pokračovat v Praze další rozhovory.¹²⁹ V červnu a červenci proběhl tzv. Svatotrojický sněm, kde husitská strana pokračovala v jednání s vyslanci sněmu. Mezi husitskými vyjednávači bychom našli nejen Jana Rokycanu či Prokopa Holého, ale i hradeckého kněze Ambrože. Ani tato jednání však nevedla k dobrému výsledku. Vyslanci sněmu jednání zdržovali aby si sehnali podporu zdejší katolické strany. Husitům docházela trpělivost a tak se rozhodli k ráznému kroku. Pokud sněm neschválí jejich požadavky, tak oblehnou město Plzeň, jedno z nejvýznamějších katolických sídel.

I přes toto vyhrožování, se vyslanci sněmu nechtěli dohodnout a tak dne 15. srpna dorazila husitská vojska pod vedením Prokopa Holého k Plzni. Město se jim nepodařilo dobýt a tak se rozhodli ho vyhladovět. Jenže i husitské vojsko potřebovalo zásoby a tak byl vyslán tábořský hejtman Jan Pardus s částí vojska na výpravu do Bavorska. Tato výprava však byla neúspěšná a husité byli v bitvě u Hiltersried (Horní Falc, dnešní Bavorsko) poraženi. Domů se vrátil jen hejtman s několika desítkami vojáků. Tato porážka vyvolala u obléhatelů Plzně hněv a velitel Pardus byl nejen obviněn ale i fyzicky napaden. Zastal se ho Prokop Holý, ale i ten byl vzápětí obviněn a to ze zneužívání svého postavení a chamtivosti. I on byl fyzicky napaden a spolu s Pardusem vsazen do vězení. Když ho po několika dnech propustili, vzdal se vedení husitských vojsk před Plzní a odešel do Prahy. Přestože obléhání Plzně trvalo téměř celý rok, nakonec bylo neúspěšné.¹³⁰

Mezitím, v létě 1433, podnikla Sirotčí vojska rejsu až k Baltskému moři. Nechali se najmout polským králem Vladislavem II. Jagelonským a bojovali spolu s ním proti Řádu německých rytířů.

128 PICCOLOMINI, Enea Silvio. *Historie česká*. Litvínov: Dialog, 2010. str. 92, ISBN 978-80-7382-136-4.

129 ŠMAHEL, František. *Basilejská kompaktáta: příběh deseti listin*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, str. 38-50, ISBN 978-80-7422-155-2.

130 ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české Sv. 5 1402-1437*. Praha: Paseka, 2010., str. 583-586, ISBN 978-80-7432-007-1.

Toto tažení dopadlo pro sirotky úspěšně. Král Vladislav dokonce daroval husitskému veliteli Janu Čapkovi ze Sán velblouda. Toho si Čapek vzal sebou, když obléhal Plzeň. Plzeňští mu ale velblouda vzali a nechtěli vrátit zpět, ani za výkupné. Dodnes má město Plzeň velblouda ve svém znaku.

Od 11. listopadu až do 22. prosince 1433 se konal v Praze v kostele sv. Martina ve zdi tzv. Svatomartinský sněm. Zúčastnili se ho všechny husitské svazy i delegáti basilejského sněmu a vedly se rozhovory o situaci v království. Zemským správcem byl zvolen Aleš Vřešťovský z Rýzmburka a s ním i 12 členů zemské rady. Aleš Vřešťovský byl přítelem Jana Žižky a po jeho smrti byl velitelem Sirotčího vojska, nyní se klonil spíše k umírněnější straně husitů. Jeho zvolení zemským správcem znamenalo, že ho musí poslouchat všechny husitské svazy. Nejen proto, že stále ještě probíhalo obležení Plzně, Svatomartinského sněmu se nezúčastnila řada vlivných husitských osobností, např. Hynce Ptáček z Pirkštejna Diviš Bořek Miletínka, nebo Jan Roháč z Dubé. Nejvíce přítomných bylo z pražského husitského svazu. Zastoupeni byli také moravští husité. Ve sněmovním usnesení byli zakotveny i Čtyři pražské artikuly a basilejští legáti požadovali i ukončení obléhání Plzně. Proti tomu však byla většina účastníků sněmu. Po vánoční přestávce pokračovalo jednání Svatomartinského sněmu, ale ani poté se nedospělo k dohodě a legáti basilejského koncilu se dne 14. ledna 1434 vrátili zpět.¹³¹

Protože situace v zemi byla už neúnosná, stále více umírněných husitů, převážně z řad šlechty usilovalo o dohodu s katolickou stranou. Proto se v březnu 1434 ustanovila tzv. Panská jednota kterou tvořilo jak katolické panstvo, tak i šlechta podobojí. Někteří zástupci české šlechty, např. katolík Oldřich z Rožmberka, nebo umírněný husita Přibík z Klenové, se sešli ve městě Kouba (dnes Cham, Bavorsko) na tajném jednání se zástupcem krále Zikmunda Lucemburského Janem Bavorským a basilejským legátem Janem Palomarem. Společně jednali o tom jak postupovat proti radikálnímu husitskému křídlu a jak vyřešit situaci obležené Plzně.¹³²

Na výzvu Aleše Vřešťovského se koncem dubna 1434 začala shromažďovat zemská vojenská hotovost nedaleko Kutné Hory u Kačiny. Tam za nimi přijeli dne 3. května vyslanci Staroměstské radnice a požádali o pomoc proti Novoměstské radnici, která byla pod vlivem kněze Jakuba Vlka, radikálního husitského kněze. Dne 5. května vstoupila vojska Panské jednoty do Prahy a Novoměstskou radnici dobyla. V ten samý den, se dostal Přibík z Klenové, člen táborského svazu, do obležené Plzně a přivezl tam zásoby. Naděje radikálních husitů na dobytí této katolické bašty zhasla.¹³³

131 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 278 – 284, ISBN 80-7184-075-0.

132 ČORNEJ, Petr. *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*. Stopy. Fakta. Svědectví. Praha: Panorama, 1992.. str. 137, ISBN 80-7038-183-3.

133 ČORNEJ, Petr. *Husitská revoluce: stručná historie*. V Praze: Paseka, 2021., str. 153, ISBN 978-807637-189-7.

Panská jednota novoměstskou radnici ovládla a dosadila do ní sobě loajální úředníky. Většina radikálních husitů stačila uprchnout. Mezi vyhnanými radikály byl i Prokop Holý, který hned poté napsal o této události dopis adresovaný Prokopu malému a vojsku obléhajícímu Plzeň: „*Pán náš všemohoucí, jenž po bauřích dává jasnost a po zármutcích útěchu, budiž s Tebou bratře v Kristu mně nad jiné milý! Věz, že z dopuštění božího falešní páni zemští s Pražany staroměstskými obořili se na milé naše bratry, měšťany novoměstské; některé zabili novoměstské; a město na nich dobyli jakož sme to spatřili sami. Proto zdá se nám, abyste nechajíce všeho, hnuli sebou od Plzně k Sedlčanům. Čapek zajisté svolává veliký lid, a my od tábora nápodobně, jakož doufáme; neboť lépe jest nám umřítí, nežli nepomstíti nevinné krve aukladně vylité milých bratří našich. Budte s bohem, věda, že on potrestav svých, zase je potěšuje.*“¹³⁴ Krátce po obdržení tohoto dopisu, dne 9.května 1434 husitští radikálové odtáhli od Plzně a stěhovali se k Praze. Sirotčí vojsko pod vedením Jana Čapka ze Sán a Tábořské vojsko pod vedením Prokopa Holého se setkala u Prahy dne 17. května a pokusily se vyjednat navrácení Novoměstské radnice. Panská aliance husitsko-katolická však nechtěla jednat, ale ani bojovat. Kvůli doplnění zásob ustoupili radikálové směrem ke Kolínu. Panská jednota se vydala na obléhat Český Brod. Vojskům Panské jednoty v té době velel Diviš Bořek Miletínka, bývalý hejtman Hradce Králové. Vojenské posádce Českého Brodu spěchala na pomoc sirotčí vojska od Kouřimi a tak zanechala Panská jednota obléhání města a vydala se vstříc radikálům.¹³⁵

Obě vojska se setkala 27.května 1434 u vesnice Lipany (v okrese Kolín). Nejprve se snažila dohodnout. Radikální strana požadovala navrácení Novoměstské radnice do svých rukou a nové obléhání Plzně. V tom případě požadovala umírněná strana, aby se radikálové vzdali všeho, co během války získali. Na tyto podmínky ani jedna strana nechtěla přistoupit. A tak se zneprátelené husitské strany setkaly dne 30.května 1434 v bitvě u Lipan.

Popis bitvy můžeme například nalézt v kronice Bartoška z Drahonic: „*A svrchuřečení baroni, páni, předstírajíce, že před nimi prchají a před zadní částí jejich vozů, nejlepší lid svrchuřečeného pana Oldřicha, lid z krajů Plzeňského, Prácheňského, pana Menharta a z Karlštejna na konci zadku svých vozů s korouhví pana z Rožmberka tajně a nepozorovaně sešikovali, že uchopivše sudlice a samostříly, sklonili je k zemi, a obrátivše jakoby zadek a konec svých vozů, před těmi nepřáteli tábory a sirotky pokoušeli se na oko ustupovat a utíkat. Konečně ti nepřátelé je pronásledovali se svými vozy k zadní části panských vozů, ostře z pušek střílejíce a volajíce: „Běží, běží a dávají se na útěk!“ A přiblíživše se k panským vozům se svými vozy asi na půl honu nebo*

134 PALACKÝ, František. *Dějiny národu Českého v Čechách a na Moravě – Kniha XIII.* Praha: F. Tempský, 1877. str. 147 a 148.

135 ČORNEJ, Petr. *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy.* Stopy. Fakta. Svědectví. Praha: Panorama, 1992., str. 176, ISBN 80-7038-183-3.

méně, vyrazili útočně ze svých vozů chtějíce vpadnouti do panských vozů. Ale nakonec panský lid i páni, vztyčivše praporec neboli korouhev pana z Rožmberka i jinou, vyrazili ze svých vozů proti nim, když už byli blízko, zmužile s nimi bojovali a tak odvážně a prudce na ně udeřili, že než by přeříkal onen žalm „Smiluj se nade mnou, Bože“, táboři a sirotci se dali na útěk a prchali a chtěli se vrátit do svých vozů, aby se jimi uzavřeli. Avšak svrchuřečení páni a s nimi jejich lid tak rychle a hbitě je stíhali, pobíjejíce je, že s nimi zároveň vrazili do jejich vozů a tam na týž vozech zabili řečené oba kněze Prokopy a více kněží z jejich zlověstné sekty a z bojovníků mnohé na vozích i s vozů utíkající, pěší i jízdné, při pronásledování usmrtili a pobili a zajali podhejtmany Jíru Ušatého a Mareše Kršňáka. A tak obecně říkali, kdož tam tenkrát byli, že svrchuřečené sekty měly 10 250 lidí, a sami totéž tvrdili, a z nich sotva tři sta uteklo. Ty všechny na místě a při pronásledování k Českému Brodu zabili a upálili a všechny vozy, pušky, zbraně a střelbu jim vzali. Řečený pak Čapek a Ondřej Keřský, svrchuřečení hejtmani, utekli s jízdou a malou hrstkou jejich druhů pěších do Kolína.“¹³⁶

Další svědectví o bitvě najdeme ve Starých letopisech českých: „Pobrali jim děla, vozy, stany a všechno, co měli, protože si vždycky všechny své věci vozili s sebou na vozech. Byli tu pobiti silní a velmi stateční bojovníci, mnozí kněží táborští, kněz Prokop Holý, vojevůdce tábořský a jejich hejtmán, kněz Prokůpek Malý, hejtmán sirotků, kněz Markolt, kněz Jan Buřič, Pešček z Plzně; a mnoho dalších kněží a lidí, škůdců země, tady bylo pobito nebo upáleno ve stodolách – přes dva tisíce. V té bitvě byly také rozbity a rozšlapány tři archy se svátostí těla Páně. Mnozí jiné utekli s Čapkem ke Kolínu a druzí bůhvíkam. Dávali za to vinu Čapkovi, který od nich utekl, že je zradil a přivedl do záhuby; proto s ním pak čestní lidé nechtěli sedat u stolu.“¹³⁷

Protože se podařilo hejtmanu Čapkovi ze Sán z boje vyváznout, považovali ho jeho spolubojovníci za zrádce. Mnoho zajatců pocházejících z radikální husitské strany potkal krutý osud. Vítězové je nahnali do stodol a ty potom nechali zapálit.¹³⁸ V počtu padlých v boji nebo upálených, se historické prameny rozcházejí. Moderní historici se přiklánějí spíše k názoru, že padlých v boji bylo asi 1300 a těch, co byli upáleni ve stodolách asi 700. Největší ztráty byly na straně sirotčího vojska. Po této prohře se tábořsko-sirotčí vojska konečně uvolila k jednáním o míru s umíněnou stranou.¹³⁹

Hodnocení této bitvy se v historii lišilo podle toho, jaká v vládla dobová společenská situace, nebo jak bylo právě hodnoceno husitské hnutí. Například František Palacký soudil, že v této bitvě

136 HEŘMANSKÝ, František. *Duchem i mečem*. Praha: Naše vojsko, 2008., str. 390-391, ISBN 978-80-206-0950-2.

137 *Ze starých letopisů českých*. Praha: Svoboda, 1980. str. 118.

138 PICCOLOMINI, Enea Silvio. *Historie česká*. Litvínov: Dialog, 2010., str. 98, [ISBN 978-80-7382-136-4](#).

139 ČORNEJ, Petr. *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*. Stopy. Fakta. Svědectví. Praha: Panorama, 1992., str. 191, ISBN 80-7038-183-3.

byl poražen český prostý lid, sedláci a měšťané, od panstva. Husitsví bylo vrcholem českých dějin a po bitvě u Lipan nastal jeho sestup. Ten vyvrcholil bitvou Na Bílé Hoře.¹⁴⁰ Z tohoto Palackého názoru vycházel i Alois Jirásek při psaní svých románů z doby husitské. Komunistický režim se přiklonil k Palackému a Jiráskovi. Z husitů udělal bojovníky za sociální spravedlnost. Tím zcela pominul náboženskou stránku jejich boje.

Historik Josef Pekař se ostře vymezil proti Palackého pojetí husitské revoluce. Vítězství umírněných v bitvě u Lipan hodnotil jako velice šťastné a usoudil, že v opačné případě by to nepřineslo zemi nic dobrého. Konstatoval, že „zemští zhoubcí“ byli konečně poraženi. Jejich boj již nebyl plný ideálů z počátku husitství a v jejich řadách bychom našli řadu nebezpečných osob. Velmi chválil vojenské umění Panské jednoty, která dokázala porazit válečníky, před kterými prchala i křižácká vojska.¹⁴¹

Podle současných historiků se bitvou u Lipan uzavřela husitská revoluce a nastala doba, kdy bylo potřeba prosadit náboženskou toleranci. České království se stalo královstvím „dvojího lidu“, těch co vyznávali podobojí a těch co vyznávali podjednou. Bylo nutné najít způsob, jak by mohly tyto dvě skupiny obyvatel zase žít spolu.

Po bitvě u Lipan se v červnu a červenci 1434 konal v Praze tzv. Svatojánský sněm, kde bylo dohodnuto příměří mezi radikálními a umírněnými husity. Sirotci a Táboři se museli zavázat, že již neobnoví polní vojsko. Dále se ustanovila delegace, kterou sněm vyšle ke králi Zikmundovi Lucemburskému, aby mu byla nabídnuta česká královská koruna. Sirotčí bratrstvo se zcela rozpadlo, pouze Hradec Králové ještě tři roky vzdoroval, než uznal Zikmunda za českého krále.¹⁴²

Na Vánoce 1434 svolal Jan Roháč z Dubé, který se stal po smrti Pokopa Holého táborským hejtmanem, sjezd zbytků táborského a sirotčího bratrstva do města Tábor. Přicestovali i zástupci východočeských měst. Za Hradec Králové to byl kněz Ambrož. Jan Roháč se domníval, že bude možné pokračovat v radikálním programu. Sněmovníci se však nedokázali dohodnout a Roháč se uchýlil na svůj hrádek Sion u Kutné Hory. Velením táborského vojska byl pověřen Bedřich ze Strážnice.¹⁴³

Na jaře 1435 se v Praze opět konal zemský sněm. Byli sepsány podmínky pro krále Zikmunda, pokud by přijal českou korunu. Měl by přijmout to, že rozhodující silou v zemi jsou zástupci víry podobojí. Ti by měli tvořit většinu v královské radě. Král by se měl opírat o názory vyšší i nižší

140 ČORNEJ, Petr. *Vnímání husitství v české moderní a postmoderní společnosti*, In: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – HISTORIA UNIVERSITATIS CAROLINAE PRAGENSIS, Tomus LIII, Fasc.1, 2013, str.25-34.

141 PEKAŘ, Josef. *O smyslu českých dějin*. Praha: Rozmluvy, 1990., str. 152-156, ISBN 0-946352-70-4.

142 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017., str. 117, ISBN 978-80-7422-504-8.

143 MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009, str. 568, ISBN 978-80-7422-003-6.

šlechty a také zástupce měst. Tyto podmínky sněmu však nehodlalo přijmout tábořské bratrstvo a tak byla proti němu vyslána trestná výprava. Vojsko vedl významný východočeský šlechtic Hynce Ptáček z Pirkštejna. Baštu Táboritů, hrad Ostromeč (v okrese Příbram) oblehl v březnu téhož roku a v květnu 1435 se obyvatelé i posádka hradu vzdala a hrad byl pobořen.¹⁴⁴

V červnu 1435 se konal další zemský sněm a to v Brně. Byli zde zastoupena nejen česká šlechta, ale na sněm se dostavil Zikmund Lucemburský a jeho zeť Albrecht Habsburský, správce Moravy. Přijeli i vyslanci basilejského sněmu, jednající s kališníky o přijetí kompaktát, tedy upravených Čtyř pražských artikulů. Sněmu se zúčastnil v doprovodu pana Hynce Ptáčka i tehdy patnáctiletý Jiří z Poděbrad. Na sněmu byl zvolen pražským arcibiskupem Jan Rokycana a král Zikmund přijal podmínky českých stavů.¹⁴⁵

Na přelomu roku 1435 – 1436 přijímal král Zikmund v Uhrách delegace husitských zástupců. Důvodem bylo vyjednat co nejlepší podmínky pro přijetí Zikmunda českým králem. Poslední a nejdůležitější schůzka byla sjednána na květen 1436 do Jihlavy.

Po dlouhých jednáních, kdy obě strany, čeští husité a král, museli hledat kompromisy, byla dne 5.července 1436 v Jihlavě vyhlášena Basilejská (nebo také Jihlavská kompaktáta). Tím nejdůležitějším pro zúčastněné husity bylo povolení přijímání podobojí pro každého „kdo takový obyčej mají“ a to pouze pro dospělé osoby. V českém království se tak zrovnoprávnilo přijímání Večeře Páně podobojí způsobou a pod jednou způsobou. Vyhlášení kompaktát přečetl latinsky na Jihlavském náměstí kněz a zvolený arcibiskup Jan Rokycana. Česky toto prohlášení mohli věřící slyšet až následujícího dne v kostele svatého Jakuba Většího při bohoslužbě které se směli účastnit i husité. Jan Rokycana při této bohoslužbě mohl sloužit u postraního oltáře tichou mší, při níž podával Večeři Páně podobojí. Některé katolíky to rozlítlo a protestovali, že v katolickém kostele na to nemá právo. Protest se donesl až ke králi Zikmundovi a ten se snažil při zažehnat, což se mu podařilo. Dne 14.srpna byl ještě v Jihlavě Zikmund Lucemburský slavnostně přijat za českého krále. Jménem kališnické šlechty slíbil králi věrnost Menhart z Hradce a za pražská a ostatní královská města totéž učinil Jan Velvar.¹⁴⁶

Představitelé Hradce Králové se do Jihlavy nedostavili a se Zikmundem Lucemburským jako českým králem nesouhlasili. To se ale králi nelíbilo a tak neváhal zpupné město potrestat. Do čela této trestné výpravy jmenoval Diviš Bořka z Miletínka. Ten byl dříve členem východočeského husitského svazu (Orebského bratrstva). Ale poté, co proti němu vystoupil kněz Ambrož, když bez

144 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 303 – 306, ISBN 80-7184-075-0.

145 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011., str. 32, ISBN 978-80-7429-132-6.

146 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 313, ISBN 80-7184-075-0.

jeho vědomí umožnil roku 1423 Janu Žižkovi vstup do Hradce a jeho ovládnutí, stal se nepřítelem hradeckých husitů. Tento komplot proti Miletínkovi vyústil v bitvu Strauchova dvora (4.srpna 1423), kde poprvé bojovali husité proti sobě. Kněz Ambrož již v září 1436 povolal do Hradce k hájení zemana Zdislava Mnicha z Roudnice, věděl, že král Zikmund si jeho protesty nenechá líbit. Výprava Bořka z Miletínka obléhala Hradec velmi dlouho, chtěla tak město vyhladovět. Když tato situace začala hrozit, tak 6.listopadu 1436 podnikli Hradečtí výpad do řad nepřítele a zničili oddíl Viléma Kostky z Postupic. Velitel Kosta byl při tomto výpadu zabit.¹⁴⁷

Po tomto neúspěchu poslal ještě v listopadu Zikmund za Ambrožem táborské hejtmána Bedřicha ze Strážnice aby se ho snažil přemluvit ke kompromisu, nebylo to však nic platné. Ambrož kompaktáta nechtěl přijmout a Zikmunda jako krále odmítal. Dokonce táborského hejtmána zajal a nechal uvěznit.

Hrozící nouze donutila v prosinci 1436 Hradecké znovu k výpravě na nepřítele. Napadli majetky Bořka z Miletínka, městečko Sezemice (u Pardubic) a vyrabovali ho a vypálili. To Miletínka rozlítilo a rozhodl se pomstít. „...když se od svých špehů dozvěděl, o chystané výpravě Hradeckých do lesa na dřevo kterého se obyvatelům zoufale nedostávalo, neváhal a přistoupil k odvetě. Nic netušící Hradečtí vyslali ještě před rozedněním 1.ledna 1437 čeled' a vozy pod ochranou několika žoldnérů do lesa.na konvoj zaútočil velký počet připravených ozbrojenců, rozešel jej a zmocnil se asi 300 koní a 80 vozů, které Diviš Bořek dal dopravit na svůj hrad. Pro město to znamenalo citelnou ztrátu vojenské akceschopnosti.¹⁴⁸

Možná že právě tato ztráta způsobila, že hradecký Zdislav Mnich začal uvažovat o domluvě s králem Zikmundem. Zachoval se zápis ze 6. ledna 1437, kde král nechává na jméno Zdislava Mnicha z Roudnice zapsat „1 000 kop grošů výnosů z budoucí daně Hradeckého a Chrudimského kraje na válku proti Hradeckým.“¹⁴⁹ Když 30. ledna prohráli Hradečtí bitvu s Miletínkovým vojskem u tvrze Libišany (dnes Libčany u Hradce Králové), pochopil Zdislav Mnich že už nemá cenu stavět se proti králi, který byl zvolen vůli většiny království. A tak v noci ze 3. na 4. března byl Hradec Králové vydán králi Zikmundovi.: „ téhož léta (1437) třetí neděli v postě (3.3.), vidúc obec hradecká ano, se proti nim drabanti a žoldněři rotí a smlouvají, aby do sklěpov nahlédli, sebrali se s lidmi dobrými, kohož sú mohli požiti,i učinili okřik v třetí hodinu na noc (asi ve 20,30h), zmocní se města svého i udeří na kněžský duom, a kněz Ambrož spustí se se zdi, i urazí se v nohu, a kterýž byli náchylní knězi Ambrožovi, ty zjímavše vedli do šatlavy. A tak se zase zmocnili svých statou a hrdel. A bylo na městě lidí žodněruov jieznych na třista a pěšich na sedmset. A přijali zase

147 FELCMAN, Ondřej a Dagmara ADAMSKA. *Území východních Čech od středověku po raný novověk: kapitoly k územně správním dějinám regionu*. Praha: , Nakladatelství Lidové noviny, 2011., str. 569, ISBN 978-80-7422-106-4.

148 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017., str. 120, ISBN 978-80-7422-504-8.

149 Tamtéž str. 121.

*sú své staré měš'tany, kteří sú byli prve z města vyhnáni. Ale kněz Martin Prostředek sebrav lidi vyhnané i jel s nimi na Sion ku panu Roháčovi. Neb pan Roháč císaře za pána nikdy přijati nechtěl, ani naň hleděti. I válel s těmi všemi, kdož sú císaře za pána měli.*¹⁵⁰ Vyhnanci našli azyl na hradě Sion u Jana Roháče, ale jak se později ukázalo, nebylo to dobré řešení. Hrad byl 6.zářím 1437 dobyt a Jana Roháče čekala poprava. Více o této události bude v další kapitole.

Kněz Ambrož se pokusil o útěk, ale při zdolávání hradeb si zlomil nohu. Byl chycen vsazen do vezení. Stejně tak i jeho přítel Jakub Vlk, radikální kněz který byl roku 1434 vyhnán z Prahy a uchýlil se do Hradce. Dne 21. března 1437 se uskutečnilo jednání mezi králem Zikmundem a Hradeckými. Měšťané slíbili králi věrnost a žádali, aby si mohli ponechat majetek nabytý za válečných let. Král ukázal své diplomatické schopnosti a na požadavky měšťanů přistoupil. Dokonce jim odpustil i placení části daně.¹⁵¹

Kněz Ambrož byl poté, co se mu zahojilo zranění, které utrpěl při útěku z města, propuštěn z vězení. Vypověděli ho z Hradce a o jeho dalších osudech není mnoho známo. „*Zůstává otázkou, proč nebyl jako odbojník po zajetí pověšen nebo upálen.*“¹⁵² Na tom, kde Ambrož dožil a kde je pohřben, se dnes historici neshodnou. Shodu nenajdeme ani v soudobých pramenech. Ani Staré letopisy české, skládající se z několika pramenů, nejsou v této věci jednoznačné. Např. Vratislavický rukopis nechává Ambrože zemřít v roce 1438 a pochovat v Jaroměři. Podle rukopisu označeného jako B zemřel Ambrož v Kolíně až v roce 1439. Podle tohoto rukopisu poskytl Bedřich ze Strážnice v Kolíně azyl nejen knězi Ambrožovi, ale i jeho příteli Jakubu Vlkovi. Není důležité kdy kněz Ambrož zemřel a kde je pochován „*je rozhodující, že Ambrož v nelehké době této země slyšel Boží slovo a po boku Jana Žižky z Trocnova je vykonával. Věříme, že Ambrožovi, stejně jako dalším věrným bratřím, se dostalo odměny podle jejich víry i podle toho, jak nároky této víry uplatňovali v pozemském životě.*“¹⁵³

I když skončilo období, kdy východočeští husité patřili do radikálního proudu, neznamená to, že by do Českých dějin už nezasáhli. V příští kapitole připomenu dvě osobnosti pocházející z Východních Čech, které měly vliv na další osud Českého království.

150 LÁŠEK, Jan, Blahoslav, *Kněz Ambrož a východočeské husitství, Hradec Králové a Oreb*, In: Theologická revue, HTF UK 70, 1999, č.4, str.54.

151 BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017., str.122, ISBN 978-80-7422-504-8.

152 LÁŠEK, Jan, Blahoslav, *Kněz Ambrož a východočeské husitství, Hradec Králové a Oreb*, In: Theologická revue, HTF UK 70, 1999, č.4, str.55.

153 Tamtéž str.56.

5. Výchočeské husitství po bitvě u Lipan

Přestože východočeské husitské polní vojsko již neexistovalo, našli bychom i po bitvě u Lipan mezi východočeskými osobnostmi ty, které zasáhly do běhu dějin. Dvě postavy východočeského husitství z řad šlechty bych nyní chtěla trochu přiblížit – Hynce Ptáčka z Pirkštejna a Jiřího z Poděbrad

5.1. Hynce Ptáček z Pirkštejna

Hynce, nebo také Hynek, Ptáček z Pirkštejna se narodil asi roku 1404. Jeho otcem byl Jan Ptáček z Pirkštejna, z vedlejší větve rodu pánů z Lipé, a matkou Jitka z Kunštátu. Janu Ptáčkovi patřil i hrad Polná (v okrese Jihlava) a je pravděpodobné, že jeho syn Hynce se narodil právě tam.¹⁵⁴

Jan Ptáček bojoval na katolické straně, ale Hynce se stal stoupencem husitské strany a zůstal jím až do smrti. V roce 1430 byla zvolena šestice šlechticů utrakvistické strany (vyznávající podobojí) aby v Norimberku obhájila Čtyři pražské artikuly. Mezi vybranou delegací byl i Hynce Ptáček. Od tohoto roku se tento šlechtic objevuje v „*pozici muže, s nímž se počítá při rozhodování závažných politických otázek a tu si udržel až do své smrti.*“¹⁵⁵

Protože usiloval o obnovení míru v zemi, přidal se k tzv. Panské jednotě. Tu tvořili umírnění husité, kteří se spojili s katolíky a chtěli co nejdříve dojít ke smírnému řešení dosavadních sporů. Velitelem panské jednoty byl Diviš Bořek z Miletínka a Hynce Ptáček patřil mezi jeho nejbližší spolupracovníky. Společně s vojsky Panské jednoty dobyl Staré město pražské, které patřilo radikálním husitům. Poté připadla Staroměstská radnice umírněnému husitskému proudu. V bitvě u Lipan 30. května 1434 stál opět na straně vítězů.

Nyní, když ustaly boje byl čas na diplomatická jednání a to byla oblast, ve které se mohl Hynce Ptáček uplatnit. Když bylo na sněmu v Praze, svolaném na červen 1434, rozhodnuto, že bude nabídnuta česká koruna králi Zikmundovi, byl Hynce Ptáček zvolen mezi ty, kdo za králem pojedou do Řezna (Regensburg, Bavorsko). V srpnu téhož roku však byli čeští vyslanci u krále Zikmunda neúspěšní. V červnu roku 1435 byl svolán sněm do Brna. Tam se mimo jiné vybralo 16 volitelů pražského arcibiskupa. Mezi voliteli byl i Hynce Ptáček. Tito volitelé poté 21. října 1435 zvolili za pražského arcibiskupa husitského kněze a teologa Jana Rokycanu. Ten se ale stal kamenem úrazu při vyjednávání s králem Zikmundem. Na konci roku 1435 a na začátku roku 1436 probíhala jednání husitských zástupců s Zikmundem v Uhrách, ale zatím bezvýsledně. Nejdůležitější schůzka byla svolána do Jihlavy na květen 1436, které se měl zúčastnit jak husité a král Zikmund, ale i

154 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011., str. 12, ISBN 978-80-7429-132-6.

155 Tamtéž str. 21.

vyslanci Basilejského sněmu. Ti měli předložit znění Basilejských kompaktát.¹⁵⁶

Češi se uvolili kompaktáta přijmout pouze v případě, že obě strany, jak Zikmund, tak Basilejští, uznají Jana Rokycanu za pražského arcibiskupa. Jenže s touto podmínkou oni nepočítali a hrozilo, že jednání opět ztroskotají. Na řadu musela přijít diplomacie. Jedním z vyjednavatelů i byl i Hynce Ptáček a nakonec byl nalezen kompromis. Na této schůzce se bude jednat pouze o přijetí Basilejských kompaktát a jednání o potvrzení Rokycany arcibiskupem se odloží. Tak se také stalo a dne 5. července 1436 byla Basilejská kompaktáta vyhlášena na náměstí v Jihlavě zemským zákonem. Dne 14. srpna byl v Jihlavě při slavnostním aktu přijat Zikmund Lucemburský za českého krále. O několik dní později vjel slavnostně do Prahy, aby se ujal panování nad Českým královstvím.

Král Zikmund nezapomínal na ty, kteří stáli na jeho straně a ani na ty, kteří stáli na straně opačné. Hynce Ptáček se projevil velmi pragmaticky a diplomaticky a na krále Zikmunda to zřejmě udělalo dojem. Proto ho po svém zvolení ustanovil nejvyšším královským hofmistrem. Tato funkce Hynce Ptáčkově zaručovala i místo v královské radě, což byl poradní orgán panovníka. V této radě mohl zastupovat zájmy utrakvistů.¹⁵⁷

Král Zikmund nezapomněl na ty, kteří si nepřáli jeho zvolení českým králem a občané Hradce Králové k nim patřili. Jak už jsem napsala v předchozí kapitole, nakonec se podařilo královskému vojsku Hradec dobýt. Nebylo to ale zbraněmi, ale „zradou“ hradeckého hejtmana Zdislava Mnicha. V jednáních s hradeckým hejtmanem se angažoval i Hynce Ptáček. Po obsazení města královským vojskem, muselo mnoho obyvatel Hradce, nesouhlasících s králem Zikmundem, uprchnout. S pomocí kněze Martina Prostředka se uprchlíci uchýlili k dalšímu Zikmundovu nepříteli Janu Roháčovi z Dubé na hrad Sion.

Jan Roháč z Dubé byl královým nepřítelem velice nesmiřitelným. Bitvy u Lipan se zúčastnil na straně Táboritů a byl tam také zajat. Měl štěstí, že nebyl upálen jako mnoho jeho spolubojovníků a po 24.červnu 1434 byl opět propuštěn. Po smrti Prokopa Holého se nakrátko stal tábořským hejtmanem. Když chtěl pokračovat v radikálním husitském programu a nadále získávat města pod husitskou správou, nesetkal se jeho názor u Táboritů se souhlasem. Proto se na podzim roku 1435 uchýlil na svůj hrad Sion (u Kutné Hory). Když ze svého sídla neustále napadal pozemky, sídla i statky patřící králi, nenechal si to Zikmund Lucemburský líbit.¹⁵⁸

Král Zikmund se v únoru 1437 rozhodl že si s Janem Roháčem konečně vyřídí účty. Svolal na 1. května 1437 zemskou vojenskou hotovost a do jejího čela byl překvapivě určen Hynce Ptáček z

156 Upravené znění Čtyř pražských artikulů, které byl Basilejský sněm ochotný akceptovat. Nejdůležitějším v těchto kompaktátech bylo povolení přijímání podobojí.

157 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 312 – 314, ISBN 80-7184-075-0.

158 Tamtéž, 317-318.

Pirkštejna. Tedy muž který byl sice dobrým vojákem, ale ještě lepším diplomatem. Možná král doufal, že mu Hynce Ptáček přivede Jana Roháče bez velkého krveprolití. Pro tuto domnětku ale nejsou důkazy a proti ní svědčí i pozdější osud Jana Roháče.¹⁵⁹

O tom jak vypadalo obléhání hradu Sion máme mnoho soudobých zpráv. Některé jsou krátké, jako např. zpráva v kronice Bartoška z Drahonic: „*Téhož roku kolem svátku sv. apoštolů Filipa a Jakuba byl Roháč z Dubé se svými spolčenci na hoře zvané Sión, kterou takto nazval sám Roháč a zbudoval na ní nový hrad, obležen panem Hynkem z Pirkštejna seděním na Ratajích a v Polné, tehdy hofmistrem a mincmistrem pana císaře pana císaře dříve řečeného, s lidmi pana císaře a pražskými měšťany a téhož roku byl v pondělí před svátkem Narození Panny Marie dobyt šturmem, zajat a odveden a s ním polský rytíř Vyšek, kněz Martin a jiní.*“¹⁶⁰

Obsáhlejší popis události najdeme v Piccolominiho Kronice české: „*Zikmund poslal Hynce Ptačka s vojskem, aby zajal toho muže; obléhání trvalo čtyry měsíce, a hrad byl dobýván s největším úsilím. Avšak jsa položen na vrcholu hory, valem, příkopem a zdi výhodně opevněn, byl nesnadno dobytý. Byly postaveny věže, které převyšovaly opevnění a zdi, do hradu byly metány střely, a mnozí padli na obou stranách, avšak více obléhajících, na než byly střely ne nadarmo vysílány. Přístup ke zdem zabraňoval příkop velmi hluboký, který, ač byl bez vody, přece bylo namáhavé a nebezpečné pro vojsko do něho vstoupiti za padání střel odevšad a odtud pak zase lézti na val, kterým byly zdi obklíčeny. Byl tedy připraven přístup do příkopu pomocí podkopů a před příkopem ponecháno něco málo země jako dvěře, aby lest nemohla být poznána. Byl očekáván vítr vanoucí z tábora do hradu. Jakmile tento silně zadul, vstoupili ve zbroji do průkopu, železná děla byla co nejčteněji vypálena, vítr zanesl jejich kouř do hradu a vojíni, odkryvše uzavření průkopů, vkročili do příkopů a pomocí žebříků snažili se val slézt. Roháč tehdy náhodou obědval; málokterí dlíci na zdech strhli pokřik. Nastal hluk, a se všech stran sbíhali se k obhájení valu, Také Roháč, zanechav jídla a chopiv se zbraně, přichvátal z hradu svým na pomoc; bylo bojováno velmi kruté a na mnohých místech současně. Jakmile se dostavil Roháč, slezl nepřítel z druhé strany val a všude vraždě, tlačil se do hradu. Roháč pospíchaje vrátiti se do hradu, byl zaskočen a zajat a také hrad byl násilím dobyt, lupiči, kteří se tam uchýlili, schytáni, a kněží súčasťněmu na husitské zřeštěnosti, který přísluhoval kacírům svátostmi, dána pouta; odvedeni byvše do Prahy, skončili všichni život svůj na oprátce.*“¹⁶¹

Jak se můžeme dočíst, tak obléhání hradu trvalo od 1. května do 6. září 1437 a probíhalo spíše vlašně. Hynce Ptáček tuto akci úmyslně protahoval a zřejmě ani neodřízl obyvatele hradu od

159 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011., str. 41, ISBN 978-80-7429-132-6.

160 *Ze zpráv a kronik doby husitské*. Členská knihovna. Praha: Svoboda, 1981. str. 278.

161 PICCOLOMINI, Enea Silvio. *Historie česká*. Litvínov: Dialog, 2010. str. 103-104, ISBN [978-80-7382-136-4](#).

zásobování. Nechtěl zbytečné krveprolití a také si nechtěl rozzlobit krále. Neustále žádal krále o peníze i vojáky i když věděl, že česká šlechta královy výzvy neuposlechla a na pomoc mu nepřijede. Když se ale Hynce Ptáček dozvěděl že král mu pozval na pomoc uherské vojáky pod vedením Michala Országha, raději hrad dobyl sám. Zřejmě očekával, že uherské vojsko by nikoho nešetřilo.¹⁶²

Hynce Ptáček vzal zajatce, mezi nimi i hradního pána Jana Roháče, a 8. září 1437 je dovezl do Prahy králi Zikmundovi. Tam byli všichni včetně Roháče podrobni mučení. Ani poté však nikdo nepřesl na stranu krále Zikmunda a tak je všechny čekala smrt. Dne 9. září 1437 tak byl oběšen nejen Jan Roháč z Dubé, ale i kněz Martin Prostředek, nebo polský šlechtic Vyšek Račinski. Na to, co se ze zajatci stalo, neměl Hynce Ptáček žádný vliv, ale takový krutý konec asi neočekával.¹⁶³

Dva měsíce po této události, dne 9. prosince 1437, král Zikmund náhle zemřel. Protože neměl mužského dědice, nastala otázka, kdo se stane příštím českým králem. Část šlechty podporovala Zikmundova zeť Albrechta Habsburského a další část, mezi něž patřil i Hynce Ptáček, chtěla posadit na český trůn někoho z polských vladařů z rodu Jagellonců. Proto byl ještě v prosinci 1437 svolán sněm do Prahy, kde byla přečtena poslední vůle zesnulého krále Zikmunda. Ten požadoval, aby se jeho nástupcem stal Albrecht Habsburský. To se nelíbilo té skupině šlechticů, která podporovala Jagellonskou volbu a tak jednání sněmu opustili. Nakonec byl zvolen výbor složený ze zástupců obou názorových stran. Ten měl vypracovat podmínky, které by měl Albrecht přijmout, pokud se chtěl stát českým králem. Mezi těmito podmínkami bylo zachování Basilejských kompaktát a požadavek, aby se pražským biskupem stal někdo z utrakvistických kněží a zemské úřady aby byli pouze v rukou rodilých Čechů.¹⁶⁴

Hynce Ptáček na protest proti této volbě svolal na leden 1438 sněm do Chrudimi, kterého se zúčastnili páni z Hradecka, Chrudimska a Čáslavska. Tento sněm většinově zvolil polského kandidáta. Toto rozhodnutí bylo zveřejněno dne 29. května 1438 v Mělníku na sjezdu utrakvistické šlechty. S tím ale Albrecht Habsburský nesouhlasil a proto v červnu vstoupil se svým vojskem do Čech. Protivníkům dal na vybranou. Buď ho uznají českým králem, nebo proti nim vytáhne do boje. Než se druhá strana rozhodla, nechal se Albrecht Habsburský dne 29. června 1438 v Praze korunovat českým králem.¹⁶⁵

Husitská vojska s polskou posilou, vedená Hynce Ptáčkem vytáhla proti králi a setkala se s jeho

162 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011., str. 43-44, ISBN 978-80-7429-132-6.

163 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996., str. 318, ISBN 80-7184-075-0.

164 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011., str. 48-50, ISBN 978-80-7429-132-6.

165 Tamtéž str. 54-55.

vojsky před Tábořem v srpnu 1438. Na 27. srpen svolal Hynce Ptáček schůzku vedoucích osobností obou stran. Mezi zástupci strany protihabsburské bychom našli i osmnáctiletého Jiříka z Poděbrad. Tyto rozhovory ale k ničemu nevedly a tak se král Albrecht vrátil do Prahy a Hynce Ptáček do Tábora. V září 1438 se utkala vojska Albrechta Habsburského, kterým velel bývalý husitský hejtman Jakoubek z Vřesovic, s vojsky těch, kdo podporovali polskou kandidaturu na český trůn. Habsburské vojsko zvítězilo a polská strana se v této záležitosti již nechtěla angažovat. Po této porážce odjel Hynce Ptáček do Polska a tam setrval až do příštího roku. Další zprávy o něm najdeme až ze srpna 1439.¹⁶⁶

Český král Albrecht Habsburský 27. října 1439 náhle zemřel. Protože se však ještě nenarodil následník trůnu, země zůstala bez panovníka. Bylo nutné tento problém vyřešit. Hynce Ptáček svolal na prosinec 1439 své spojence do Mělníka. Sešli se zde nejen zástupci utrakvistické šlechty a měst, ale přijel i Jan Rokycana. Ten sloužil vánoční mše pro všechny zúčastněné. Tento sjezd chtěl připravit program pro nadcházející lednový sněm v Praze.¹⁶⁷

Zemský sněm v Praze začal na Tři krále 6. ledna 1440. Proti sobě tu stanuli jak zastánci nároků potomka Albrechta Habsburského na český trůn, tak zastánci nároků Jagellonských. Chyběli pouze zástupci tábořského bratrstva. Hynce Ptáčkovi se podařilo prosadit revizi právních a politických kroků, k nimž došli po smrti Zikmunda Lucemburského. Jako výsledek sněmu se prezentoval tzv. List mierný všech stavů království českého který zahrnoval 14 článků. Tyto články obsahovaly požadavky jako například: zachování basilejských kompaktát a jejich dodržování, uznání Jana Rokycany za pražského arcibiskupa, všechny výnosy Albrechta Habsburského, které škodily českému království byly zneplatněny, nutnost nahradit ztráty na majetku v době husitských válek a další.¹⁶⁸

Dne 22. února 1440 se královně Alžbětě Lucemburské, vdově po králi Albrechtu Habsburském, narodil syn Ladislav. Protože se narodil až čtyři měsíce po smrti otce, byl přezdíván Ladislav Pohrobek.

Už v březnu téhož roku se konal sjezd východočeské šlechty podobojí v Čáslavi. Hynce Ptáček na něm prosadil, aby se české země rozdělily do tzv. Landfrýdů v čele s hejtmany. Landfrýdy byly správní celky, kde se sdružovala města i šlechtická sídla. Vedení landfrýdů mělo zajistit justici, vojenskou ochranu i státní správu pro všechny členy. Území východních Čech tvořily tyto landfrýdy – hradecký, čáslavský, kouřimský a chrudimský. Pokud by byli členové landfrýdu se svým hejtmanem nespokojeni, měli možnost ho odvolat.¹⁶⁹

166 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011., str. 60-62, ISBN 978-80-7429-132-6.

167 Tamtéž str. 67-69.

168 Tamtéž str. 70-72.

169 Tamtéž str. 76 -77.

V květnu 1440 se znovu sešel v Praze zemský sněm. Bylo nutné vyřešit otázku panovníka Českých zemí. Albrecht Habsburský sice po sobě zanechal legitimního syna, ale Češi si chtěli vlastního krále zvolit sami. Na sněmu byli ustanoven sbor 46 volitelů českého krále, z toho 18 členů šlechty, 14 rytířů a 14 zástupců měst. Záslouhou Hynce Ptáčka byl ve sboru volitelů i arcibiskup Jan Rokycana. Tento sbor vybral jako možného kandidáta na český trůn Albrechta Bavorského, synovce Žofie Bavorské, druhé manželky Václava IV. Albrecht českou nabídku přijal a tak mohlo být v srpnu 1440 veřejně vyhlášeno, že byl vybrán za českého krále. Sněm poté vybral poselstvo, jež mělo kandidáta seznámit s podmínkami které s přijetím české koruny souvisí. V něm bychom našli nejen Hynce Ptáčka z Pirkštejna, ale i hejtmana mladoboleslavského landfrýdu, tehdy dvacetiletého Jiřího z Poděbrad. Zmocnění sněmu se však vrátili z nepořízenou. Albrecht Bavorský si dal za podmínku, že s jeho volbou bude souhlasit nejen římský král Fridrich II., královna vdova Alžběta Lucemburská ale i basilejský sněm. Protože to nebylo možné zaručit, z volby nakonec sešlo.

V polovině roku 1440 vyvstal ve východních Čechách problém jménem Jan Kolda ze Žampachu. Odmítl podepsat smlouvu o východočeských lanfrýdech a napadal panství svého, již zemřelého, souseda Půty z Častolovic. Zmocnil se hradu Rychmberk (dnes Liberk v okrese Rychnov nad Kněžnou) a chtěl též napadnout Nový hrad, nacházející se u města Solnice (okres Rychnov nad Kněžnou). To si ale východočeští hejtmani nenechali líbit a vytáhli proti němu. Ke střetu nakonec nedošlo a Jan Kolda musel s hejtmany uzavřít příměří, jež mělo trvat do příštího sněmu. On však příměří nedodržel.¹⁷⁰

V srpnu 1441 se konal opět východočeský sněm a to v Čáslavi. Tam se jeho členové smluvili, jak postupovat proti „zemskému škůdci“ Janu Koldovi ze Žampachu, aby mohl být obnoven zemský mír. Jan Rokycana zde byl potvrzen jako nevyšší hlava utrkvistického duchovenstva. Také bylo dohodnuto, že na podzim téhož roku bude třeba uskutečnit synodu všech duchovních podobojí.

Synoda utrkvistický duchovních začala 14.října 1441 v Kutné Hoře. Dostavilo se na ni 350 kněží ale chybělo táborské duchovenstvo. Většina ze zúčastněných pozvrátila Jana Rokycanu ve funkci pražského arcibiskupa. Schválila se zde také také bohoslužebna a věroučná pravidla a mravní zásady chování správného křesťana vyznávajícího podobojí.¹⁷¹

V letech 1441 až 1442 se královna vdova Alžběta Lucemburská snažila dohodnout s Hynce Ptáčkem aby uznal nároky jejího syna Ladislava na český trůn. Hynce Ptáček ale nebyl ochoten s ní spolupracovat. Když v prosinci 1442 zemřela, nebyly jejímu synovi ani tři roky a jeho poručníkem

170 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011., str. 87-88, ISBN 978-80-7429-132-6.

171 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Karolinum, 1996., str. 81-82, ISBN 80-7184-076-9.

se stal Fridrich III. Habsburský, římský král. A stále se řešila otázka nástupnictví na český trůn.

Proto se v lednu 1443 uskutečnil další sněm v Praze, který se touto otázkou zabýval. Vyslanci sněmu se vydali za římských králem Fridrichem II. a požádali ho, aby se stal v době nezletilosti Ladislava Pohrobka správcem českého království. Nabídli mu i českou korunu. Fridrich II. po ní netoužil, protože nechtěl přijmout utrakvistické zákony. Nechtělo se mu přijmout ani správcovství české země a tak si dal čas na rozmyšlenou.

V lednu 1444 se konal v Praze zemský sněm. Ten potvrdil Ladislava Pohrobka jako českého krále a také Jana Rokycanu jako hlavu utrakvistické církve. Projednávaly se zde i otázky víry, ačkoliv to nebyla církevní synoda. Například se ustanovilo 7 svátostí, nošení ornátu a víra tábořských husitů zahrnuta. Táborité nevěřili v přítomost Krista v eucharistii a Večeře Páně pro ně byla jen připomínkou Ježíšovi oběti. *„Právo menšiny na vlastní víru bylo pošlapáno v prach, byť právě v tomto ohledu se kališníci sněmovníci vzácně shodovali s náboženskou nesnášenlivostí svých tábořských odpůrců. Výnosem zemského sněmu se uzavřela pětadvacetiletá existence samostatné tábořské církve v církvi, otázkou pouze bylo, jak dlouho ještě dokáže vzdorovat náporu zemského utrakvismu nedobytná tábořská pevnost.“*¹⁷²

V srpnu 1444 se Hynce Ptáček vydal do Dobříše na setkání s katolickými pány, aby se dohodli na přípravě dalšího zemského sněmu. Do Dobříše už nedorazil, protože byl na cestě zasažen mrtvicí. Byl dopraven domů a tam 27. srpna 1444 zemřel. Hynce Ptáček z Pirkštejna se snažil spory řešit diplomatickou cestou a sjednotit jednotlivé proudy utrakvistů, ale nepodařilo se mu to. V tomto snažení pokračoval poté jeho přítel a žák Jiří z Poděbrad.¹⁷³

5.2. Jiří z Poděbrad

Jiří z Poděbrad byl jedním z nejvýznamnějších panovníků, který kdy v českém království vládl. Patřil ke šlechtickému rodu pánů z Kunštátu, do poděbradské linie. Narodil se 24. dubna 1420 asi v Hořovicích (v okrese Beroun). Jeho otcem byl Viktorín Boček z Kunštátu a matkou zřejmě Anna z Vartemberka. Viktorín Boček byl blízkým přítelem Jana Žižky, proto ho umírající vojevůdce pověřil vykonáním své závěti. V sedmi letech Jiří zcela osiřel a jeho výchovy se ujal Heralt z Kunštátu. Po jeho boku se čtrnáctiletý Jiřík zúčastnil i bitvy u Lipan. Stál, stejně jako jeho příbuzný, na straně umírněných husitů z Panské jednoty. Zda se sám účastnil boje, nebo jen přihlížel, nevíme. Tato zkušenost ho však poznamenala na celý život a proto dával přednost diplomatickým jednáním

172 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Karolinum, 1996., str.83, ISBN 80-7184-076-9.

173 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011., str.125, ISBN 978-80-7429-132-6.

před bojem.¹⁷⁴

Jiří z Poděbrad se začal angažovat v politice už ve velmi mladém věku. Jeho velkým vzorem a učitelem byl Hynce Ptáček z Pirkštejna a v roce 1438 ho doprovázel na zemský sněm do Chrudimi. Jiří patřil ke skupině, která podporovala polskou kandidaturu. Králem se nakonec stal Albrecht Habsburský, ale ten brzy zemřel. Po jeho smrti přišla opět na řadu polská kandidatura, ale nikdo z polských panovníků o české království už neměl zájem.

V březnu 1440 se konal zemský sněm v Čáslavi, kde bylo rozhodnuto o správním rozdělení země na tzv. Landfrýdy. Už ve dvaceti letech se Jiří stal jedním ze dvou hejtmanů mladoboleslavského landfrýdu, která zahrnoval Pojizeří, Liberecký kraj, část Východočeského kraje a část Středních Čech. Na dalším sněmu v Praze v červnu 1440 byl na českého krále navržen Albrecht Bavorský. Mezi posly, kteří měli za úkol tuto zprávu Albrechtovi předat, byl i mladý Jiří z Poděbrad.¹⁷⁵ Římský král ale českou nabídku nakonec nepřijal.

Když v srpnu 1444 zemřel Hynce Ptáček z Pirkštejna, bylo nutné najít novou hlavu spojených východočeských landfrýdů. Proto se v září téhož roku konal v Kutné Hoře východočeský sněm. Zde bylo rozhodnuto, že nástupcem Hynce Ptáčka v čele landfrýdů se stane Jiří z Poděbrad. Na jeho straně stála i utrakvistická církev v čele s Janem Rokycanou.¹⁷⁶

V listopadu 1446 se v Praze konal další Svatomartinský sněm. Protože příští český král Ladislav Pohrobek měl teprve šest let, bylo nutné zvolit zatimního správce českého království. Na sněmu vystoupil katolický velmož Oldřich z Rožmberka a navrhnul vyslat poselstvo k papeži Mikuláši V. s prosbou o schválení basilejských kompaktát jako zemského zákona. S volbou zemského správce bylo nutné počkat, až se vyjádří papež. Ten poslal až v květnu 1448 svého legáta Carvajala. Ten v Praze tlumočil papežovo rozhodnutí, basilejská kompaktáta neschválil jako zemský zákon a odmítl Jana Rokycanu za pražského arcibiskupa. Toho se zalekl nejvyšší pražský purkrabí Menhart z Hradce, příslušník umírněných husitů, a zřekl se víry podobojí.

To ale nemohl Jiří z Poděbrad připustit. V červnu 1448 svolal jako hejtman východočeských landfrýdů sjezd do Kutné Hory. Tam se z landfrýdů východních Čech vytvořila tzv. Poděbradská jednota. V tomto uskupení bychom našli nejen kališnickou šlechtu a měšťany, ale i několik katolíků, kteří uznávali Basilejská kompaktáta.¹⁷⁷

Jedním z nejdůležitějších úkolů Poděbradské jednoty bylo dostat Prahu z katolického vlivu. Akce byla utajena, Jiří z Poděbrad vyhlásil tažení do Saska, a tak se Praha na útok vůbec nepřipravovala. Proto se podařilo v noci ze 2. na 3. září Poděbradské jednotě Prahu dobýt. Nejvyšší purkrabí

174 MACEK, Josef. *Jiří z Poděbrad*. Praha: Svobodné slovo, 1967. str. 23.

175 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011., str. 80-86, ISBN 978-80-7429-132-6.

176 MACEK, Josef. *Jiří z Poděbrad*. Praha: Svobodné slovo, 1967. str. 46.

177 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Karolinum, 1996. str. 84.

Menhart z Hradce byl zatčen a do Prahy byl znovu povolán arcibiskup Jan Rokycana. Purkrabího si vzal na starost sám Jiří z Poděbrad a odvezl ho na své panství do Poděbrad. Na místo nového nejvyššího purkrabího byl jmenován Zdeněk ze Šternberka. Tento významný šlechtic byl sice katolického vyznání, ale podporoval Jiřího z Poděbrad.¹⁷⁸

Brzy poté, co Menhart z Hradce zemřel, svolal na začátek února 1449 do Strakonice katolický velmož Oldřich z Rožmberka katolické panstvo a hlavně nepřátele Jiřího z Poděbrad. Tam se dne 8. února 1449 ustanovila tzv. Strakonická jednota. Členy této koalice byli členové významných katolických rodů. Boje mezi těmito koalicemi se odehrávali na českém i moravském území. Po bitvách bývala uzavřena příměří, ale ta nikdy netrvala dlouho.¹⁷⁹

V listopadu 1450 byl do Prahy svolán tzv. Svatokateřinský sněm. Jedním z bodů projednávání bylo uzavření smíru mezi Poděbradskou a Strakonickou jednotou. Znovu se zde také projednávalo, kdo bude českým králem. Pokud by jím měl být Ladislav Pohrobek, syn Albrechta Habsburského, požadoval sněm jeho návrat do Českého království. Ladislav, ještě nezletilý, pobýval u svého poručníka římského krále Fridricha III. Poselstvo vyslané k římskému králi se však vrátilo s nepořízenou, král nechtěl svého teprve jedenáctiletého svěřence pustit do Čech samotného. S návrhem, aby prozatím vykonával funkci zemského správce Jiří z Poděbrad, král Fridrich III souhlasil.

Protože v Praze vypukl mor, přesunula se v červenci 1451 jednání sněmu do Benešova. Jako vyslanec římského krále se jednání sněmu zúčastnil i Eneas Sylvio Piccolomini, autor kroniky Historie česká. V soukromí se zde setkal se zemským správcem Jiřím z Poděbrad. Protože Jiří uměl jen málo německy a už vůbec ne latinsky, domlouvali se pomocí tlumočnicka Prokopa z Rabštejna.

Další důležitý sněm se konal v Praze v dubnu 1452. Na sněmu byli přítomni i členové Strakonické jednoty, ale chyběli tam zástupci Tábora, moravské a slezské šlechty a také Bedřich ze Strážnice a Kolda ze Žampachu. Na tomto sněmu byl dne 27. dubna 1452 oficiálně zvolen Jiří z Poděbrad zemským správcem. Tato funkce byla časově omezena na dva roky. V této funkci se měl Jiří opírat jedenáctičlennou radu, složenou ze šlechty a měšťanů. V radě bylo 9 utrakvistů a 2 katolíci. Zemský správce měl být po celé dva roky jakýmsi nekorunovaným českým králem. Pod svou správou měl zemské úřady, královské důchody a bezpečí země.¹⁸⁰

Když tento sněm vydal své prohlášení, měli se do 15. srpna 1452 vyjádřit ti, kdo na sněmu nebyli. Pokud by se závěry sněmu nesouhlasili, musí se připravit, že proti nim bude vojensky zakročeno. Táborité nesouhlasili jak s volbou Jiřího z Poděbrad zemským správcem, ale ani s basilejskými kompaktáty a odmítli se podříditi arcibiskupovi Janu Rokycanovi. Proto Jiří i s vojskem vytáhl v

178 MACEK, Josef. *Jiří z Poděbrad*. Praha: Svobodné slovo, 1967. str. 73-74.

179 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Karolinum, 1996. str. 84.

180 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Karolinum, 1996. str. 85.

srpnu 1452 na Tábor. Město se vzdalo bez boje a 1.září vpustilo vojska zemského správce dovnitř. Jiří z Poděbrad zajal odbojné kněze Václava Korandu staršího a Mikuláše z Pelhřimova a nechal je nejdříve uvěznit ve Staroměstské radnici a později na svém panství.

Po vítězství v Táboře bylo ještě nutné „navštívit“ další panství a jejich majitele, kteří s volbou zemského správce nesouhlasili. Mezi přední odpůrce Jiřího z Poděbrad patří i Oldřich z Rožmberka a tak se Jiří vydal na jeho panství. Protože však byl Rožmberk již velmi nemocný, chtěl zabránit zbytečnému boji a přidal na Poděbradovu stranu. V září 1452 kapitulovala před zemským správcem i města Písek a Louny. Tím se podařilo Jiřímu z Poděbrad sjednotit zemi pod svou správou.¹⁸¹

V říjnu 1452 bylo vysláno poselstvo k Ladislavu Pohrobkovi, aby se projednaly podmínky, za kterých by měl nastoupit na trůn. Jeho sídelním městem se stala Vídeň a tam také v květnu 1453 přijal Jiřího z Poděbrad aby přijal jeho přísahu věrnosti. Pod Jiřího správou podřídil všechny zemské úřady.

Do Českého království přijel král Ladislav téhož roku na podzim aby zde 28.října 1453 v katedrále svatého Víta přijal českou korunu. Korunovaci provedl olomoucký katolický biskup.¹⁸² I když byl král Ladislav pohrobek tolerantní k utrakvistické víře, obklopil se převážně katolickými pány. Za Ladislavovy vlády se situace země stabilizovala a uklidnila. Nemalou zásluhu na tom měl i zemský správce, kterého respektoval nejen král, ale i česká šlechta.

Král Ladislav respektoval vyznavače víry podobojí, ale sám vyznával katolickou víru a v tom byl nekompromisní. To se nelíbilo utrakvistickým kněžím i utrakvistické šlechtě, ale doufali, že Jiří z Poděbrad je záruka, že králova tolerance vůči nim bude pokračovat i nadále. V březnu 1454 byl Jiří znovu zvolen zemským správcem a to na další tři roky.

V září 1457 se král Ladislav opět vypravil do Prahy. Jedním z důvodů byla jeho plánovaná svatba s francouzskou princeznou Magdalenou, dcerou Karla VII z Valois. Ke svatbě však nedošlo. Behem příprav na svatbu král Ladislav náhle onemocněl a přestože mu bylo teprve 17 let, dne 23.listopadu 1457 náhle zemřel. Protože jeho smrt byla tak nečekaná, vyrojilo se kolem ní mnoho dohadů, které přetrvávají dodnes. Nepřátelé zemského správce rozšířili pomluvu, že Jiří z Poděbrad nechal svého krále otrávit, aby zaujal jeho místo. Tato pomluva nebyla nikdy potvrzena a ve 20.století se jí podařilo vyvrátit. Antropolog Mudr. Emanuel Vlček provedl v osmdesátých letech 20.století rozsáhlý průzkum těla Ladislava Pohrobka a zjistil, že zemřel na akutní leukémii. Královský pohřební obřad v katedrále svatého Víta vedl utrakvistický biskup Jan Rokycana za účasti lidu obojího vyznání.¹⁸³

Po králově smrti si čeští stavové chtěli nového krále zvolit sami. Proto byl svolán na únor 1458 do

181 MACEK, Josef. *Jiří z Poděbrad*. Praha: Svobodné slovo, 1967. str. 89-93

182 ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Karolinum, 1996. str. 85

183 MACEK, Josef. *Jiří z Poděbrad*. Praha: Svobodné slovo, 1967. str. 119

Prahy zemský sněm. Na něj se dostavili zástupci vyšší i nižší šlechty i měst z obou věroučných táborů. Nejvyšší purkrabí Zdeněk ze Šternberka, zatím ještě příznivec Jiřího z Poděbrad, se snažil přesvědčit katolickou šlechtu, aby zvolila dosavadního zemského správce. To se mu podařilo a tak byl dne 2.března 1458 zvolen českým králem Jiří z Kunštátu a Poděbrad. Sám nejvyšší purkrabí Zdeněk ze Šternberka před Jiřího poklekl a požádal ho, aby se stal českým králem.¹⁸⁴

Důležité ale bylo, aby volbu krále české země uznal i papež Kalixt III. Ten vyslal do Čech své legáty a před nimi musel Jiří z Poděbrad nejen slíbit poslušnost papeži, ale i odpřísáhnout to, že České království zbaví všech kacírů. Později vyšlo najevo, že každá strana si tyto sliby vykládala odlišně. Papež je pochopil tak, že se nový král zřiká víry podobojí a vrací se do lůna katolické církve. Král Jiří zase nepovažoval utrakvisty za kacíře a tak je ani nehodlal pronásledovat.

Po vykonání přísahy se mohla konat i korunovace. Jiří z Poděbrad byl korunován českým králem dne 7.května 1458 a tento akt vykonali katoličtí biskupové. Utrakvistický arcibiskup Jan Rokycana nebyl přizván, protože ho papež neuznával jako hlavu české církve. Manželka Jiřího z Poděbrad katolička Johana z Rožmitálu byla korunována druhý den.¹⁸⁵

Po delší době se stal českým králem opět český šlechtic a dokonce nekatolické víry. Snažil se , aby v Českém království vedle sebe mohli žít obyvatelé jak utrakvistické, tak katolické víry. Do dnešních dnů převládá kladné hodnocení jeho vlády jak mezi laiky, tak mezi historiky.

184 MACEK, Josef. *Jiří z Poděbrad*. Praha: Svobodné slovo, 1967, str. 123.

185 Tamtéž str. 124-127.

Závěr

Ve Východních Čechách bylo husitské hnutí velmi silné. Orebité byli svými radikálními postoji blízko k vojevůdci Janu Žižkovi. Jeho přítel kněz, Ambrož mu zůstal věrný svým i po vojevůdcově smrti.

S Východními Čechami je spojena i politická činnost pana Hynce Ptáčka z Pirkštejna a Východních Čech vzešel i budoucí český král Jiří z Poděbrad. Ti oba směřovali svým politickým úsilím k vytvoření základů království dvojího lidu, kališníků a katolíků.

Husitství zanechalo na východě Čech svou nesmazatelnou stopu. Ta se promítla i do života a díla těch, kteří na ně v dalších staletích navázali. K nim patří i duchovní a laici Církve československé husitské.

Seznam zkratk

VP – Večere Páně

CČSH – Církev československá husitská

Seznam použité literatury

BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce: Doba Žižkova 1415-1426*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965. 261 s.

BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce II: Vláda bratrstev a její pád. 1426-1437*. Praha: Academia, 1966. 263 s.

BLÁHA, Radek; GRULICH, Petr; HORKÝ, Roman; KOŠEK, Jan; LANDSMANN, Martin et al. *Hradec Králové. Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Praha: NLN, 2017. ISBN 978-80-7422-504-8. 919 s.

ČORNEJ, Petr. *Husitská revoluce: stručná historie*. V Praze: Paseka, 2021. ISBN 978-807637-189-7. 190 str.

ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praha: Paseka, 2019. ISBN 978-80-7432-990-6. 856 s.

ČORNEJ, Petr. *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*. Stopy. Fakta. Svědectví. Praha: Panorama, 1992. ISBN 80-7038-183-3. 277 s.

ČORNEJ, Petr. *Lipanské ozvěny*. Jinočany: H&H, 1995. 80-85787-80-6. 203 s.

ČORNEJ, Petr. *Světla a stíny husitství: (události - osobnosti - texty - tradice) : výběr z úvah a studií*. Vydání druhé, pozměněné, v nakladatelství Karolinum první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4613-8. 693 s.

ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české Sv. 5 1402-1437*. Praha: Paseka, 2010. 790 s. ISBN 978-80-7432-007-1. 790 s.

ČORNEJ, Petr. *Vnímání husitství v české moderní a postmoderní společnosti*, In: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – HISTORIA UNIVERSITATIS CAROLINAE PRAGENSIS, Tomus LIII, Fasc.1, 2013, str.25-34

FELCMAN, Ondřej a Dagmara ADAMSKA. *Území východních Čech od středověku po raný novověk: kapitoly k územně správním dějinám regionu*. Praha: , Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-106-4. 213 s.

HAVRÁNEK, Bohuslav. *Výbor z české literatury doby husitské. Svazek druhý*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964. 630 s.

HEŘMANSKÝ, František. *Duchem i mečem*. Praha: Naše vojsko, 2008. ISBN 978-80-206-0950-2. 888 s.

- HRDLIČKA Jaroslav, *Dr. Karel Farský a jeho teologie českých dějin*, in: *Historica Olomucensia*, 50-2016, s. 179-192.
- IVANOV Miroslav, *Kdy umírá vojevůdce*. Praha: Panorama, 1982. 412 s.
- KEJŘ, Jiří. *Husité*. Praha: Panorama, 1984. 265 s.
- LÁŠEK, Jan, Blahoslav, *Kněz Ambrož a východočeské husitství, Hradec Králové a Oreb*, In: *Theologická revue, HTF UK 70*, 1999, č.4, str.45-58
- MACEK, Josef. *Jiří z Poděbrad*. Praha: Svobodné slovo, 1967. 272 s.
- MIKULKA Jaromír: *Dějiny Hradce Králové do roku 1850. Díl I./1. Od nejstarších dob do r. 1526*. ISBN 80-900048-9-X, Hradec Králové Nadace HISTORICA, 1996. 180 s.
- MUSIL, František a ČECHURA, Jaroslav, FELCMAN, Ondřej (ed.). *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, 2009. ISBN 978-80-7422-003-6., 832 s.
- PICCOLOMINI, Enea Silvio. *Historie česká*. Litvínov: Dialog, 2010. ISBN 978-80-7382-136-4. 160 s.
- PEKAŘ, Josef. *O smyslu českých dějin*. Praha: Rozmluvy, 1990. ISBN 0-946352-70-4. 418 s
- ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna: opomíjený vítěz husitské revoluce*. Velké postavy českých dějin. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-132-6. 194 s.
- ŠMAHEL, František. *Basilejská kompaktáta: příběh deseti listin*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-155-2. 182 s.
- ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1. Doba vymknutá z kloubů*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-073-4. 498 s.
- ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2. Kořeny české reformace*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-074-2. 364 s.
- ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-075-0. 420 s.
- ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-076-9. 550 s.
- VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny českého státu v dokumentech*. [Praha] : Professional Publishing, 2012. ISBN 978-80-7431-064-5. 495 s.

VLČEK, Emanuel *Jan Žižka z Kalichu a antropologicko-lékařský průzkum tzv. čáslavské kalvy*. Praha: Národní muzeum, 1981. 56 s.

Ze starých letopisů českých. Praha: Svoboda, 1980. 576 s.

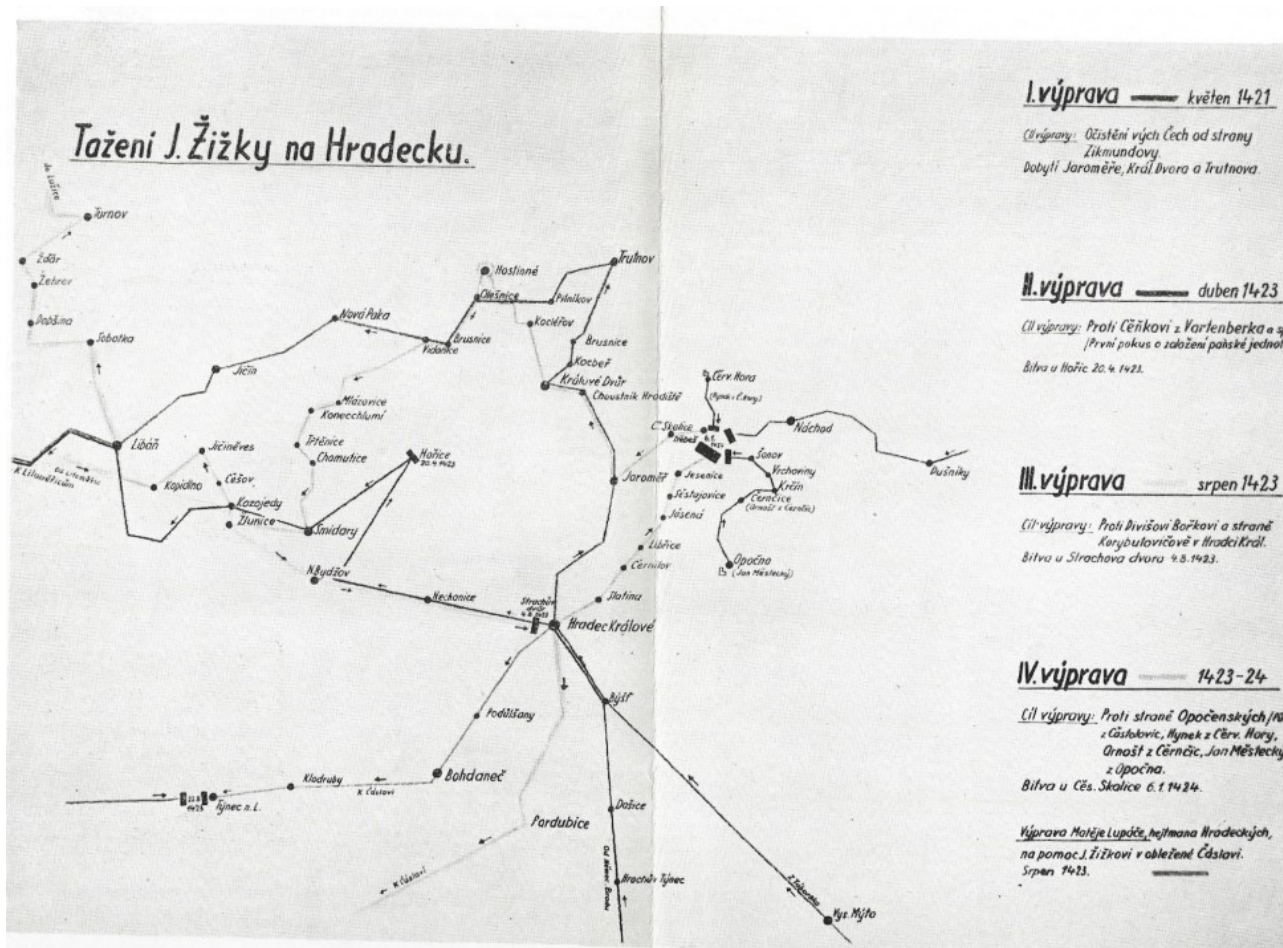
Ze zpráv a kronik doby husitské. Členská knihnice. Praha: Svoboda, 1981. 487 s.

Přílohy:

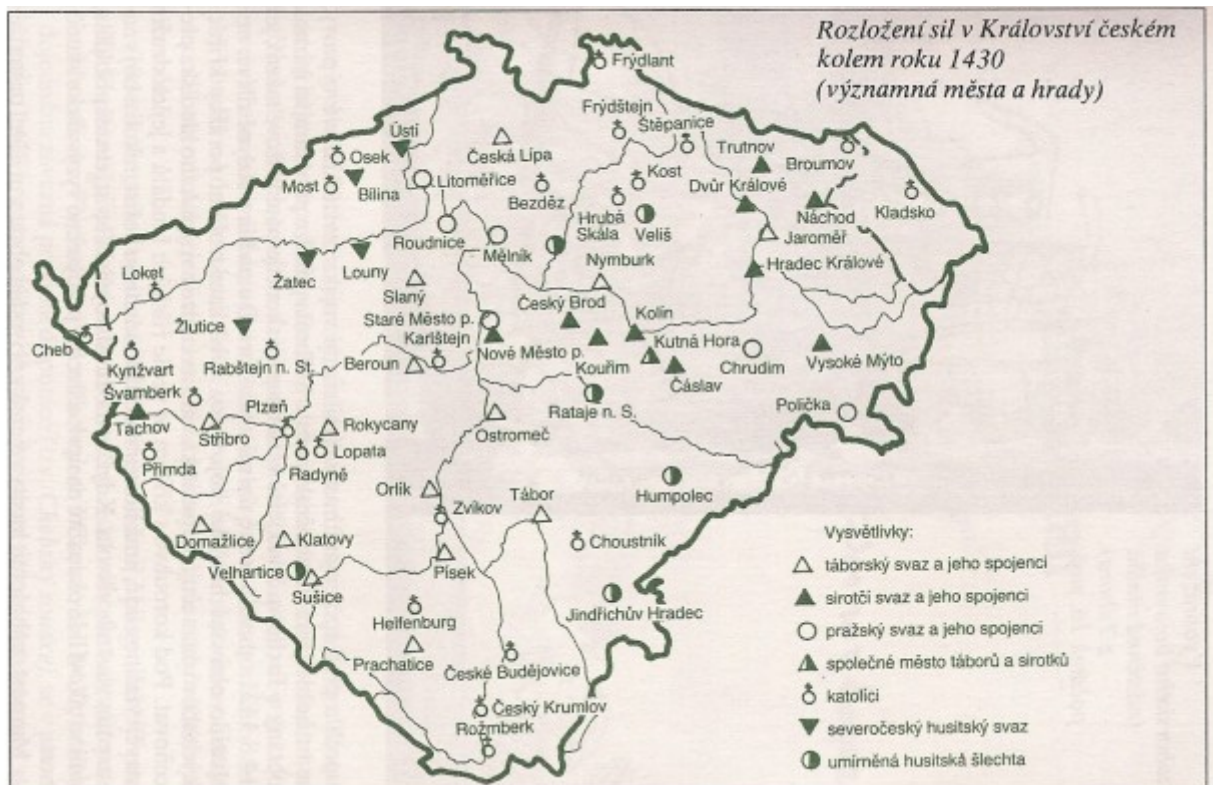

Oreb u Třebechovic

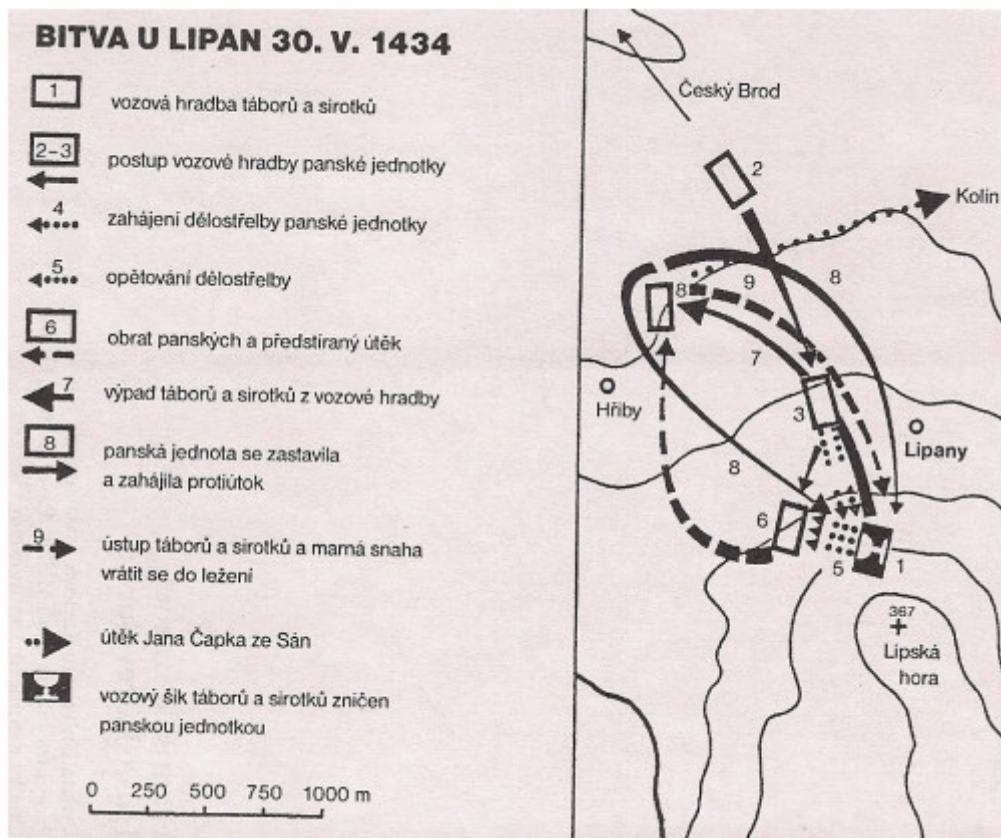
Zdroj: Obrazová příloha publikace MICHL, Karel. *Husitství na Hradecku*. Hradec Králové: KNV, 1955.

Zdroj: Obrazová příloha publikace MICHL, Karel. *Husitství na Hradecku*. Hradec Králové: KNV, 1955.

Zdroj: Kolektiv autorů. Dějiny země koruny české. Praha: Paseka, 1992. ISBN 80-85192-29- 2. str.173

Zdroj : ŠMAHEL,František. Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let. Praha: Karolinum, 1996.
 ISBN 80-7184-075-0.(mapa 15)

Abstrakt

Tato diplomová práce obsahuje několik kapitol z dějin husitství ve Východních Čechách. První se zabývá životem obyvatel města Hradec Králové v období předhusitském. Druhou kapitolu věnuji zpočátkům východočeského husitství hnutí před příchodem Jana Žižky. Třetí kapitol zaměřuji na působení Jana Žižky na východě Čech. Ve čtvrté kapitole popisuji boj husitů po smrti jejich hejtmana. V páté kapitole se věnuji významným husitským osobnostem pocházejících z Východních Čech, Hynce Ptáčkovi z Pirkštejna a Jiřímu z Poděbrad.

Abstract

This thesis contains several chapters from the history of Hussitism in East Bohemia. The first chapter deals with the life of the inhabitants of Hradec Králové in the period just before the Hussite period. In the second chapter I tried to describe the beginning of the East Bohemian Hussite movement before Jan Žižka arrived there. The third chapter is devoted to the work of Jan Žižka in East Bohemia. The fourth chapter describes the struggle of the Hussites after the death of their leader. The fifth chapter deals with important Hussite personalities coming from East Bohemia.